BROJ 6. 1909. GODINA XVII.

PROSVJETA

SADRŽAJ 6. BROJA:

JUNIUS: Zašto? Roman. (Nastavak.) — O. S.: Biskup Pavao Gugler. — Romance Gjure Arnolda. — MIROSLAV DANIĆ: Janko Jurković. — NOVOTNI: Bosna i Hercegovina. — TEODOR JESKE-CHOINSKI: Kad sunce zalazi. (Nastavak.) — LODOLA: Otac. (Nastavak.) — LISTAK.

*

SLIKE:

Pavao Gugler u mladosti. Pavao Gugler kao kanonik. Biskup Pavao Gugler. Biskup Pavao Gugler na odru. Sprovod biskupa Guglera: Kola s mrtvim tijelom; Svećenstvo i klerici; Narod. — Nikola pl. Faller. — Bosanska kuća. — Bosansko guvno. — Sa Crnogorske granice: Strafuni; Pod Lovćenom; Austrijski časnik u novoj uniformi; Podčasnik od štrafuna; Crnogorska straža; Na medji. — Presvj. gospodja Olga Hörmann. — Presvj. gospodja Gizela Kohinger. — Dr. Josip Rieger. — Dinko Domić. — Srpski ministar predsjednik Novaković. — Vladimir vitez Gniewosz. — Dr. Tomo Czerny. — Veliki knez Vladimir. — A. P. Izvolskij, ruski ministar spoljašnosti. — Prof. Julij Thomsen. — Coquelin ml. — Abbé Pierre Chanoux. — Cvjetna flotila u Kantonu: Jedan cvjetni brod. — Jezero Plive kraj Jajca. (Umjetnički prilog.)

„Prosvjeta" izlazi početkom i polovicom svakoga mjeseca na deset arka. • Godišnja cijena poštom ili dostavom u kuću 14 kruna, inače samo 12 kruna. • Za inozemstvo 20 kruna. • Pretplatu prima: Uprava „Prosvjete", Zagreb, Nikolićeva ulica br. 16. • Rukopisi se ne vraćaju.

Uredjuje Ofon Szlavik.

Naklada „Pljeva društva".

Prvim siječnja započela je „Prosvjeta“ svoj XVII. tečaj. Zadnji brojevi pokazali su, da se uredništvo i vlasništvo jednako brinu, kako bi udovoljili svim pravednim očekivanjima prijatelja našega lista. On se je lijepo razvio, a do njegovih prijatelja stoji, da ga podupru koli pretplatom toli suradnjom, da se na započetom putu uzmogne i dalje razvijati. Što se je prijatelja do sad našlo, koji su nam svoje mnijenje rekli, svi su se u tome složili, da je list znatno pokročio, te da je pravim putem udario, a lijepi porast u broju pretplatnika svjedokom je, da i šira publika cijeni napore uredništva i i vlastnika lista.

U novom tečaju donijet će „Prosvjeta“ prije svega socijalni roman iz zagrebačke sadašnjosti, pod naslovom „Zašto?“ Pisac, koji za sad želi ostati nepoznat, uvadja nas u milieu sadašnjega zagrebačkoga društvenoga života, te nam u tom mileuu predvodi sudbinu dvaju parova zaljubljenika, koji se medjusobno razlikuju ne toliko staleški, koliko po svojim nazorima o svijetu i o dužnostima, koje im prema drugima valja vršiti. Pisac ne moralizuje nigdje. Ta stvari i dogadjaji govore sami po sebi, a logika činjenica jasnija je od svakoga moralizovanja.

Uz ovaj roman donaša „Prosvjeta“ i jedan historijski roman od Poljaka Teodora Jeske-Choińskoga. Roman nas prenaša u doba cara filozofa Marka Aurelija, kad su se na sjevernim granicama rimskoga carstva već sakupili oni tmasti oblaci, iz kojih je udarila kasnije ona žarka munja, što je imala da razori silnu rimsku državu. Od tradicijonalnih rimskih krjeposti već je tako malo ostalo, da glavnoga junaka romana općenito smatraju čudakom, jer se jošte drži tradicija. Općenita pokvarenost, pomanjkanje svakoga smisla za običnu, makar i hinjenu čestitost, depravacija otmenih krugova i posvemašnja poživinčenost širokih masa puka, to je onaj ambijenat, u koji nas pisac sigurnom rukom vodi. Historička vjernost zahtijevala je, da se germanskom elementu poda u tom romanu ona važnost, koju je u istinu i imao. Tko ima oči da vidi, tome je jasno, da ovakova rimska država ne može dugo opstojati, a ta sigurnost napunja dušu glavnoga junaka nekom plemenitom sjetom, od koje ga niti onaj njegov starorimski ponos ne može sačuvati. Zato se i njegova ljubav prema plemenitoj Muciji, koja postaje kršćankom, tako nesretno svršava. Jedno i drugo ljubi svom silom svojega srca Rim, jedno i drugo žali njegov pad, ali jedno i drugo vidi, da se taj pad može odgoditi, ali nikako posve zaustaviti. Uz ovaj par dovodi nam pjesnik jošte jedan drugi. Germani su to, ljudi koji jošte nisu izgubili naravnoga svoga poštenja. On je od mladosti u rimskoj službi, te je dotjerao do legata. Ali, kad mu zaručnicu otme rimski lihvar i carinik, kad mu Rim ne će da pomogne, kako bi došao do svoga prava, on ga ostavlja i vodi svoje čete proti njemu. Nu ovaj jošte prečvrsto stoji; jošte nije došao dan njegova pada. Zato osvetnik svoje svrhe ne može da postigne. Roman svršava apoteozom Markaurelijeva nuscara, a čitalac osjeća, da je Rim, to gnijezdo poganske iskvarenosti, na kraju svojega opstanka.

Uz ova dva romana donijet će „Prosvjeta“ jošte mnogo manjih stvari, dijelom originala, dijelom prijevoda iz svjetskih. ponajpače slavenskih književnosti. U ovom su tečaju prvi put izašli pred našu publiku mladi i snažni talenti S. Hrabr. Graničar i Lodola, koji i jedan i drugi već svojim prvim debutom zasvjedočiše svoj lijepi dar, te opravdavaju i najljepše nade. Oni će i nadalje u našem listu obielodanjivati svoje proizvode.

I poučni će dio „Prosvjete“ kao do sad, tako i od sada, nastojati, da zadovolji svim pravednim zahtjevima. Već u prvim brojevima donijela je „Prosvjeta“ putopis od braće Seljana iz južne i srednje Amerike, urešen krasnim ilustracijama koje su nam pisci pribavili. Nadalje imademo u zalihi članaka iz gotovo svih grana prirodnih nauka, iz tennike, zemljopisa, povijesti itd. od uvaženih stručnjaka.

Što se ilustracije tiče, to je „Prosvjeta“ do sada pokazala, da budnim okom prati sve, što se u svijetu zbiva, te tako u istinu nadoknadjuje našemu svijetu skupe tudje listove. Ona će tim putem nastaviti. I savijesni naš kroničar nastavit će svoj posao, te i dalje donositi kroniku, koja je toliko omiljela našim štiocima.

Žao nam je, što svoga obećanja glede kazališta nismo mogli održati. Uzroci su tu lih vanjski. Kazalište je naime „Prosvjeti“ oduzelo slobodan ulaz, kao i ostalim zagrebačkim beletrističkim i književnim listovima. Veli se, da su ekonomske prilike tuj odlučivale. Tko znade, kako se naše kazalište slabo posjećuje, taj znade i to, kako je taj razlog neopravdan. Uz ovako „masreglovanje“, koje ona nije ničim zaslužila, „Prosvjeta“ ne može da podupire zavoda. Da pako naš list ne prenosi krivnju na one, koji nisu ništa skrivili, zato svjedoče gotovo svi brojevi našega lista.

Prvim brojem počela je „Prosvjeta“ opet donositi zagonetke, rebuse i slično. Našao se je stručnjak, koji je svoje sile „Prosvjeti“ ponudio, te tako mislimo, da ćemo i time ugoditi svojim štiocima, pružajući im tako zabavu, koja u novije doba i opet sve to više „ulazi u modu“.

Tako je sa strane uredništva i sa strane vlasništva učinjeno sve, da „Prosvjeta“ postane obiteljski list u najboljem smislu riječi. Sad je red na publici, da to nastojanje podupre.

PROSVJETA

BROJ 6. o o o o o
15. OŽUJKA 1909.

Zašto ?

Junius.

Roman.

VI.

Samo jošte nekoliko dana falilo je do vjenčanja Irmina sa Bernardom. Radilo se je na vrat, na nos. U Jurišićevoj ulici, u kući bogatoga tvorničara, sve je već bilo spremno, da primi mladi par. Stara gdja. Kružićeva nije na svoju ruku ništa uredjivala, nego je skoro za svaku malenkost pitala Irmu, koju je Bernard zamolio, da se malo pobrine oko uredjenja njihovoga stana. Valja priznati, da je Irma bila jako oprezna i diskretna. Da je slušala svoju mater, uredjaj i adaptacija stajali bi barem dva puta toliko, koliko je Bernard sad za nju dao, jer se je gdji. Kordić sve činilo jošte odviše jednostavno i „bourgeois". Ali Irma je ne samo umjela obuzdati neumjerene želje svoje majke, nego je dapače znala i pred drugima sakriti tu neobuzdanu pohotu, tako da se je i sama Kružićka čudila, i stala se pitati, nije li se prevarila, kad je svoje nove rodjake onako prosudjivala. K tome je mnogo doprinio i Branko, koji se je za čudo priljubio uza staru gospodju, te joj od dana do dana sve to milijim postajao. Znao je posve sam, a da mu nitko toga nije rekao, otići do nje, te po čitave sate s njom proboraviti, pomažući joj kod uredjivanja stana za nju i za mladence. Pri tom je čula stara gospodja toliko originalnih nazora, toliko djetinjega zanovijetanja i prokšenih opazaka u jednu ruku, a u drugu je opet opazila toliko znakova loša i zanemarena odgoja, da se je i sama stala čuditi, kako je taj mladić u onoj okolini, u kojoj je odrasto, mogo zadržati toliko nepokvarene ćudi i toliko iskrenoga, djetinjega osjećaja. Branko se je kod stare gospodje osjećao veoma voljko. Pokazivala je toliko povjerenja prema njemu, odlikovala ga na svoj način, a i nagradjivala njegovo galantno zauzimanje na tako delikatan i materinski način, da je mladić za kratko vrijeme postao ne samo njezinim ljubimcem, nego i njezinim revnim štovateljem. To su dakako u Kordićevoj kući do mala opazili, pa kako su oni svi od toliko vremena bili vični, na sve paziti i sve na svoju korist upotrijebiti, nisu se tome protivili, nego su to čudno prijateljstvo izmedju starice i dječaka na svaki način podupirali. Ta zar se nisu morali nadati, da bi Branko danas sutra odatle mogao koristi imati? Ta još par godina i on mora na sveučilište, a to je jako skupo, ako se uzme u obzir, da je iz tako otmene familije te da prema tome „mora" i medju svojim kolegama „nastupiti".

Na takova šta dakako gdja. Kružićka nije ni mislila; bar za sad ne. Njoj je bilo drago, što je oko sebe nekoga imala, koji ju je u istinu volio, te koga je doista veselilo, kad joj je u čemu ugodio.

I u istim zagrebačkim ulicama pokazivali su se prvi navjesnici proljeća. Snijega je bilo prilično nestalo, a mjesto njega opažalo se je, — osobito u nekim ulicama — ono od novijega vremena za Zagreb uprav karakteristično blato, koje se je poput mora razlijevalo ulicama. Gdja Kružićka je baš u pratnji Brankovoj zakrenula iz Ilice u Frankopansku ulicu. Kao uvijek, bila je i danas odjevena u onu svoju sivu odoru, koju je malone već sav Zagreb poznavao. Išla je mirno, ne ogledavajući se nikuda, a pri tome se je na svoj mirni način razgovarala sa mladjanim pratiocem. Ovaj joj je nešto vrio živahno pripovijedao, a ona ga je s posmjehom i s razumijevanjem slušala. Zato ju i jeste tako zavolio. Nikada nije opazio, da je ona zapravo njegov mentor, jer mu nije nikada dodijavala neprestanim opomenama, kao njegovi ukućani. Ipak je do mala posve točno naučio čitati u njezinom licu, u njezinom cijelom biću, pak je zato svaki put znao, kad je s njim nezadovoljna.

„Ali molim vas, milostiva, šta ćete vi u samostanu kod milosrdnica? Ja sve mislim i mislim a nikako se ne mogu dovinuti, šta biste vi tamo imali posla. Dete, recite mi."

„Pa da vam i kažem, što biste onda s tim? Ta vi znate dobro, da gospodje često kupuju u samostanskim školama razne ručne radove. Mislite si dakle, da radi toga idem onamo."

„Hm, tako! Moglo bi i to biti . . ."

„A vi mislite, da nije?"

„U istinu; mislim, da nije."

„A zašto, ako smijem pitati?"

„Zato, jer biste mi to bili rekli. Ta ovakove stvari se pred nikim ne taje."

„U tome je nešto istine," nasmijehnu se starica, te pogleda dječaka. „Ali, zar si niste jošte i nešto drugo mogli pomisliti?"

„A što to?" upita dječak zvijedljivo.

„Da, kad netko ne će da nešto kaže, onda obično, da nikoga ne uvrijedi, a opet da se riješi neprestanoga zapitkivanja, kaže nešto drugo?"

Branko je bio ponešto u neprilici, kad je te riječi čuo, ali to nije dugo potrajalo. On pogleda staricu, te reče posve bezazleno:

„Ali milostiva, kako sam mogao pomisliti, da ćete mi nešto drugo reći, nego što jest?"

„Dakle mislite, da ćete ovako pitajući ipak i proti mojoj volji saznati ono, što hoćete?"

„Da."

„A jeste li to saznali?"

„Nisam, a valjda i ne ću, jer eto, već smo došli do samostanskih vrati, a vi mi jošte ništa niste rekli."

„Tako je, mladi gospodine. Ja sad idem unutra, a vi me danas nemojte čekati, jer ću se po svoj prilici nešto dulje zadržati."

„Ali kako ćemo onda sa fotografijama? Rekli ste, da ih valja jošte danas porazmjestiti, a ja ne znam, kad će to biti . ."

„Dodjite danas poslije ručka k meni, ako imate vremena, pak ćemo svršiti, što smo počeli. Ja ću vam biti zahvalna, ako mi i dalje pomognete. Bernard nema vremena, on je ili u tvornici ili kod vaše sestre, a naš je sluga

tako nespretan, da mu takova šta ne mogu povjeriti. Dodjite dakle. Možda ćete onda ipak saznati, po što sam išla k sestrama u samostan."

Pri tom se starica dobrodušno nasmiješi. Branko joj poljubi ruku, te ode polako pjevucajući natrag prema llici, dočim je ona povukla za zvonce, te čekala, dok joj tko otvori.

Gospodja Kružićeva morala je prilično dugo čekati, te je to činila onim mirom, koji je za nju bio značajan. Promatrala je veliku, žutosivu zgradu, pred kojom je stajala, te se ljubopitno pitala, što se sve za zidinama ove kuće krije. Gdja. Kružić je mnogo svijeta vidjela, naužila se dobra i napatila zla. U svim nepogodama života, u svoj sreći, koju je doživjela, nije izgubila prirodnoga onoga osjećaja čestitosti i blage one strogosti, koja toliko resi svaku ženu. Pitanjima vjere, pitanjima stvari, koje nadilažahu područje onoga svijeta, u kom se je od toliko godina kretala, nije se nikada bavila. Dok je živjela u čednoj kućici svoga muža, dok je bila jednostavna časnikovica, polazila je crkvu, kako su to i druge časničke žene činile. Imala je svoj molitvenik, te je iz njega molila, kako i druge. Vjerovala je, što vjeruju i druge, pazila je, da joj sin ne podje stranputice, postila je na Badnjak i na Veliki Petak jer su časnici — barem su tako mislili — imali privilej, a slavila je crkvene blagdane i u crkvi, i u blagovalištu i u kuhinji, kako je to i sav ostali svijet činio. Išla je i k ispovijedi, a činio je to i njezin pokojni muž jednom na godinu. U njezinom stanu visjele su svetačke slike, pa ako i nisu bile osobito lijepe, ipak su visjele na časnom mjestu. To je bila njezina vjera, tako ju je shvaćala, tako ju je i vršila. Kasnije, kad je sa sinom otišla iz Hrvatske, kad su se naužili i zla i dobra, izgubili su se nekako. Sve se je oko nje promijenilo, a nije osjetila, kako se je i u njoj mnogo toga promijenilo. Crkve su bile daleko, te ih je prestala polaziti, osim na velike blagdane, a kad su došli u Belgiju, prestalo je i to, jer starica nije umjela osim hrvatskoga i njemačkoga, te nešto malo madžarskoga nikakovoga drugoga jezika. Tako je nestalo iz njezine unutrašnjosti i zadnjih tragova kakovoga vjerskoga očitovanja. Nije se brinula za ništa, a ostala je vrijedna i čestita.

Nikada jošte nije bila u samostanu. I danas se je na jednom odlučila da podje ovamo. Njezini česti razgovori s Ankom pobudiše i njoj znatiželju, a hotjela je, da i od sestara dozna nešto o Anki. Ta to je odgovaralo posvema njezinoj naravi, koja je bila promišljena, oprezna i mudra. Trebalo je uvjerit se, dali je sve ono istina, što Anka pripovijeda, jesu li sestre u istinu onakove, kako ih je predstavljala Anka. Trebalo je prije svega saznati, je li i Anka sama onakova, kakovom ju je držala. Ona se je samo svojim očima i ušima vjerovala, ne se je hotjela o svemu uvjeriti. Zato je eto stajala tuj u polutami samostanske veže, te je čekala, da joj se otvore vrata, koja su ju imala pustiti u svijet, za nju posvema nov i nepoznat.

Napokon, iza dugog čekanja, otvori se maleni prozorčić na starim i tamnim vratima, a u otvoru pojavi se svježe i rumeno lice mlade samostanke.

„Molim, što želite?" upita sestra došljakinju.

„Ja sam gospodja Kružićeva, te bih željela govoriti sa sestrom Klementinom," odgovori mirno, te pri tom po svom običaju oštro pogleda u oči onu, s kojom je govorila. Nije vidjela mnogo; tek lice i nešto od velike, bijele peče, kako ju zagrebačke milosrdnice nose.

„Molim vas, milostiva gospodjo, ja ću odma otvoriti sobu, te vas uvesti, da pričekate na sestru Klementinu. Samo ako imade sad vremena."

Prozorčić na vratima zatvori se, a malo iza toga otvoriše se vrata s desna. Na pragu pojavi se mlada koludrica, koja je prijaznim smiješkom na ustima pozivala gdju. Kružić, neka udje. Soba, u koju je starica stupila, bila je dosta uska, a odugačka. Visoki, rešetkama zatvoreni prozor bio je zakriljen bijelim zastorima ručnoga rada, kao što se je u opće na sve strane vidjelo, da tuj posluju marne, ženske ruke. Stotinu malenkosti sjećalo je posjetnika, da se nalazi u kući, gdje samo žene stanuju. Ne samo ona uzorna čistoća, ono pomanjkanje i najsitnijega praška, ne samo onaj sićušni red, koji je tuj vladao, nego i način, kako je namještaj bio rasporedan, ona bijela, kačkana pokrivala po starinskom divanu, po naslonjačima, stolicama i na istom stolu, sve to pokazivalo je, da su tuj samo žene kod kuće. Na prvi pogled soba nije imala ništa ugodna, ali čim si dulje u njoj boravio, tim više te je osvajao onaj neki duboki i blagi mir, koji je tuj vladao, kao što i nelijepo lice osvaja motritelja, kad opazi na njemu odraz onoga vječnoga i vrhunaravnoga mira, za kojim uzalud ovdje na zemlji težimo, a koji bi bio dostojna cijena i najvećeg pregaranja i najtežih žrtava. Sve to pregledalo je oštro oko starice jednim jedinim pogledom, a ona oštra i odlučna crta oko njezinih usana ublaži se.

„Molim, milostiva gospodjo," zače sad opet sestra vratarica, „imajte dobrotu, te se malo ustrpite. Ja ću gledati, da čim prije nadjem sestru Klementinu, te da vam ju pošaljem."

„A hoće li to dugo trajati?" upita gdja. Kružićka više da nešto odvrati, nego li zato, jer si je pri tom što osobitoga mislila.

„Mislim, da ne će," odvrati sestra. „U ostalom; ako vam je vrijeme strogo odmjereno, te ako ne možete dugo čekati, ja ću vam do skoro vratiti, te ću vam reći, kako je." —

„O ne, ja imadem baš danas nešto više vremena, nego li obično. Mogu i čekati."

Sestra se nakloni i ode, a gdja. Kružićeva ostade sama.

Stane se ogledati po sobi. Na zidu visjela je ovelika, ali ipak čedna fotografija nekoga svećenika, a gdja. Kružićeva se uvjeri čitanjem, da je to slika pokojnoga prvoga predstojnika sestara. Ni sama nije znala, što joj se je na tom staračkom i dobrostivom, a ipak tako energičnom licu toliko svidjalo. Jedno je svakako bilo istina: prema ovome čovjeku morao je svatko osjećati neograničeno povjerenje. Osim te slike i nekolicine svetačkih prilika vidjela je na stijeni i veliki popis sestara, uokviren u crno.

„Valjda sve sestre čitave provincije," pomisli starica, te stane čitati. Nije našla ni jednoga poznatoga imena, čemu se je najprije čudila, a onda se sjeti, da je toliko godina nije bilo u Hrvatskoj, a otkada se je vratila, nije s nikim od samostana bila u nikakovom dodiru.

Sjedne dakle i stane opet razmišljati.

Došla je ovamo, da se opita radi Anka. Do ženidbe njezinoga sina nije bilo više nego tek nekoliko dana, njezin stan u drugom spratu bio je spreman, da primi svoju novu gospodaricu, a ona je predobro osjećala, da ne može biti sama. Jedno se je u istinu gdjekad osjećala slabom, te je trebala nekoga uza se, a drugo je znala, da ni sin ne bi dopustio, da onako samotuje bez ikakovoga društva. Zato ju je već davno nagovarao, da uzme k sebi družicu, koja će joj kratiti vrijeme, a uza to obavljati manje poslove oko nje i na mjesto nje. Ona se je bila u početku tome opirala, jer nije hotjela nikoga oko sebe imati, tko bi bio samo plaćen, te poradi toga i ne bi za nju imao većega interesa, nego li ga zaslužuje ona dosta neznatna plaća, koja se guvernantama i „gospodičnama" daje. Ona je takovu „bolju služinčad" posve pravo taksirala. Znala je, da su to većinom stvorovi, koje valja žaliti, jer nemaju nikakovoga društvenoga položaja, a ipak se to o njima veli. One su na neki način družice, a u istinu samo služ-

kinje, a to je tim gore, što odatle nastaju neugodne komplikacije, koje ni najfiniji društveni takt ne može uvijek zgodno riješiti. Ako su mladje, tad su obično i manje čedne, jer im fali ono iskustvo, koje bi ih naučilo, da njihov naslov i njihov prividni položaj nije nego opsjena, a u istinu da je svakoj sobarici i svakoj kuharici bolje nego li njima. Ako su starije, tad su već istina naučile gorkim iskustvom, što su u istinu, te što smiju i od najbolje gospoštije očekivati i zahtijevati, ali su onda i ozlojedjene, trpke, mrzovoljne, te gdjekad više na teret, nego li na polakšicu svoje gospodarice. Onom monotonošću, kojim prolazi njihov život, obavljaju i svoje poslove, življega interesa nemaju ni zašto, a njihovo srce, koje je bez dvojbe nekoć također bilo živo, samilosno i tolikim plemenitim senzacijama pristupačno, otvrdnulo je, te ne pozna ništa drugo, nego želju, da si sačuva onaj krivi, neistiniti i hinjeni mir, koji je uvijek poslijedica teške životne borbe bez utjehe, bez primirja, bez pobjede i bez poraza.

Toga se je starica bojala. Bojala se je kakove stare usidjelice, koja je ogorčena nad cijelim svijetom, koja se kiti i liči si lice, jer je tako privikla, koja si pali uvojke, crni obrve, praši lice pudrom, a pri tome jako dobro znade, da sve to nema nikakovoga smisla; koja neprestano pripovijeda, kako je u toj i toj kući bilo, kako je ova gospodja ovako, a ona onako voljela; koja neprestano obilazi stanom, a ne čini za pravo ništa; koja sakriva na uvehlim grudima nekakav stari, crni i ogromni medaillon, te ga tako namješta, da čitav svijet vidi, kako ona nešto krije; koja po svim svojim knjigama imade uvehle kitice ljubica, a o svakoj umije nešto drugo pripovijedati; koja prevraća očima, kad se govori o tudjoj zlobi i pokvarenosti svijeta, a ipak ona sama umije najviše pripovijedati. Jednako se je bojala i mladjih gospodjica ili udovica, kod kojih svaka kretnja i svaki pogled pokazuje, da svoj položaj smatraju samo nekim prolaznim štadijem, koji ne će dulje trajati, nego li dok se netko nadje, da ih njemu otme. A taj netko im je neprestano u glavi, te na drugo i ne misle. Svaki susret sa gospodinom, koga jošte ne poznaju, za njih je gotova pustolovina, te im kroz mjesece i mjesece hrani uvijek budnu fantaziju. Kad su na putu s gospodaricom, misle da putuju same za sebe, te se brinu, kako drugi ne bi opazili u kakovom su odnošaju sa gospodjom, s kojom putuju, a kad su same s njom, onda hine ljubav i poštovanje, koje i opet ne osjećaju . . .

Svega toga starica se je bojala, ako i nije nikome ništa rekla, te je već od dulje vremena na to mislila, kako bi se zaštitila od takove ukućanke. Mislila je na Anku. Djevojka joj se je sviknula, kao malo koja; bila je mlada, a ipak toliko zrela u borbi života, te se nije bilo bojati, da bi odatle mogla nastati kakova neugodnost po njezinu gospodaricu. S naravnom veselom ćudi mladosti bilo je u nje i dosta ozbiljnosti i zrela shvaćanja, te je bila kao stvorena za staru gospodju, koja je bila dovoljno egoistična, da si želi takovu drugaricu, koja bi imala sve prednosti, a nikakove pogrješke. Znala je ona doduše, da tuj imade nekoliko poteškoća, koje ne će biti lako svladati. Prije svega nije znala, hoće i može li sama Anka na to pristati. Ta nju su vezale teške dužnosti zahvalnosti i obiteljskoga veza s kućom njezina brata. Kovačićeva žena se je doduše pridigla, te već počela obavljati svoje poslove, ali se je gdja. Kružićka svejedno bojala, da se Anka ne bi mogla sad, gdje joj tek malo mjeseci fali do ispita, odlučiti na to, da ostavi onaj čedni krov, koji joj je kroz toliko godina bio isto, što i roditeljska kuća. Zatim je znala, da Anka ne bi mogla po vas dan biti oko nje, jer Anka je morala u školu, da svrši svoje nauke. Osim toga jošte nije bila na čistu glede osobe djevojčine. Ta ona sama nije na njoj posve ništa opazila, što joj se budi s kojega razloga ne bi bilo svidjalo. Ali ona nije ni sebi pravo vjerovala, a Anku nije toli često vidjela, a niti je toliko o njoj znala, da bi se na temelju vlastitoga iskustva usudila o njoj stvoriti definitivni sud. Ipak ju je nešto nukalo, da s djevojkom pokuša sreću. Ona joj je i više omiljela, nego što si je starica hotjela priznati, a ono čisto, ozbiljno, a ipak veselo djevojačko lice, kome nije falila primjesa neke trpkosti, pričinjalo joj se tako lijepim, tako dobrim i plemenitim, da je napokon odlučila poći u samostan, te se opitati kod sestara o njoj. One ju dulje vremena poznavaju, mišljaše starica, one će mi i najbolje znati reći, kakova je.

Tako je eto gospodja Kružićeva došla u čekaonicu zagrebačkoga samostana, te je tuj čekala, dok sestra vratarica dozove sestru Klementinu, o kojoj je Anka toliko toga pripovijedala, te za koju je toliko zanosa i poštovanja pokazivala.

Akoprem je stara gospodja morala dosta dugo čekati, ipak joj se vrijeme uz ovakove misli nije baš dugim pričinilo. Napokon se iza nje otvore druga vrata, koja nisu vodila u vežu, kao ona, na koja je ona sama unišla, a kad se digne i okrene, opazi pred sobom već vremešnu sestru veoma visoka i krupna stasa. Lice, zarubljeno bijelom, lijepo ugladjenom pečom, nije dopuštalo, da se ni približno pogodi doba, u kojoj je bila. Bilo je to jedno od onih ženskih lica, koja nisu nikada osobito mlada, ali koja zato ni ne ostare tako lako. Ispod jakih, crnih obrva gledala su ponešto strogo u svijet dva velika i živa, crna oka, a oko očiju mogao je samo veoma pozorni motritelj opaziti sitne nabore, koji su odavali, da je sestra starija, nego li se na prvi mah čini. Isto tako se je medju obrvama opažao duboki nabor, koji ni onda nije izčeznuo, kad se je smijala, a to se je preko dana dosta često dogadjalo. Lica je bila nekud blijeda i prozirna, bez traga ikakova rumenila. Nos joj bio kratak i jak, a usta velika, prilično uska i obično čvrsto stisnuta.

„Milostiva gospodjo, ja sam sestra Klementina," reče došljakinja, te se pred starom gospodjom pokloni. Taj poklon bio je kratak i ne odviše dubok, ali veoma pristojan. „Što želite od mene?"

„Časna sestro," poče stara gospodja nakon što joj se je predstavila, „došla sam, da vas molim za jednu ljubav. Vi ćete se čuditi, što neznanka odma s molbom dolazi, ali meni se čini, da vi većinu svojih poznanstva na taj način činite. Barem bi to veoma naravno bilo, ako uzmemo u obzir, da je ovo kuća milosrdja."

„Tako nekako i jeste," odvrati sestra Klementina, a pri tome se dobrodušno nasmiješi. „Milosrdje može medjutim veoma različito biti, a ja si gdjekad pomišljam, kako bi to lijepo bilo, kad bismo svaku molbu, s kojom dolaze k nama, mogli i uvažiti. Budite uvjereni, da ću sve učiniti, što budem mogla, da vam udovoljim."

„Prije svega vas molim, da mi kažete, da li sam vam poznata?" upita sad gdja. Kružić i pogleda redovnicu oštro u oči.

„Nisam do duše do sad imala sreću da vas vidim," prihvati sestra, „ali mi ipak niste nepoznati. Anka Kovačić, naša učenica, mi je o vama pripovijedala."

„E dobro; dakle vam nisam posve nepoznata, pak ćete mi zato, ufam se, dopustiti, da s vama bez okolišanja govorim. Došla sam k Vama baš radi gospodjice Anke. Ja bih rado za nju nešto učinila, pak sam došla k vama, da mi o njoj nešto pripovijedate."

„A u kom smjeru želite da vas ubavijestim?"

„U svakom; da me bolje razumijete, valja da vam i ja nešto kažem. Meni su privatni i domaći odnošaji gospodjice Anke prilično dobro poznati. U tome dakle smjeru ne trebam nikakove informacije. Ona je i nekoliko

puta kod mene bila, te moram reći, da me se je posve vanredno dobro dojmila. Rado bi znati, da li je sve onako, kako mi se čini, t. j. da li je mlada djevojka u istinu onako čestita, onako vrijedna i mila, kako mi se je pričinila, ili sam se možda u tome prevarila ... Znajte, časna sestro," nastavi starica nešto višim glasom, kad je vidjela, da ju

Pavao Gugler u mladosti.
(Po slici Erlingera iz godine 1848.)

sestra hoće prekinuti u govoru, „znajte, da sam mnogo toga u svom životu iskusila, pa da prilično teško vjerujem. Uzdam se mnogo u svoj sud, a malo vjerujem u tudji, ali u ovom slučaju hotjela bih ipak prije sve učiniti, što moram, da se o djevojci posve točno ubavijestim, a onda bih se istom mogla na to odlučiti, da za nju nešto učinim. Ona mi je kazivala, da ju osobito vi dobro po-

Pavao Gugler kao kanonik.

znate, pak sam si mislila, da će mi teško tko drugi moći tako pouzdano odgovoriti, kao vi."

„Dopustite mi prije svega jedno pitanje. Znade li Anka, da ste do mene došli?"

„Ne zna, a kako ni ja za sada ne znam, kojim će rezultatom uroditi naš razgovor, ne mogu ni toga reći, hoće li to ikada od mene saznati."

„Hvala vam, milostiva gospodjo, na iskrenosti. Razumjet ćete, da ja kao Ankina učiteljica i neposredna glavarica ne mogu samo onako govoriti, a da sama sebe prije ne osjeguram. Delikatni način, kako o toj stvari mislite, jamči mi za vašu diskreciju, a o mojoj možete biti uvjereni."

„Čudna žena," pomisli gdja. Kružićka. „Ipak mi se svidja. Samo da nije tako žuta u obrazu." Glasno pako reče. „Sad dakle znate, rad šta sam došla, te vas molim, da mi budete na ruku."

„Čekam na vaša pitanja, milostiva gospodjo."

„Tako ne ćemo nikada na kraj izaći," reče starica smješeći se. „Možda će biti bolje, ako vam odma reknem, o čemu se radi. Moj se sin ženi, a ja bi ostala sama, što ni njemu ni meni nije sasvim po volji. Nije mi moguće, da ostanemo zajedno, pak ćemo se malo razdijeliti. Svako od nas dobit će jedan kat u našoj kući. Moj sin ostaje u

Biskup Pavao Gugler.

prvom, a ja se selim u drugi. Veoma mi je teško, odlučiti se na to, koga da k sebi uzmem. Rospodjicu Anku poznam doduše kratko vrijeme, ali mi je ipak omiljela. O tome, što ćete mi vi o njoj reći, ovisi sada, hoću li ju k sebi uzeti, ili ne, ili bolje, hoću li joj to ponuditi, ili ne. Kako vidite, ja sam jošte dosta jaka i krjepka; ne radi se dakle nipošto o tome, da dobijem nekoga, tko će me njegovati, ili tko će me posluživati, jer sam vična, da se služim sama. Trebam samo nekoga, tko će biti uza me, da ne budem sama."

„Nisam znala, da je Anka sada, gdje je već tako blizu kraja svojih nauka, odlučila, da ih napusti," odgovori sestra, a iz glasa joj se je razabiralo, da ju ta novost baš osobito ne veseli.

„Ta o tome se i ne radi. Gospodjica bi i nadalje polazila svoju školu. O ja nisam tako sebična, da to od nje očekujem. To u ostalom ne bi bilo pametno. Sad je eto malone svršila nauke, moć će si doskora služiti svoj kruh, postati svoja gospodarica, pa zar bi to bilo pravo, da ju otmem zvanju, koje si je sama odabrala, te kome je već toliko žrtava doprinijela? Neka ona samo ide i nadalje u školu. Samo ono vremena, što joj preostane, neka po-

sveti meni. Ta zar tako ne čine i one djevojke, koje imaju živu majku? Zar i one ne uče, a ipak se moraju — ta bilo bi zlo, kad ne bi bilo tako — i za svoju majku brinuti. Ona bi imala samo tu zadaću, da živi kraj mene, da mi uljepša ovo vrijeme samotovanja, što me sad čeka, a drugo ništa."

Lice redovnice opet se razvedri.

„Oprostite, što sam vas krivo shvatila," reče. „U tom slučaju mogu vam samo jednu reći: sretnije i bolje niste mogli birati. Pa ako u tom slučaju i materijalni dobitak Ankin ne će biti bogzna kakav, za nju je ipak bolje, da podje k vama, nego li da ostane kod kuće. Ufam se, da mi ne ćete zamjeriti, ako ja svu tu stvar posmatram samo sa toga stanovišta, da li je za Anku korisna ili ne. Ona nema nikoga, tko bi se toliko za nju brinuo, koliko to zahtijeva sreća i budućnost mlade i čestite djevojke.

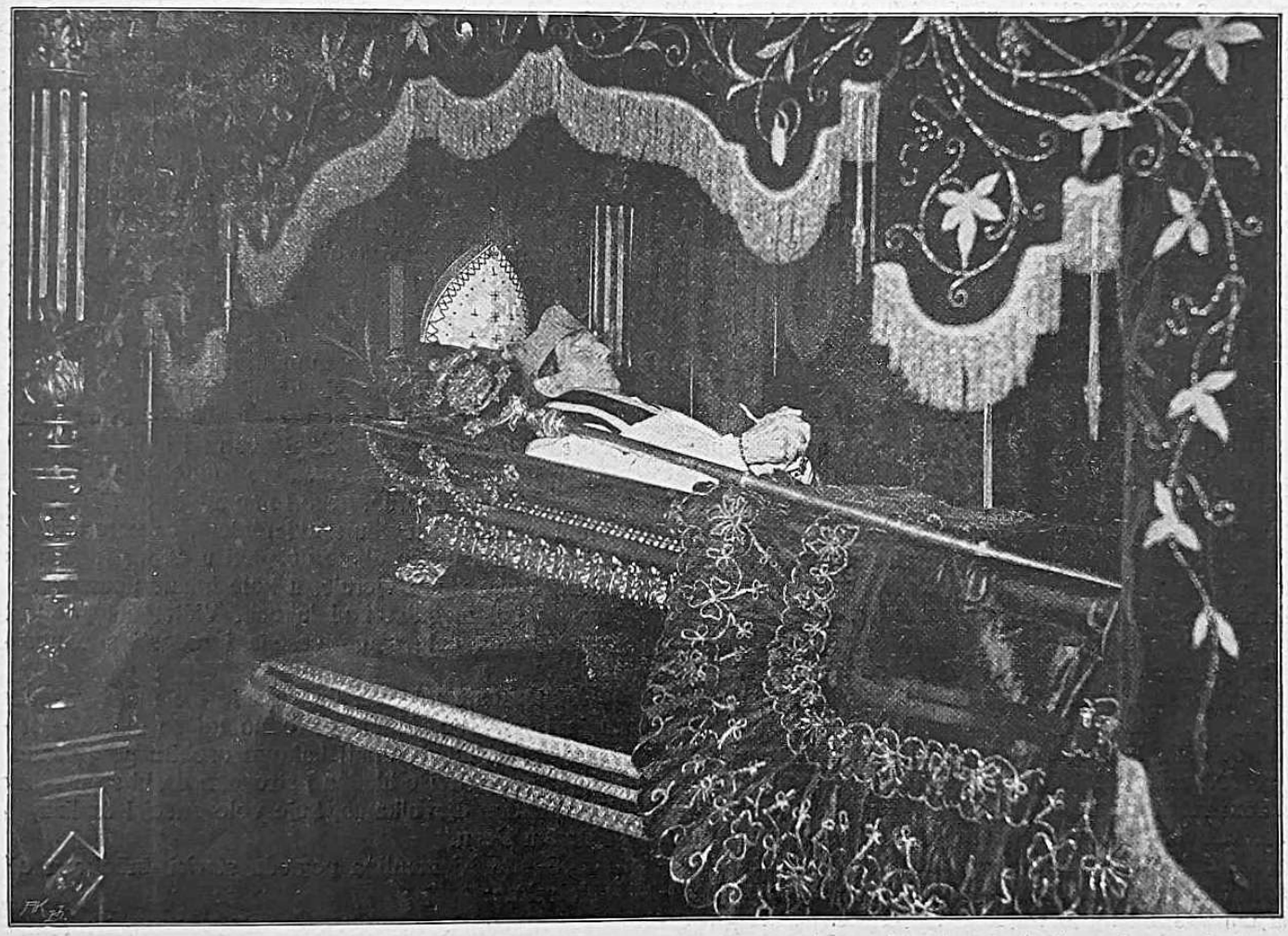

Biskup Pavao Gugler na odru.

Njezini su rodjaci dobri i čestiti ljudi, te ju na svoj način i vole, ali oni ne mogu uz najbolju volju imati dovoljno razumijevanja za njezine potrebe. Dakako da ni naš posao ne može biti, da se brinemo za budućnost svih naših pitomica i učenica, ali budite uvjereni, milostiva gospodjo, kad to koja zaslužuje, tad činimo, što možemo. A o Anki se može reći, da to potpuno zaslužuje. Vi ćete učiniti u istinu dobro djelo, ako se za nju zauzmete. A kanite li ju dulje vremena kod sebe zadržati?"

„To se, časna sestro, ne može unaprijed reći. Ta jošte ne znam, hoće li i ona hotjeti. Ako se nagodimo, mogla bi i dulje kod mene ostati, recimo sve dotle, dok ne dobije mjesto na koje ju možemo pustiti."

„Ta to bi bila prava sreća za nju!" usklikne sestra Klementina živahno, te pljesne rukama. U taj par izgledala je posve mlada, a neki djetinji izraz pojavi joj se na licu. „Vidite, milostiva gospodjo," nastavi mirnije, „to vam je ono doba, u kom se za neke učenice najviše bojim. A taj strah nije nipošto baš kod najsiromašnijih i najviše opravdan. Djeca nam izadju iz škole — velim djeca, jer drugo u svojoj suštini i nisu, — ne dobiju odma mjesto, pak onda često besposliče. Majke i ocevi nisu uvijek dosta pametni, te i gdjekad odviše popuštaju djevojkama, a naročito onda, kad su s dobrim uspjehom svršile školu. Sad se ne radi ništa, a gdjekoja majka misli, da je to baš ono pravo vrijeme, da si uda kćerku. Što odatle nastane, ako se ne pazi, to si možete lako i sami misliti. Mi nismo tako crne, kako nas ljudi u Zagrebu rado crtaju. Ako djevojka nema nikakovoga višega zvanja, onda je najbolje, da podje za dobra i čestita čovjeka. Ali to je danas teže, nego li se misli. Koli često dolaze nekadašnje naše učenice k nama, te nam se tuže. A imade dosta i takovih, koje su radi udaje ostavile svoje učiteljsko zvanje, pak se kasnije kaju. Ja bih rado, da sačuvam Anku od svega toga. Ona je jaka narav, koja jako dobro pozna svoje dužnosti, a imade dovoljno otporne snage, da prebrodi sve one poteškoće, radi kojih tolike mlade djevojke danas stradavaju. Ipak to nije nikakovo jamstvo. Ja mislim, da Anka jošte nije bila u onoj pravoj napasti, te prema tomu ne mogu ni znati, hoće li joj odoljeti. Naš odgoj ide doduše za tim, da ih na sve pripravimo, ali i mi uvidjamo jako dobro, da nam za sve to ne dostaje snage."

Sa zanimanjem slušala je starica sestru Klementinu. Sad primijeti:

„Uvijek sam čula, da se u samostanima najveća važnost polaže na vjerski momenat, jer se misli, da je sve dobro i sigurno, ako se u tom pogledu postigne dobar uspjeh."

„I jeste tako. Samo bih željela, kad bi se to dobro razumjelo," nadoveže redovnica. „Eto već sam tolike godine ovdje na zavodu, već su tolike djevojke prošle, da tako rečem, kroz moje ruke, pak sam i nešto iskustva stekla. Vjerski se momenat gdjekada u istinu ne shvaća u odgoju onako, kako bi se to moralo činiti. To već odatle slijedi, što smo se u tolikim našim pitomicama prevarile, kad smo bile malne sigurne, da su za put kroz život dovoljno svim onim snabdjevene, što se zove vjerskim odgojem. Ja sam mnogo o tome mislila, pak sam došla do potpunoga uvjerenja, da i našem odgoju nešto fali; naš odgoj nije obiteljski, a to je osobito onda važno, kad se radi o djevojkama, koje su gotovo ili sasvim zrele. Baš tuj imade pitanja, kojih se mi ne možemo ni latiti, te koja može riješiti samo brižna i iskusna mati. Mi nastojimo, da i tuj učinimo, što je u našim silama, ali valja priznati, da gdjekad nagazimo na velike poteškoće. U kratko da vam reknem: kod onih učenica, koje polaze samo našu školu, a nisu ujedno i pitomice našega internata, manja nam je odgovornost, te hvalimo uvijek Bogu, kad znademo, da nam pomaže svojim odgojem brižna i savjesna majka. Najteže je ondje, gdje se radi o onima, koje imademo u internatu. Tuj dakako valja onda staviti nadu u zaštitu Božju i u anđela čuvara. Mi ne možemo drugo učiniti, nego da ih pripravimo, a pomažu nam ispovjednici i vjeroučitelji. Ipak moram priznati, da i tuj možemo biti sa rezultatom zadovoljni. Oprostite medjutim, što sam tako zastranila, ali ovo je tema, koja ispunja, da tako kažem, sav moj učiteljski apostolat, pa zato i rado o njoj govorim, kad nađjem nekoga, kod koga moram misliti, da me sa razumijevanjem i sa zanimanjem sluša."

„Nemojte se ispričavati, časna sestro," nadoveza gdja. Kružićeva, koja je s velikim zanimanjem slušala redovnicu. „Priznajem vam, da mi se tuj otvaraju posve novi vidici. Da, ja vam priznajem toga još̆te i više: nisam ni u snu mislila, da ću ovdje, medju ovim zidinama, naći toliko razumijevanja za sva ona pitanja, s kojima sam se i ja donekle bavila. Ta eto, u svom životu još̆te nisam bila niti na časak u ikakovom samostanu, pa nije ni čudo, što sam imala u mnogočemu posve krive pojmove."

„To nije za mene ništa nova," reče sestra Klementina uz prijazni smiješak, koji joj je tako dobro pristajao. „O nama se mnogo govori, a valja istinu reći, samo rijetki od onih, koji o nama govore, prijatelji su nam."

„Nemojte me krivo razumjeti, sestro, već sam vam jednom rekla, da ne držim mnogo do toga, što ljudi govore. Govorila sam sad sama o sebi. Ne dakle drugi, nego baš ja sama nisam očekivala, da ću od vas čuti takovih nazora. Ali kad smo već kod toga razgovora, molila bih vas, da mi još̆te jedno razjasnite. Kažite mi, zar se u istinu može reći, da je vjerski odgoj ono glavno? Zar on u istinu štiti i brani od svih napasti? Oprostite mi, ako o tome dvojim. Vidite, ja vam i ovdje u Zagrebu poznam koju to gospodju, koja se i danas rado hvali, da je u samostanu odgodjena, a o kojoj se ja ipak ne bih usudila ustvrditi, da je njezin vjerski odgoj dovoljan, da ju zaštiti."

Starica si ni sama u taj par ne bi bila hotjela priznati, da pri tom misli na stanovitu neku gospodju, te da se ta gospodja zove pl. Kordić. Zato ju je i zanimao odgovor sestre.

„Milostiva gospodjo," odgovori sestra Klementina sa finim smiješkom, „mi nismo nikada, kad smo od koje matere preuzimali kćer, koju nam je predala na odgoj, rekli, da jamčimo za rezultat. Toga ne može nitko. Oni, koji navaljuju na samostanski odgoj djevojaka, morali bi najprije dokazati, da mi u istinu odgajamo gore i lošije, nego li se to čini po svjetovnim zavodima, a taj dokaz bio bi, čini mi se, prilično težak. Valja prije svega znati, da u naše ruke dolaze često djevojčice, koje su već bile u tudjim rukama, te kojih mi ne možemo više preobraziti, pa da se raspnemo. Kako da odgojimo djevojče, koje su nam roditelji tek onda povjerili, kad su se uvjerili, da oni sami ne mogu više s njom na kraj izaći? Koli često se dogadja, da jedni praznici ne samo pokvare sve ono, što smo mi kroz godine i godine mučno gradili, nego nam pitomicu tako preobraze, da ju ni same više ne poznamo. Ta i zavod je škola. A ne viču li baš oni roditelji najviše na školu — često i pred istom djecom —, koji su najviše od školskoga odgoja pokvarili? Ali ne gledeći na to, imade i tako površnih naravi, da ih se sve prima, a ništa u njima ne ostaje. Takove vam djevojke ne zadaju nikakovih poteškoća; slušaju, dobre su, marljive, dobro se snose s drugaricama, privržene su učiteljicama i odgojiteljicama, ispovijedaju se i više, nego li se to od njih zahtijeva, mole se rado — u kratko pravi su uzor. Samo neka si onda odgojiteljica ne utvara, da je nešto postigla: u tim naravima imade tako malo originalnosti, tako malo samoniklosti i samostalnosti, da nisu nego pusti odsjev svoje okoline. Dok su kod nas, neprestano govore, da bi najvolile u samostanu ostati,a one to i doista tako misle. Kad izadju, kad nas ostave, onda isto tako brzo zaborave i nas i zavod i nauke, te su i opet odsjev onoga društva, u koje su dospjelo. Uvijek imade i takovih kod nas, kao u svakom zavodu i u svakoj školi. Za takove se dakako ne može nikada preuzeti nikakovo jamstvo. Ali Anka Kovačić ne spada medju takove. Već sam vam rekla, milostiva gospodjo, da ju držim za krjepku narav, te da se ufam, da će i ostati na onom putu, na kom je sada. Ja vam u istinu čestitam, da ste si baš nju odabrali, te vas vruće molim, da joj budete na pomoći, kad ju bude trebala. Eto vidite, milostiva gospodjo," i sestra Klementina se primakne gospodji Kružićevoj, „eto vidite, nije Anka samo vama o nama govorila, nego i nama o vama. Zato i izgovaram ovu svoju molbu s uvjerenjem, da ćete mi ju uslišati. Znadem, da će dijete dospjeti u dobre ruke, u ruke kojima i ono samo vjeruje, u koje imade pouzdanja, kojima ne fali ni ljubavi ni jakosti. Vidjet ćete, milostiva gospodjo, da ćete samo veselja i radosti s njome doživjeti."

„Rekoste mi već, da vam je i o meni govorila, a to je i prirodno. Manje prirodno mi se čini, da bi ona prema meni mogla imati kakovo osobito povjerenje. Od prirode sam odviše hladna i stroga, a da bi se mogla svidjati mladim djevojkama, koje vole prisoj i toplinu, nego li hladnu sjenu."

Sestra Klementina pogleda starici duboko u oči, a onda rekne:

„Milostiva gospodjo, srce čiste i nepokvarene djevojke je nešto čudnovata, osobito, ako je u svom mladom životu već što prepatilo. Ljubežljivosti i prijaznosti nauživa se mlada djevojka i ondje, gdje prave toplote srca i nema. Takovo srce nauči se brzo razlikovati medju onima, koji svoje osjećaje nose na pazar i medju onima, koji ih u svom srcu duboko kriju, kao nešto dragocjena, što nije za svačije radoznalo oko. Medju takove djevojke spada i Anka. Zato vas Anka toliko cijeni već sada. Nije mi jasno, hoću li se moći dosta razgovijetno izraziti. Anka je u istinu religijozno odgojena djevojka, koja pozna i više, vrhunaravne motive, koja jako dobro znade, da zahvalnost spada medju one krjeposti, koje su kršćaninu od prijeke nužde. Ona vam je zahvalna, ona vas u istinu voli, jer ste joj dobra iskazali."

„To bi u istinu bila velika rijetkost, dijete, koje je zahvalno," primijeti gospodja Kružić zamišljeno.

„Budite uvjereni, milostiva gospodjo, da je tome tako," nastavi koludrica. „Ja sam si mnogo truda dala,

da proniknem ono mladjahno srce, a to mi nije ni teško bilo, jer je ono za mene otvorena knjiga. Vidite, bit ću posve iskrena. Anka vam živi u odnošajima, koji bi za mnogu drugu djevojku mogli i pogibeljni biti. I ja sama potječem iz niskih krugova, a niti po naravi ne naginjem aristokratskim nazorima, pa ipak moram priznati, da navike, nazori i sve životne prilike nižih slojeva čine, te se onaj netaknuti, ni najmanjim vjetrićem ozledjeni integritet djevičanskoga srca u njima mnogo teže sačuva, nego li u višim krugovima, dakako uz jedan uvjet: ako se u opće cijeni. Odatle i dolazi, da je brižnoj materi viših slojeva mnogo laglje očuvati cvijetak, koji joj je povjerio dragi Bog, nego li recimo radnici. Ta već način, kako se govori pred djecom, to sa sobom donosi. Ali ja ipak mislim, da se to više proteže na formalnu, nego li na bitnu i materijalnu stranu. Tako n. pr. nemam nikakovoga povoda dvojiti o tome, da je Anka već u svom djetinjstvu mnogo toga znala, što i kud i kamo starije njene drugarice iz boljih kuća nisu znale. Uza sve to je njezina duša čista kao kristal, a njezino srce nevino i bezazleno. Nevinost i čistoća sjede naime u srcu, a ne u moždjanima čovjeka. Anka je religijozna u najboljem smislu te riječi: ona znade, koje su njezine dužnosti, a ona nastoji, da ih i vrši. Nevinost njezina ne sastoji se u neznanju, nego u tome, što ljubi istinu i dobrotu, a mrzi laž i zloću. Do toga je pako došla tim, što je uvidjela, da samo vjera čovjeku kazuje, što je pravo, što li pako nepravo, što valja dakle činiti, što pako propustiti. Vjera joj nije otela mladenačke bodrosti i veselja, koje bi bila davno izgubila u teškoj borbi života i u napastima, koje ju okružuju, da nije bila uvjerena o istinitosti onoga, što joj vjera kaže."

„Časna sestro," prihvati starica iza dulje šutnje, „vi lijepo govorite, te vam rado priznajem, da je sve to veoma uzvišeno i krasno. S druge strane priznajem, da mi je posve novo. Ja nisam nikada takova šta čula."

„Bit će, da se varate, milostiva gospodjo," odgovori sestra, koja si nije mogla predstaviti, da žena može doživjeti i godine gospodje Kružićke, a da nikad nije razmišljavala o tim najvišim i najvažnijim problemima ljudskoga života. „Često slušamo takove stvari, a da toga ne zamjećujemo. Ovakove se stvari ne slušaju uhom, nego srcem i razumom. To je ono kucanje, kojim se javlja božanski naš učitelj, kad dolazi k nama, a mi ga ne čujemo. O, kad bi ga čuli, mi bismo mu i otvorili."

„Ali onda nismo ni krivi, što mu ne otvaramo," odgovori starica, koju je taj razgovor sve to više zanimao.

„Kamo sreće da nismo," reče sestra Klementina; „ali to baš i jeste ono: mi toga kucanja ne čujemo, jer nam je u kući tako bučno, jer nikada nemamo ni časka vremena, da malo stanemo, te da malo barem prisluhnemo, da li možda tko ne kuca, tko bi hotio kod nas unići. Pa ipak nas tolike stvari, koje su oko nas, sjećaju na to i opominju, da treba malo stati, da treba slušati na one glasove, koji dolaze s druge strane našega života do nas, koji nas opominju, da osim ovoga svagdanjega, bučnoga, plitkoga i niskoga svijeta imade još nešto, što bi nas moralo zanimati. Nesreća je to, što mi za te glasove ne marimo, što im se smijemo i rugamo."

„Sad ja mislim, časna sestro, da se vi varate," odgovori starica, koja se je osjetila neugodno dirnutom. „Uvjeravam vas, da to kod mene nije bilo. Ja se nikad ničemu nisam rugala; ja nisam nikada prezirala nikakav poziv, za koji sam mislila, da mene ide. Ja ga naprosto nisam čula."

Sestra Klementina se požuri, da svojem posjetu toplo stisne ruku.

„Ne, ne, milostiva gospodjo, tako ja to nisam mislila," reče redovnica živahno. „Nisam tako mislila. Ali, ostanemo li kod prispodobe, u kojoj smo do sad govorile, tad ćete mi priznati, da u onoj kući, gdje je velika buka, ni oni ne čuju ništa, koji miruju. Osobito ne onda, ako si nisu svjesni, da bi mogli nešto čuti, kad bi samo malo prisluhnuli, ili kad bi na časak izašli pred vrata, te pogledali, nije li tko vani, te kuca."

„Meni to jošte uvijek nije jasno," odgovori starica nakon kratka razmišljanja. „Ja još uvijek mislim, da ne može onaj isti biti kriv, koji ne čuje, pa makar baš i drugi tu buku dizali, a ne on sam."

„To je samo prividno istina," reče sad sestra. „Vidite, milostiva gospodjo, na to se može dvojaki odgovor dati, pak mi dopustite, da vam ga dadnem, kad smo već o tome počeli. Zar vi mislite, da danas imade, recimo ovdje u Zagrebu, samo jedno razumno i odraslo biće, koje baš nikada u svom životu nije ništa čulo o tome, da ima i vjerskih dužnosti?"

„U istinu, toga ne vjerujem," priznade stara gospodja.

„Dobro dakle," nastavi redovnica. „Ako je tome tako, kako se može reći, da takovo ljudsko biće ne zna, da mu netko na srce kuca i traži, da mu se otvori?"

Starica pogleda ponešto začudjeno sestru, a onda upita:

„Dobro dakle, velim i ja, recimo za čas, da priznajem. A vaš drugi odgovor?"

„Drugi moj odgovor je općenitiji; vječna istina nas uči, da onaj propada, koji ne vjeruje; kad bi se dakle moglo dogoditi, da tko bez svoje krivnje ne vjeruje ili gubi vjeru, koju je nekoć imao, zar to ne bi bio dokaz proti pravednosti Božjoj? Nije li jasno, da nitko ne može biti osudjen, koji nije sam što skrivio? Kako bi dakle Bog mogao nekoga osuditi, koji bez svoje krivnje nema ni pojma o tome, što Bog od njega zahtijeva?"

„Govorite o pravednosti Božjoj!" reče starica živahno. „Dopustite, da budem posve iskrena. Molim vas ujedno, da me ne prosudjujete strože, nego li to zaslužujem. Ta zar ne vidimo svaki dan oko sebe dosta primjera, koji nas uče, da pravednosti nema? Ne pate li toliki nesretnici bez svoje krivnje, a ne uživaju li toliki zlobnici i nevaljanci?"

„To sam očekivala. Odgovor je kratak i jasan: što ste sad rekli, to vrijedi za nevjernika, ne pako za kršćanina."

„Pa zar i kršćani ne pate krivicu?"

„Da, pate, ali oni znadu, da imade i drugi život; a njihova im vjera kaže, da potpune pravde na ovom svijetu nema. U ostalom, odakle se može znati, da netko nedužan pati? Ne govore li svi ljudi, da su nedužni? A nisu li i oni, koje ste nazvali zlobnicima i nevaljalcima, mnogo dobra učinili, a vječna pravda nagradjuje ih ovdje, jer na drugome svijetu za njih nagrade nema? Eto vidite, milostiva gospodjo, to je ona temeljna razlika izmedju vjernika i nevjernika, izmedju poganina i kršćanina: onaj traži pravdu, potpunu pravdu već ovdje na zemlji, te zdvaja o svemu, jer je ne nalazi, a ovaj potonji znade, da je ovdje dole ne će naći, te je i ne traži, nego upire svoje oči u onu drugu metu, u ono sjajno svijetlo, za koje znade, da će mu jednom osvanuti, da će sve tmine rastjerati, da će mu dati zadovoljštinu za sve, što je prepatio. To nije lako, ja to znadem, a nije bez osobite milosti ni moguće."

„Pa vi mislite, da svatko tu milost dobiva?"

„Ja toga ne mislim; ja to znadem."

Nastade odulja stanka. Ovako nije gdji. Kružić još nitko govorio o tim stvarima. Dugo je razmišljala, te pri tom upirala svoje oči u ono blijedo i mirno, a ipak tako energično lice, obrubljeno bijelom redovničkom pečom. One velike, crne oči, koje su gdjekad tako strogo u svijet gledale, sad su bile tako blage i umiljate. Čisto milo-

srdje gledalo je na njih u staricu. Ova je prilično dugo šutila, a onda pruži iznenada ruku prema sestri Klementini, te reče srdačnim glasom:

„Oprostite, časna sestro, ali ja mislim, da je ta prva lekcija ipak nešto previsoka i predugačka za mene. Vidite, ja sam ostarjela; ostarjela onako i ne misleći mnogo o svemu onome, što ste mi sad kazali. Valja mi o tome još razmišljati. Možda ću se sjetiti, kad je netko i na moje srce kucao, a ja mu nisam otvorila. Ali tome se hoće vremena. — A sad da se vratimo k onome, rad čega sam došla. Vi mi dakle svjetujete, da uzmem Anku k sebi. Dobro, ja ću to učiniti. A mislite li, da će i ona hotjeti?“

„Toga ja dakako ne mogu znati. Ali ne bi bilo pametno od nje, kad bi vašu ponudu odbila. U ostalom ne

„Dodjite samo, milostiva gospodjo, dodjite. Ja sam doduše veoma zaposlena, ali za vas ću uvijek imati vremena.“

Tako se rastadoše. Sestra Klementina isprati gdju. Kružićevu do vratiju, a onda se od nje oprosti.

Kad je starica bila na ulici, pričini joj se, kao da dolazi iz nekoga drugoga, nepoznatoga svijeta, koji s ovim vanjskim nije ni u kakovom savezu. Vrata su se iza nje zatvorila, ključ se je u bravi okrenuo, te joj se učini, kao da sad više nema nikakovoga saveza izmedju onoga samostanskoga mira i ove vječne buke i vreve po gradskim ulicama. Lagano je koracala ulicom. Već iza nekoliko koračaja dodje pred crkvena vrata, koja bijahu otvorena. Ni sama nije znala zašto to čini, ali ona se uspne

Sprovod biskupa Guglera: Kola s mrtvim tijelom.

će ništa učiniti, a da se ne savjetuje sa mnom. Ja ću ju, ufam se, nagovoriti, ako bi ona sama imala kakovu dvojbu u tom pogledu.“

„Hvala vam, časna sestro. A sad mi ne preostaje drugo, nego da vas umolim, da mi oprostite, što sam vam otela toliko dragocjenoga vremena. Bila sam u istinu nečedna.“

„Ne mislite toga, milostiva gospodjo. Meni će uvijek biti drago, kadgod dodjete do mene. Pa onda nismo si strane. Veže nas Anka, koja mi je tako milo.“

„Hvala vam i na tim ljubeznim riječima. Samo onda nemojte mene kriviti, ako vam dodijam. Kad se preselim u svoj novi stan, imat ću i suviše vremena, pak bi se moglo dogoditi, da moji prijatelji, kojih i onako nemam mnogo, tu moju dokolicu moraju plaćati.“

skalinama, te udje u crkvu. Istom kad je u crkvi bila, upita se, pošto je došla. Stane se ogledavati, ali do mala opazi, da ju ono nekoliko ljudi, koji su u crkvi bili, nekako čudno gleda. Bijahu to većinom siromasi. Žene, umotane u velike rupce, sa košarama na ruci, nekoliko radnika, jedna seljanka, koja je klečala na golom kamenu, a tamo dalje sprijeda jedna ili dvije gospodje u klupi. Ona podje takodjer onamo i klekne. Činila je to zato, jer su to i drugi činili, a nije hotjela, da joj se drugi čude.

Koliko godina li već nije bila u crkvi! Pa i onda, kad je bila, kao da nije bila. Mnogo je mislila o riječima, koje je netom čula, i o istinama, koje je na usta sestre Klementine saznala. Kako je sve to jasno i bistro bilo! S kojim živim uvjerenjem je ta redovnica govorila! A za koliko je bila mladja od nje! Čudnovato, da ona, koja je

toliko u svom životu razmišljala, nije nikada na te misli došla. Ili je možda sad, gdje joj se je valjalo odreći sina, i opet Onaj pokucao na njeno srce, o kome je sestra Klementina govorila? Nije li to takodjer jasno? Da, morala se je odreći sina, a na njezino mjesto stupa druga, toli različita od nje, izgubljena u metežu svijeta. Pa ne pristaje li ona u tom pogledu uz Bernarda? Nije li i on posve svjetovni čovjek, za kojega nema ništa na svijetu, do ono, što može svojim očima vidjeti, i svojim rukama opipati? Pa tko će na njegovo srce pokucati? Ovo srce sad je svakome pokušaju nepristupno, otkad se nalazi u rukama Irme. Valja se pripravit na tešku borbu, starica je to osjećala, a strah za sina, za njegovu sreću, za njegov vremeniti i vječni život, — da i na vječni je mislila — prinuka ju nato, te je kušala motiti. Bile su to više želje, nego li molitve, više uzdisaji, nego li prošnje, pa da ju je tko upitao, kad je iza kratkog vremena izašla iz crkve, što je ondje činila, ona mu nebi bila umjela kazati. Ona nije jošte znala, da je i to molitva, da je to dapače i dobra molitva, jer ona je prvi put u životu osjetila neko pouzdanje, neku nadu. Otkad joj se sin zaručio, pak do dana današnjega nije osjećala onoga mira i one utjehe u srcu, koju je ćutila sada . . . .

I sam Branko je opazio, da se je s njom zbila neka promjena, kad su poslije ručka u njezinom novom stanu viešali fotografije po stijenama. Nekud ju je začudjeno motrio, ali se poslije jutrošnje lekcije ipak nije usudio pitati.

Sprovod biskupa Guglera: Narod.

U večer istoga dana došla je Anka k staroj gospodji. Stvar je bila brzo u redu, jer je sestra Klementina jošte poslije podne s njom govorila. Anka je pristala, te bi ugovoreno, da odma poslije vjenčanja Bernardova ima seliti k staroj gospodji. Njezini ukućani su teška srca privolieli, ali nisu hotjeli biti na putu „njenoj sreći". Siromasi u svakoj promjeni, koja daje naslućivati na dobro, rado vide veliku sreću.

(Nastavit će se.)

Biskup Pavao Gugler.

O. S.

Pavao Gugler bio je zagrebačko dijete. Rodio se je 29. lipnja 1820., posvetio se je svećeničkome staležu, a jošte prije svoga redjenja — god. 1843. — stupio je u biskupsku kancelariju, da ondje obavlja razne službe, jer je bio premlad, te ga nisu odma iza svršenih nauka mogli zarediti. Tako je postao arkivar, protokolista i tajnik. U burnim godinama ustanka oko četrdesetosme godine bio je desna ruka biskupa Haulika, koji ga je već tada, a često i kasnije upotrebljavao za razne misije, u kojima je trebao pouzdana čovjeka. Kasnije imenovan je župnikom kod sv. Petra u Zagrebu, te je kao takav bio i upravitelj biskupskoga orfanatorija. Kanonikom imenovan je godine 1860. zajedno s Gašparićem, Maričem i Jandrićem. Kao kanonik popinjao se je malo po malo sve to više u častima. Tako bje po vremenu imenova opatom sv. Margarete Belske, prepoštom sv. Benedikta Sümeškoga i arkidjakonom Gorskim i Zagorskim. Godine 1884. imenovan je kanonikom kustosom, a onda i kanonikom lektorom prvostolnoga kaptola, te bi ujedno imenovan i začasnim biskupom omiškim. Dok je bila zagrebačka nadbiskupska stolica poslije smrti kardinala Mihalovića izpražnjena, izabran je iza smrti biskupa Pavlešića i Gašparića kapitularnim vikarom. Sadašnji nadbiskup Preuzv. gosp. dr. Juraj Posilović imenovao je odma iza kako je sjeo na nadbiskupsku stolicu, pokojnika svojim generalnim vikarom, te je tu čast obnašao sve do pred nekoliko godina, kad se je radi starosti morao iste odreći. G. 1895. imenovalo ga je Nj. Veličanstvo prepoštom prvostolnoga kaptola i priorom vranskim. Umro je dne 22. veljače.

Sprovod biskupa Guglera: Svećenstvo i klerici.

Pavao Gugler bio je ne samo u Zagrebu, nego i po svoj Hrvatskoj poznat radi svoje velike dobrotvornosti, te se može mirne duše reći, da u svoj domovini nije bilo ne samo crkve ili kapelice, kojoj pokojnik nije iskazao budi kakovo dobročinstvo, nego nije bilo ni kulturnoga kakovoga društva ili institucije, koje se nije sjetio. Štogod je imao, rado je davao, dok je znao, da novac ide u dobru i plemenitu svrhu, a pri tom se je pomno držao one: što daje desnica, neka ne zna ljevica. Prirodjena njegova čednost nije dopuštala, da se o njegovim darovima išto sazna, te se je znao silno ljutiti, kad bi ga tko zamolio, neka dopusti, da se njegov koji dar objelodani, jer da će to biti dobroj stvari od koristi, a i druge poticati, da i oni dadnu. Toj njegovoj skromnosti odgovarao je i čitav njegov čedni život bez ikakove vanjske naprave i bez luksusa. Ta je čednost išla dapače tako daleko, da su njegovi prijatelji imali silna posla, dok su ga nagovorili, da bar toliko poveća osoblje svoje kurije, da može mirno i bez straha u njoj živjeti.

Pokojnik je bio iskreni hrvatski patriota, ali ujedno i tvrdi kajkavac. Njegovi prijatelji nisu smjeli s njim drugačije ni govoriti, nego kajkavski, a kad mu je valjalo u javnosti govoriti, čemu se je u ostalom po mogućnosti uklanjao, i onda je govorio kajkavski, ali oduševljeno i od srca, da se je vidjelo, kako doista ono misli i osjeća, što kaže.

Dobrotvornost njegova bila je tako poznata i tako popularna, a njemu tako potrebita, da njegovi prijatelji, znanci i susjedi umiju mnogu karakterističnu pričicu i crticu o tome iz njegovoga života pripovijedati. Suza nije smio vidjeti, jer ih nije podnosio, pa bi znao često i na ulici, kad bi ga ganula ljudska nevolja ili nesreća, smjesta kao kakav dobri andjeo intervenirati i blažiti, gdje je samo mogao. Pri tome nipošto nije istina, da je tako bogat bio, kako se je to gdjegdje mislilo, a najbolje to dokazuje njegova ostavština.

S Pavlom Guglerom nestalo je čovjeka, koji je bio srca plemenita, pristupna svakome dobru, milosrdna i podatna. Nestalo je stalnoga dobrotvora tolikih dobrotvornih društava i humanitarnih institucija, koje će bolno osjetiti, da više nema onoga, na koga su se s velikim i opravdanim povjerenjem mogli obratiti u svakoj svojoj potrebi, jer dok je imao, dotle je i davao. Zato će mu i uspomena ostati trajna, a blagoslov onih, kojima je toliko dobra iskazao, prati ga i na onaj bolji svijet.

Sprovod pokojnikov bio je upravo veličajan. Sve što je u Zagrebu otmena i inteligentna, svi zavodi, sva društva, sve oblasti učestvovale su, te su ga otpratile do njegovoga zadnjega boravišta na zemlji.

Vječna mu pamet.

Romance Gjure Arnolda.

Zviezda.

Rada mi je ono
Reko da me voli,
Klonula je s neba
Jedna zviezda doli.

Držćući izlanuh:
To je tvoja zviezda;
Mi si, aoh, nikad
Ne savismo gnježda!

On mi vrne: Man' se
Pučkih bajka ludih! —
Pa me jače vine
Burne si na grudi . . .

Sada mu do groba
Mnogo veče sjedam,
Poput križa niema
Tek u nebo gledam.

A duša mi bolna
Skrušeno se moli:
Moja zviezdo, pani
Skoro i ti doli!

Ruža i slavulj.

Treperila je s čeznje
Na busu ruža majska —
Očarala joj srce
Slavulja pjesma rajska.

Al tko je znati mogo,
I bus da krije mreže —
I njima da ko negvam
Slobodu pjesmi veže.

I kunjala je ruža,
I obrazi joj sveli —
A vjetri su joj vrtom
Sve latice raznieli.

Smrknulo se . . .

Smrknulo se lice danje
Ko od neke teške sjete;
A po gradu prve sanje
Već na zlatnim krilim lete.

A na oknu preko puta
Zavjesa se spušta s mukom;
Dva duplira za njom žuta
Suhom netko pali rukom.

A iz kuće eno pade
Neka čudna žena biela,
Pa se putem dalje krade
Mrtvačkoga ispod vela.

Ne znam, što je. Al na onu
Sve me plavku mislit sili —
Što joj dragi u grob klonu,
Prê no su pred popom bili.

Janko Jurković.

Miloslav Danić.

Povodom dvadesetgodišnjice njegove smrti 20. ožujka 1889.

Poznati hrvatski književnik i klasični humorista Janko Jurković spada u kolo onih zaslužnih hrvatskih književnika, koji otpočeše svoje djelovanje u doba, kad se je naša mlada književnost bila stala istom razvijati iz djetinjih povoja. Zanosno ilirsko doba, u kojem je hrvatska pjesma i požrtvovno rodoljublje slavilo preporod hrvatske knjige i prosvjete, zamnijelo je g. 1848. jekom bojne trublje, u kojoj je zamrla vatrena ilirska budnica.

Upravo u ovo sudbonosno doba hrvatskog narodnog života javlja se na književnom obzorju simpatični lik Janka Jurkovića. On se je rodio u Požegi 21. studenoga 1827. od nekad imućne porodice, koja je lošom upravom štitnika njegova oca poslije izgubila imovinu. S toga se njegov otac morao odreći gospodarstva i posvetiti se činovničkoj službi, u kojoj je postao poreznikom (kvestorom). U svom rodnom mjestu svršio je Jurković pučku školu i gimnazij, koji je prema tadašnjem sustavu imao samo šest razreda, a filozofiju t. j. sedmi i osmi razred dovrši u Zagrebu. Kako je u školi bio ne samo marljiv učenik, već i umiljat dječak, prozvaše ga saučenici od milošte Žanom. Ovaj mu naziv u krugu prijatelja i znanaca iz najranije dobe ostao kroz cijeli život.

Iza dovršenih gimnazijskih nauka zanese ga skromna i miroljubiva ćud na misao, da se posveti svećeničkomu stališu, kao što to bijaše i želja njegovih roditelja. Tako stupi g. 1844 kao bogoslov u zagrebačko sjemenište. U ono doba sveopćeg i oduševljenog ilirskog pokreta bijaše zagrebačko sjemenište pravim rasadnikom ilirske misli, ognjištem narodnog rodoljublja i gojilištem hrvatske knjige. Nije dakle čudo, da je i iz poletne Jankove duše vrcnula iskra književnoga pregnuća. U drugoj godini bogoslovnih nauka počeo se već po malo okušavati u književnom radu, te pored drugih omanjih stvari spjeva i oveću pjesmu u narodnom desetercu, koju medju tim kao početnički proizvod nije nikad objelodanio. „Književni zbor duhovne mladeži zagrebačke“, koji je danas valjda naša najstarija literarna organizacija, bio je pravo njegovo mezimče te je u njem vršio bilježnički posao. Kako je ovaj zbor već u ono doba izdavao pučke i omladinske pripovjetke, ponajviše prijevode i preradbe obljubljenih djela poznatog njemačkog pisca Kristofa Šmida, pojmljivo je, da je i mladi književni poletarac želio, da doprinese kamečak za zgradu ovog društvenog djelovanja. Prema Šmidovu izvorniku priredi lijepim pučkim jezikom pripovjetku „Janješce“, koja je g. 1848. izašla nakladom književnoga zbora: Da se je u sjemeništu gorljivo bavio ne samo proučavanjem svjetske književnosti, već i samostalnim književnim pokušajima, dokazom je i to, što je u to doba preveo u prozi tragediju franceskog klasičara Racina „Atalija“, kao i više drugih pjesničkih i prozajičnih proizvoda te sastavio i nekoliko izvornih beletrističnih i poučnih sastavaka. Nu Jurković je bio strog sudac u književnim stvarima, pa za to nije ovih svojih prvenaca ni poslije tiskom izdao.

Koncem školske godine 1848. dovrši Jurković bogoslovne nauke, ali ne imajući propisane kanoničke dobe za redjenje, morao je još godinu dana izvan sjemeništa na to čekati. U to doba, najme početkom g. 1849., počeo je izlaziti „Katolički list“, koji je eto već navršio šestdesetgodišnjicu svoga opstanka te je uz „Narodne Novine“ drugo najstarije glasilo hrvatskoga novinstva. Prvi urednik lista Stjepan Muzler, poznavajući Janka okretnim piscem i vještim stilistom, uze ga u uredništvo za svoga pomoćnika. Tu ostane upravo pol godine te je za to vrijeme malo ne samostalno obavljao urednički posao, a i sam pisao raznolike sastavke. Iz te dobe potječe nekoliko vrsnih prijevoda, a osobitom naslađom prevodio je kršćanskim duhom zadahnuta djela klasičnog franceskog pisca Chateaubrianda „Milosrdna sestra“ i „Bogoštovje kršćansko“, potonje odlomci iz poznatog mu djela „Genij kršćanstva“.

U to vrijeme nastade sudbonosan preokret u njegovu životu. Boraveći godinu dana izvan sjemenišnih zidina, zače opet tinjati u njem želja za svjetovnim stališom. Stoga se u školskoj godini 1848.—49. upisa kao privatista na zagrebačku pravoslovnu akademiju te položi ispit za prvi tečaj. Onda odluči konačno, da se odreče svećeničkog stališa, a na njegovu molbu dozvoli mu tadanji biskup Haulik slobodan istup. Naravna posljedica ovoga koraka bila je ta, da je koncem srpnja 1849. istupio iz uredništva „Katoličkog lista“. Da pribavi sebi potrebitu zaradnju, koja će mu omogućiti, da dovrši pravoslovne nauke, pristupi kao suradnik „Narodnim Novinama“, kojima je onda bio urednikom pokojni dr. Ljudevit Gaj. Ujedno je marljivo proučavao pravničke nauke te koncem školske godine 1849.—50. položi ispit za drugi tečaj. Za tim stupi u političko-upravnu službu i postade u travnju g. 1851. perovodnim vježbenikom kod kr. podžupanije u Vukovaru. Nu kako mu bijaše glavna želja, da se što većma posveti književnomu radu, nije njegovu nagnuću toliko odgovarala upravna služba, premda je inače svoje zvanje veoma savjesno i revno izvršavao. Smatrajući profesorsko zvanje podesnijim za književnika, stupi početkom školske godine 1852.—53. kao namjesni učitelj na zagrebački gimnazij. Podržavajući svezu sa dr. Gajem, obavljao je faktično neko vrijeme g. 1853. uredničke poslove kod beletrističkog lista „Danica“, objelodanivši u njoj više pjesama i oveću izvornu pripovjest „Nesudjeno — neoteto“. Osim toga napisa i više sastavaka književno-poučnog sadržaja te nekoliko preradjenih članaka i prijevoda. U ono doba centralizacije imala se je inicijativom austrijskog bogoštovno-nastavnog ministra grofa Thuna provesti u Hrvatskoj i Slavoniji, kao i u cijeloj monarkiji reorganizacija srednjo-školskih zavoda. Na našim gimnazijama i malobrojnim realkama bilo je onda slabo učitelja, koji bijahu propisno osposobljeni za obuku, pa je za to više darovitih namjesnih učitelja iz cijele zemlje bilo poslano na filozofski fakultet bečkog sveučiliša, da nastavi svoje nauke, te se pripravi za profesorske ispite. Tako podje u Beč i Janko Jurković i ostade na sveučilištu dvije godine, proučavajući marljivo i velikom ljubavi klasičnu i slavensku filologiju.

Sveučilišne nauke i boravak u prijestolnici monarkije bijaše zaglavni kamen u razvoju njegove stručne i opće književne naobrazbe. Pored naučne priprave stao se osobitim interesom zanimati za kazalište i dramsku književnost, u čem ga je poticalo ne samo nagnuće njegova talenta, već i česti polazak bečkih kazališta, naročito staroga „Burga“, koji onda bijaše eminentnim gojilištem njemačke i svjetske klasične drame. Iza dvogodišnje priprave na bečkom filozofskom fakultetu vrati se Jurković u domovinu, gdje ga 15. rujna 1855. imenovaše namjesnim učiteljem za klasičnu filologiju na osječkom gimnaziju. Već u prvom polječu položi u Beču državne ispite, a 24. ožujka 1856. bješe imenovan pravim učiteljem. Iste godine 6. listopada vjenčao se u Vukovaru sa svojom rodjakinjom Laurom Smekalovom, koja mu bijaše vjernom

drugaricom života. Na osječkom gimnaziju probavi u službi pet godina, a za to vrijeme sudjelovao je uza sve tegobne poslove svoga zvanja dosta produktivno i na knji ževnom polju.

Kad je g. 1860. prestala era njemačkoga absolutizma i osvanulo u Hrvatskoj novo vedrije razdoblje ustavnoga života, pozva tadašnje namjesničko vijeće Janka Jurkovića kao profesora klasične filologije na zagrebački gimnazij. Od sada se otvara novo područje u plodnoj i blagoslovnoj nastavnoj djelatnosti pedagoga Jurkovića. Buduć

Nikola pl. Faller.

da je hrvatski jezik stekao isključivu vlast u svim nižim i srednjim školama u cijeloj domovini, trebalo je udariti novu, solidniju podlogu svoj našoj nastavi. Prema odredbi carskog listopadskog patenta imenova tadanji ban Josip barun Šokčević posebni vještački odbor za školsko-nastavnu struku, koji je imao provesti taj reorganizatorni rad i izraditi osnovu za sustavno preustrojsvo hrvatskoga školstva. Taj odbor imao je poimence zadaću, da sastavi za pučke i srednje škole novu naučnu osnovu na podlozi hrvatskog nastavnog jezika, da se pobrine za izradbu hrvatskih učevnih knjiga i napokon da pronadje način, kako će se za srednja učilišta pribaviti potrebiti broj profesora, vještih hrvatskomu jeziku. Za vrijeme absolutističke germanizacije od g. 1850.—60. učiteljevahu na našim srednjim zavodima ponajviše tudjinci Nijemci i Česi, koji ili nikako ili slabo bijahu vješti hrvatskomu jeziku. Da se uklone nedostaci obuke, koji izvirahu iz toga vrela, sastavi namjesnička vlada iz stručnjačkih elemenata naročiti školski odbor, koji je imao služiti savjetnim organom u zdravstvenim i nastavnim pitanjima. Uvažimo li, da je Jurković u isto doba vršio osim toga i svoje učiteljsko zvanje na gimnaziju, upravo je za čudo, kako je još dospijevao, da se jednakom intenzivnošću bavi i književnim radom.

G. 1862. imenova tadanji dvorski kancelar Ivan Mažuranić Jurkovića dvorskim perovodjom kod hrvatske kancelarije u Beču, pa se tako morade opet onamo preseliti. Kod te vrhovne upravne hrvatske oblasti bijaše Jurković kao prokušani pedagog referentom za bogoštovno-nastavne poslove. Tako predje on u posljednju epohu svoga zvaničnog djelovanja, najme u školsko-nastavnu upravu, u kojoj je sve do konca svoga života razvijao plodonosnu i neumornu, u pravom smislu organizatorsku i reformatorsku djelatnost. Nu već g. 1865. bude imenovan drugim školskim nadzornikom za Hrvatsku i Slavoniju i savjetnikom kod namjesničkoga vijeća u Zagrebu. U tom svojstvu dodje u neposredni doticaj sa hrvatskim kazalištem, za koje je kao dramatski pisac gojio osobitu ljubav i zanimanje. Ban Šokčević imenova ga g. 1866. članom novoustrojenog kazališnog upravnog odbora, komu bijaše prvim predsjednikom dramatski pjesnik dr. Jovan Subotić, pisac onda obljubljene narodne tragedije „Kralja Zvonimira“ i više drugih iz hrvatske i srpske povijesti. Kroz više godina bio je Jurković stalnim članom toga odbora, a za to vrijeme svojim bogatim književničkim iskustvom, opsežnom pjesničkom i dramatskom erudicijom, a ne manje svojom upravnom vještinom i poslovičnom marljivosti bitno utjecaše u upravu narodnog kazališta, sudjelujući naročito kod sastavka i umjetničko-književne tendencije dramskoga repertoira. Kao pisac, koji bijaše već napisao nekoliko uspjelih šaljivih igara, našao se Jurković u tom području djelatnosti u svom rodjenom elementu. Svoj zadatak u kazališnom odboru izvodio je pravim rodoljubnim ushitom, a ovaj izravni saobraćaj sa hramom pozorišne umjetnosti probudi u njem davnu želju, da se posveti pisanju dramskih djela, koja su većinom sa lijepim i priznatim uspjehom prikazana na hrvatskoj pozornici.

Kad je iza uvedene nagodbe g. 1869. ustrojena sadašnja kr. zemaljska vlada, stavi ban Levin Rauch, koji ne bijaše sklon sumišljenicima tadašnje narodne stranke, savjetnika Jurkovića u raspoloživost. Nu već u ožujku 1871. dodijeliše ga u svojstvu raspoloživa savjetnika ponovno vladinomu odjelu za bogoštovje i nastavu. Premda već bijaše pravi savjetnik, imenovaše ga koncem g. 1871. kr. vladinim tajnikom kod istog odjela, uz priuzdržaj savjetničkog naslova i posebnog osobnog doplatka radi izjednačenja plaće. Za vladanja potonjeg bana Kolomana pl. Bedekovića postade opet članom kazališnog odbora i anketnoga povjerenstva za kazališne poslove. G. 1872. imenovan je podpredsjednikom odbora, a tu čast obnašao je do njegova razlaza koncem iste godine.

Najvažnija epoha u Jurkovićevu djelovanju oko unapredjenja hrvatskoga školstva pada u vrijeme vladavine bana Ivana Mažuranića. Kao rodoljub te proslavljeni pjesnik cijenio je ban osobito njegove vrline i sposobnosti, pa mu je za to kao školskom izvjestiocu u bogoštovno-nastavnom odsjeku povjeravao najvažnije i najteže zadatke. Kako je jedna od najglavnijih točaka u programu njegove vladavine bila reorganizacija školstva na osnovu novijeg napretka znanosti i pedagoške struke, sastavi g. 1873. anketu za priredbu zakonske osnove o ustrojenju višega trgovačkoga učilišta, u kojoj izmedju ostalih stručnjaka imenuje i Jurkovića članom. U tom svojstvu sastavi g. 1874. zakonsku osnovu „Ob ustrojstvu pučkih učiona i preparandija za pučko učiteljstvo.“ Ova osnova bijaše umno djelo njegova reorganizatorskoga rada, koje je iza dužeg viječanja e preradjivanja i usavršivanja po posebnom stručnom povjerenstvu izneseno u sabor te je iste godine postalo i zakonom. Kao kodifikator, koji je taj predmet u tančine poznavao, zastupao je dapače vladu i u saborskoj raspravi o istoj zakonskoj osnovi, što bijaše za nj kao tajnika osobito odlikovanje, jer tu zadaću u saboru obično vrše odjelni predstojnici. Uvažavajući sve ove njegove zasluge, bude napokon imenovan 5. listopada 1874. odsječnim savjetnikom, a ujedno i zemaljskim nadzornikom za srednje i pučke škole. Iza smrti vojno-kra-

jiškog nadzornika, zvaničnog i književnog mu druga Živka Vukasovića bude doskora imenovan i vrhovnim nadzornikom za krajiške srednje škole, a to bijaše također znak velikog uvažavanja njegovih sposobnosti, jer je to bio prvi slučaj, da je u jednom zvaničniku bio usredotočen vrhovni nadzor školstva u civilnoj Hrvatskoj i Krajini.

Prije otvorenja hrvatskoga sveučilišta ponudi vlada Jurkoviću stolicu za hrvatski jezik, ali on ne prihvati te ponude. Volio je, da i nadalje djeluje u upravno-nastavnoj službi, a ujedno se nadao, da će doskora biti imenovan odsječnim savjetnikom i školskim nadzornikom, što se je, kako netom spomenusmo, u istinu i zbilo. U isto doba nastavi i svoje blagotvorno djelovanje u kazališnom odboru, imenovan iza privremene stanke ponovno njegovim članom. Preporodom „Matice Hrvatske“, koja je g. 1876. započela obnovljeno i plodnije djelovanje na poprištu naše lijepe i poučne knjige, otvara se novo polje za njegov ra-

Bozadžija. *Iz knjige „Bosna i Hercegovina“, izdalo „Hrv. planinarsko društvo“.*

dini i produktivni duh. Kao član njezina književna odbora hotio je, da joj u većem opsegu posveti svoje sile, naročito da obogati njezina izdanja novim svojim djelima. Da se bar ponešto otereti od preogromnog zvaničnog posla, zahvali se na službi krajiškog školskog nadzornika, nu tadanji glavar vojno-krajiške uprave barun Mollinary, cijeneći rijetke njegove vrline i ne nalazeći mu dolična zamjenika, ne htjede s prvine primiti ostavke. Tek na njegov postojani zahtjev odriješi ga g. 1877. od te službe. G. 1886. 19. siječnja odlikovan je za svoje znamenite zasluge u dugotrajnoj i neumornoj zvaničnoj karijeri po Njegovom Veličanstvu redom željezne krune III. razreda, a 19. lipnja 1887. odriješen je od službe zemaljskoga nadzornika, ostavši nadalje savjetnikom u bogoštovno-nastavnom odjelu. G. 1888. oboli od teške i neizlječive bolesti srca, koja mu 20. ožujka 1889. prekinu nit uzornog i besprimjernog radinog života.

(Svršit će se.)

Bosna i Hercegovina.*)

Novotni.

Pod tim naslovom vidjamo u našim knjižarama izloženu rijetku knjigu i prvu svoje vrsti u našoj literaturi. Rijetka je knjiga zato, jer mi nemamo knjiga, koja bi nam Bosnu i Hercegovinu, te dvije hrvatske biserzemlje, prikazala tako slikovito, istinski i živo, kao što je ta knjiga, a nemamo ni u stranoj literaturi o Bosni i Hercegovini djela, koje bi se moglo takmiti s njom sjajnom opremom i bogatim sadržajem. Prva je to knjiga svoje vrsti, jer mi nemamo knjige u našoj literaturi, koja bi nam zemlju turistički opisala, a ujedno toli vjerno, bogato i sjajno opise ilustrovala. Hrvatsko naše planinarsko društvo, koje je tu knjigu izdalo, pokazalo je zamjernu požrtvovnost i ljubav za prirodne krasote tih zemalja, a ta ljubav njegova vrsna je pobuditi ljubav za zemlju i za te krajeve i u publici, koja će tu knjigu jamačno slašću listati i čitati.

Još valja da namah istaknemo jedno, prije nego se podrobnije zabavimo s knjigom, a to jest, da nikad djelo nije aktuelnije ugledalo svjetla nego li taj put. Aneksijom Bosne i Hercegovine sva se gotovo Evropa opet trgne; kraljevi, cari i zemlje se zamisliše i prozboriše o njoj i njenom udesu; a i mi se Hrvati jače zagledasmo u taj naš susjedni zemaljski biser, jače nam zaigra naše srce, da ćemo se opet rukovati pod jednim vladarom sa našom braćom onkraj Save i Une, sa sestrama nekad slavnoga i jednoga hrvatskoga kraljevstva.

Ta aktuelnost podaje knjizi toj još veću vrijednost, to više, što nam se u njoj prikazuje, ako i lapidarno i u kratkoj slici, razvitak zemlje i naroda od doba okupacije do danas, a tim ujedno pokazuje na stanje, život i udes još prije okupacije. Tom općenitom krasnom, slikovitom uputom, koju nam podaje ta knjiga, zadužilo je hrv. planinarsko društvo našu publiku, gdje je interes za te zemlje još uhvatio svu javnu evropejsku štampu, politiku i diplomaciju.

Knjiga ima preko 24 arka u četvorini, a tiskana je na najfinijem umjetničkom papiru. Uvod ima 21 stranu. Bosna je opisana u 125, a Hercegovina u 36 strana, sve ilustrovano sa 136 krasnih slika, koje nam lijepo i karakteristično objašnjuju ljude i zemlju, prirodu i kulturu. Pod konac nam „Kazalo“ alfabetskim redom u 7 stranica po dva stupca nabraja sva vlastita imena, koja se u knjizi spominju, što knjizi podaje veću praktičnu vrijednost.

U uvodu i pripomeni nam urednik ističe uz kratku spomen o bibliografiji planinarske knjige o Bosni i Hercegovini tendenciju knjige same. U 11 stranica nam se zbito crtaju geografske, orografske, hidrografske i klimatske prilike Herceg-Bosne, nadalje upravni i kulturni odnosi i razvitak od okupacije pa sve do dandanas nadovezujući na stari turski kulturni i upravni sistem. Iz toga uvoda, što ga nigdje u toj cijelosti ne čitasmo, saznajemo, da je muslomansko bogoštovlje i nastava dobilo od godine 1882. posebnu svoju samostalnu zemaljsku vrhovnu svećeničku glavu (reis-ul-ulema). Pravoslavna crkva da je jednakim načinom dobila pravo, da smije od god. 1900. samostalno birati svoje vladike i metropolite. Podjedno ustrojena bi iste godine i nova, četvrta, metropolija sa sijelom u Banjaluci. Katolička crkva izgubi dojakošnji vikarijat, odijeli se upravno od srijemske biskupije u Djakovu, pa dobije 4 biskupije i to: u Banjaluci, Sarajevu, Mostaru i Trebinju. I protestantska crkva, koje nije bilo prije okupacije u Herceg-Bosni, steče svoje zakonito ustrojstvo, kao i sve ostale crkve.

Uvod nam medju ostalim poučnim vijestima iznosi još i tu interesantnu, da u Herceg-Bosni izlazi danas 30 časopisa, dok ih je bilo prije okupacije 4; od tih 30 da je 28 pisano hrvatskim jezikom, jedan turskim a jedan njemačkim.

Knjiga nam u Bosni opisuje ova mjesta i krajeve: Sarajevo; sa sarajevske tvrdjave; uzlaz na Trebević; Kozija ćuprija; na izvoru Moščanice, na izvoru Miljačke i slap Skakavca; na izvoru Bosne; sa Treskavice planine; Vareš; Kiseljak; Visoko; Fojnica; gradina Sutjeska; Bobovac; Trstionica; Lašva; Travnik; gradina jajačka i Jajce; pećina Hrustovo; uzduž rijeke Bosne; u zeničkom ugljeniku; Vranduk; Žepče; Doboj i okolina; Gornje i donje Soli; Derventa; Brod; Gradačac; Banjaluka; Kozarac; Ključ; Bišće; od Sarajeva na Drinu; na Ivan planinu i Konjic; Boračko jezero; Mostar; Stjepan grad; Buna; Grahovo; Gradac; Trebinje i klanac Sutjeska.

Ne spominju se tuj samo ta mjesta s vanjske, prirodne strane, već ima tuj statistike, geologije, etnografije prirodopisa i prirodoslovlja, historije, narodnoga gospodarstva, obrta — uopće kulture zemaljske i ljudske. Sve se to lahko razumljivo i slatko čita, pa ti je teško prekinuti štivo, kad si ga uščitao. Čitajući slike ti se stvaraju jedna ljepša od druge, srce ti se zagrije od ljubavi piščeve za čar zemlje i naroda. Njegova ljubav, njegov opravdani ushit kao da i čitatelja hvata i vodi od mjesta do mjesta, od grada do grada, od gore do gore, od potoka do potoka i pod tužni podor, nekad slavnoga i sjajnoga hrvatskoga grada, gdje su junački velmože, bani i knezovi u vlasti i lasti život živovali. Čitajući knjigu i gledajući joj krasne slike upoznat ćeš stotinu bistrih voda, brzih rijeka i potoka, gora i gradova, o kojima prije ni sanjao nisi. Upoznat ćeš se sa tvornicom šećera u Usori, sa tvornicom papira u Zenici, sa tvornicom likera i špirita u Donjoj Tuzli, sa tvornicom industrijalnog drvlja u Tesliću, sa tvornicom karbida u

*) Dobrotom izdavača možemo svojim čitateljima donijeti nekoliko ponajljepših slika iz te knjige, te ih razvrstasmo u današnjem i u narednom broju. „Uredništvo Prosvjete“.

Jajcu, sa tvornicom šibica u Travniku, sa tvornicom amonijakove sode u Lukavcu, sa tvornicom mineralnoga ulja i kemikalija u Brodu, sa tvornicom duhana u Sarajevu, Mostaru, Travniku i Banjaluci, sa tvornicom čilima u Sarajevu. Saznat ćeš i za bogate rudnike u Varešu, Fojnici, Sasini i Tomašici, Duboščici, Čevljanovicima, Vogošci, Sinakovu, Srebrenici, Ljubiji, Maškari, Županjcu, Livnu, Mostaru, Gackom, Zenici, Kreki, Banjaluci i drugim mjestima i gorama, gdje se kopa željezo, hrom, mangan, bakar, živa, srebro, kameni ugalj. Kao da čuješ čitajući škripu kolesa, žurbu rabotara, kao da vidiš visoke dimnjake kraj plahih potoka i sniježnih gora, iz kojih suklja gusti dim tvorničke muke i rada. O svem tom nisi sanjao prije, jer toga nisi vidio, a nisi nigdje ni čitao. O svem tom te knjiga potanko upućuje, kao što ti kazuje, da bosansko gorje u sebi krije mnogo ljekovitih vrela, osobito gorje izmedju Vrbasa rijeke i Drine. Sumpornih, slanih ili kiselih vrela naći ćeš u: Tuzli, Kiseljaku, Ilidži, Banjaluci, kod Gradašca, han Bilalovca, Odžaka, Maglaja, Žepča i još na drugim mjestim.

Da čitatelj vidi slikovitost, bogatstvo i pučnost orisa, iznosimo ovdje nekoliko primjera:

Čaršija, tržište, u Sarajevu glasovito je u svoj Bosni i Hercegovini sa živahnosti i obilja svega, te mu nema premca do Carigrada. U nj se stječe sa svih strana sila ulica i uskih sokačića, gdje su se smjestili trgovci i zanatlije svake vrste i struke: kovači, krojači, remenari, nožari, zlatari, opančari i mnogi drugi, pa tuj svoj posao otvoreno pred tvojim očima rade od jutra do mraka, dok mujezin ne oglasi akšam sa munare. Tada se miju i idu u najbližu džamiju, pa onda kući; jer istočnjaku nikad nije kuća, gdje mu je dućan. Dućan mu je mjesto javno, gdje svaki posao obavlja bio to trgovački bio javni. Tuj se sastaje sa znancima i prijateljima, tuj se vode ozbiljni državni i poslovni razgovori, tuj na prostrtu ćilimu sjedi i dvori mušterije, nudi znance cigaretama, čibukom i kafom, dok uz njega obično kaki macan prede il capom lice pere. U svojoj kući hoće da bude uvijek sam za sebe i za svoju obitelj, gdje se odmara i uživa. Srijedom, u pazarni dan, toliko se redovito svijeta stječe na čaršiji, tolika vreva i gužva, da ne možeš proći. Tu se tek prodaje, pazari, kupuje, radi, kuje, struže, nudi, ogleda, peče, jede, pije, viče; smije; psuje itd. Halvadžija vikom nudi vruće svoje kolače, šerbedžija svoje šerbe, a bozadžija ozbiljni i u bijelo odjeveni, kako ga evo na slici vidimo, svoju bozu, kojom će ugasiti žedju sajmara, koji je iz daleka dan hoda donio na pazar preko vrletnih kamenih kosa na konju dvije vreće žita, što mu ga je konj kraj kolibe gospodarove na gumnu još na pradjedovski način izvršio.

Uz prirodno bogatstvo ima Herceg-Bosna i prirodnih krasota svoje vrsti, kakovih ćeš rijetko gdje naći. Iznosimo ovdje krasno jezero Plive kraj Jajca, pa Vranduk, Banjaluku, kulu uz staru ćupriju u Mostaru, Trebinje i ruševine manastira Tvrdoša kraj Trebinja.

Jezero, što ga vidimo na slici našoj, nastaje od rječice Plive, što izvire osam sati hoda od samoga jezera ispod Čardak-planine i Vitoroga. Na početku samoga jezera, a pod brdima Otomaljskim i Ostrim stoji malo selo nazvano Jezero ili turski Gjölhisar. Selo broji 120 kuća sa 600 duša malone samih muslimana. Kod toga seoca ide gorski potok Jošava u Plivu te čine glasovito jezero, koje je tri i pô kilometra dugačko i do 600 metara široko. Ovo se jezero ruši slapom u drugo, manje, dônje jezero. Jezera ta puna su pastrva, raka i divljih pataka.

Selo Jezero odaljeno je 15 km. od Jajca, kamo vodi krasna cesta sve uz Plivu i jezera.

(Svršit će se.)

Kad sunce zalazi.

Teodor Jeske-Choinski.

Tulija Kornelija htjede se baš popeti u svoju nosiljku, kad se pretor pred njezinom kućom pojavio.

„Dolazim u nezgodno vrijeme," reče pretor. „Ali ti bi bio zahvalan, da mi hoćeš pokloniti samo deseti dio jednoga sata."

„Tebi, dragi Marko, poklonit ću i četvrt sata, ali više ne. Carica Faustina pozvala me je na Palatin."

Podjoše u dvoranu za primanje, te sjedoše na počivaljke.

„A što bi carica od tebe mogla trebati?"

„Ne znam," slegne Tulija ramenima; „po svoj prilici je opet nekoga otkrila, koji bi joj mogao kratiti vrijeme, pak joj treba moj savjet. Jučer se je šaputalo u cirkusu, da joj se je germanski prefekt veoma svidjeo."

„Čudnovato! I ja dolazim radi toga legijonaša k Tebi."

„Ta valjda ne dolaziš po nalogu Faustininom?"

„Nipošto!" nasmije se Marko. „Ja idem samo sam za se u lov, a na muške glave i ne mislim."

„Dakle što je?"

„Molim te, protumači Publiju, da jedan rodjak drugome ne smije škoditi."

„Ne razumijem, kuda to nišaniš."

„Odmah ćeš me razumjeti. Ne znam, da li ti je poznato, pošto je onaj barbarin došao u Rim."

„Ta sav grad se smije, što je tako zabrinut radi jedne robinje. Samo kad bi Rimljani umjeli tako ljubiti! Štogod vas ima, nijedan ne bi radi zaručnice ostavio svojih zabava."

„Mnogo mi je do toga stalo, da se Publij tom stvarju mnogo ne bavi."

„Ali Publij i Servij stari su i dobri prijatelji, a Publij žalibože više cijeni toga barbarina, nego li svoj rod."

„Prijateljstvo rimskoga gradjanina i patricija s barbarinom jednostavno je smiješno, po gotovo, kad škodi patriciju, koji mu je u rodu. Ta sva ta fukara iz šuma i brdina napokon i nije za drugo na svijetu, nego li da nama služi. Eto, to bi ti morala protumačiti Publijevom patricijskom ponosu. Publij mi tim škodi, što toga prefekta preporuča svim senatorima."

„Govori jasnije."

„Fabij je u taj posao zapleten," prošapta Marko.

„Ah, sad mi stvar postaje jasnom," odgovori Tulija i stane razmišljati.

Malo zatim ustade i doda:

„Razumijem sve, ali u tom ti slučaju ne mogu biti od koristi; mogla bi samo sebi naškoditi kod Publija."

„Tako je! Za čas sam zaboravio, da si isto tako oštroumna, kao i lijepa. Ne govorimo dakle više o tome. Ali reci mi: jesu li ti moji savjeti pomogli?"

„Prvi čin kao matrona staroga stila već sam odigrala."

„Ne dvojim, da si ga očarala."

„Toga ne bih mogla ustvrditi; upirao je svoje oči više u Muciju."

„Ta ti se šališ!" začudi se Marko. „Ova tek na po gotova Vestalka da se svidja Publiju? ... Ali napokon moglo bi i to biti. Tad valja da Muciju na dulje vremena iz kuće otpraviš."

„Ti znadeš isto tako, kao i ja, da to nije moguće. Kuća Kornelijevaca više je njezina, nego li moja. Prokonzul je svoj imetak razdijelio u dva jednaka dijela, te je svakoj od nas dao polovicu. Moj dio pako ..."

„Vjetar ga je odnio ... razumijem," nadopuni. „To je dakako velika poteškoća."

„U ostalom nije Mucija nipošto tako popustljiva, kako se je činilo. Već mi je pokazala svoje oštre zube."

„I to još! Pa ipak ju valja maknuti."

Tulija je šutjela, a čelo joj se je nabralo.

„Kad stvari tako stoje, bilo bi od mene okrutno," nastavi pretor, „da te zamolim za zagovor kod Publija. Govorit ću sam s njime, akoprem već unaprijed znadem, što će mi odgovoriti."

Već se htjede oprostiti, kad mu jošte nešto na um padne

„Znaš li, da će za četiri dana biti obljetnica smrti našega djeda? Publij, taj pristaša zastarjelih običaja, bez dvojbe će poći van do grobnice Kvinktilijevaca, da nakrmi mrtve. Ako se pravo sjećam, tad je istoga dana i neki Kornelijevac umro. Taj će već odavna biti žedan vina i gladan kruha, jer se je prokonzul veoma malo brinuo za potrebe svojih mrtvih predja. Pa kako oba mauzoleja leže jedan do drugoga, mogla bi ti tamo odigrati drugi dio komedije „Starorimska matrona". Samo ne štedi pićem. Iskopaj duboke jame kraj grobova, te nalijevaj uvijek svježega vina, kad ga zemlja stane upijati. Neka se i mrtvi jednom provesele, ta obično im ne će baš bogzna kako biti u njihovim tijesnim i tamnim izbicama. A Publij će ti se diviti!"

I uz prokšeni smijeh izadje Marko zajedno s Tulijom iz kuće.

6.

Marko Kvinktilij stupi u svoje blagovalište, te ga pomno pregleda. Na brončanim stupovima stajahu u četirim uglovima četiri mnogokraka svjećnjaka, te rasvijetljivahu svojim uljenicama tu veliku, četvorinastu sobu. Po stijenama bilo je jošte mnogo srebrenih svjećnjaka a svaki od njih nosio je tri voštanice. Po stijenama vidjele su se starinske slike na žutoj pozadini. Obrubljene su bile crnim mramornim pločama, a predstavljale su prizore iz povijesti Kvinktilijevaca.

U sredini sobe stajaše triklinij: ogromni i teški, četvorinasti stol s jednom jedinom mramornom nogom u sredini, koja je bila učvršćena u mozaiku poda. Oko poda pako prostrane počivaljke, s tri strane, a na svakoj bilo je prostora za tri osobe.

U toj sobi nema nikakovih miomirisnih vodometa, ni bijelih stupova, ni stranih biljka. Bila je niska, pocrnila je u dugom nizu godina, a ničim nije sjećala na moderni Rim. Nasuprot su brončani stupovi u ćoškovima sjećali na Markove predje. Ćilimove na počivaljkama je prod sto godina neki konzul Kvinktilijevac donio s jedne istočne vojne. Daska od velikoga stola bila je od citrovine, te je vrijedila čitavo imanje. Slike po stijenama i mozaik na podu bili su toliko vrijedni, da je od njih mogla živjeti čitava obitelj. Samo moderni svjećnjaci i ona sila cvijeća, koja je ležala po počivaljkama i po podu, oživljavala je ponešto starinsku sliku cijeloga toga prizora.

Marko izgledao je nekud blijed i izmučen, a oko očiju vukli su mu se crni kolobari. Akoprem je bio odjeven u najfinije ruho, ipak nije ovamo, u tu sobu nekud pristajao. Tudj je bio ovdje, a nijeme zidine kao da će sad na proti tome prosvjedovati, što je ovamo unišao.

„Je li sve gotovo?" upita roba, svoga nadglednika, koji je postrance sagnut stajao, te prekrstiv ruke na prsima čekao zapovjedi svoga gospodara.

„Ti si zapovjedio, gospodaru," odvrati Grk.

„Podji dakle sad u kuhinju i reci Aristipu, neka se čuva, da mi opet što ne pokvari. Zadnji put dobio je svoj dio radi one iskvarene umake, kojom je polio veprovu glavu. Tako mi Herkula, neka danas ne izazivlje moga gnijeva."

Rob ode, a Marko podje u dvoranu za primanje te se pruži na počivaljci. Bio je umoran. Prošlu je noć sproveo kod imperatora Lucija Vera, a onda je sa jošte nekoliko drugova tražio noćne pustolovine po rimskim ulicama. Lovili su nekakovu u crno zavitu žensku spodobu, koje je iza apijskih vrata posve nenadano nestalo ispred njihovih očiju.

Marko je glasno zijevao, razmišljao najprije o tom lovu, a onda se zamislio i u to, kako je sad iza svake pijanke sav izmučen.

„Star postajem ... da, star," reče sam sebi; „ali neko vrijeme jošte ću uživati ovaj život, a da uzmognem, mora mi pomoći miraz najamnikove kćeri ..."

Nomenklatorov glas probudi ga iz sanjarija. Javljao je prvoga gosta.

Bio je to to Fabij. Marko zaboravi na svoju umornost te skoči na noge. Ne radi Fabija, nego da uzmogne pozdraviti ostale gostove, koji su svaki čas mogli doći.

Pa doista se soba za primanje doskora napuni. Poslije Fabija dodje rimski prefekt, onda Marij Pomponij, pretor inostranaca, a iza njega tri senatora. Odisali su jakim miomirisima, a vlasi su si osuli zlatnim prahom. Marko ih poljubi u oba obraza.

„Mjesto za obilatu gozbu pobrinuo sam se za zabavu, koja će posve sigurno biti zanimljiva," tako reče svojim gostovima, nakon što su se smjestili na počivaljke.

„Već sam čuo," reče na to jedan od senatora, „da si svoje pijetlove naučio posve novi način, kako se imadu boriti."

„Kladio bih se," reče drugi, „da će nam Lidija čitati pjesmu, poslije koje nam ni tvoj falernac ne će više biti dovoljan."

„Izgubio bi okladu," izjavi Marko, „pozvao sam ovamo najvećeg šaljčinu u svoj rimskoj državi. Lucijan je obećao, da će doći."

„Zar onaj mladi retor iz Sirije, koji je s imperatorom Lucijem Verom došao u Rim?" upita gradski prefekt.

„Da, on. On je imperatoru miliji od svih mudraca, kojima se okružuje božanski Marko Aurelij."

„Čuo sam, da mu je jezik pun tako oštroga jeda kako ga ne poznaju ni isti Grci," opazi pretor inostranaca.

U to dodje lahka koraka u sobu nekakva djevojka. Bila je malena, nježna stasa, vitka, odjenula se je u kratko odijelo od žute svile. U crnoj kosi nosila je tri niza bisera, a kosa sama bila joj je na čelu kovrčasta i raščešljana, dok ju je otraga sabrala u grčki čvor. Na vratu i golim mišicama nosila je čitav teret zlatnoga nakita, a malene nožice obuvene su joj bile u grimizne, zlatom vezene cipelice.

„Da ste mi zdravo, vi oci, sinovi i unuci svetoga Rima!" poviče, te stane istodobno svojim malenim ručicama bacati cjelove na sve strane. „Da ste mi i vi zdravo, vi dje-

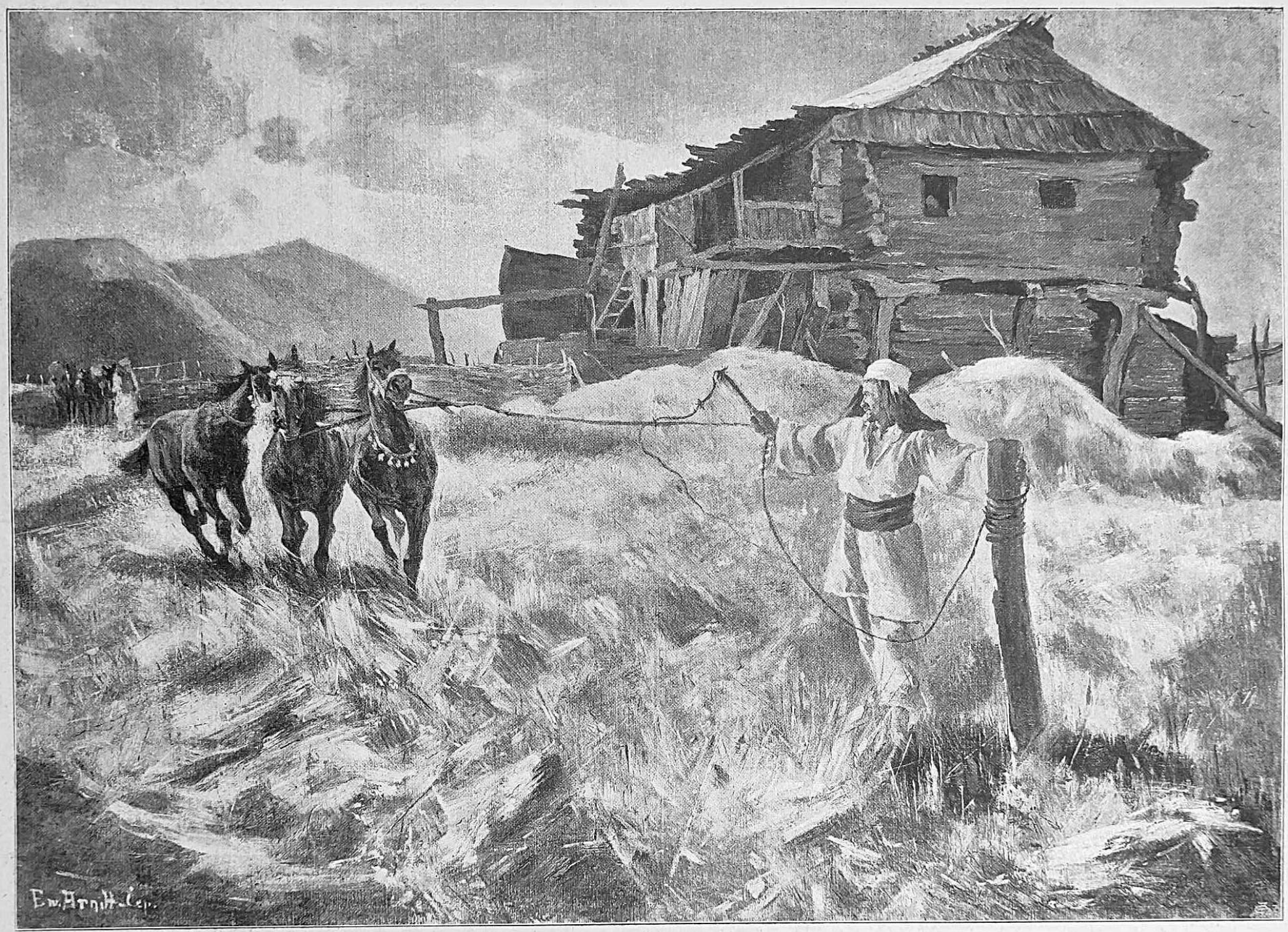

Bosansko guvno.

Iz knjige „Bosna i Hercegovina", izdalo „Hrv. planinarsko društvo".

dovi i pradjedovi!" okrene se zatim prema ormarima, u kojima su bila poprsja predja.

S mjesta ju okruže Markovi gosti. Samo pretor inostranaca nije se žurio sa svojim pozdravom.

„Lijepa Lidija donosi uvijek radost sa sobom," polaska joj jedan senator.

„A dosadni Mucij se uvijek čudi, ako je mladost vesela i bodra lica," odvrati Lidija. „Rekoše mi, da ti je onaj učeni liječnik iz Atene, koj usprkos svoje mudrosti izgleda, kao da je već sam pio iz gadne Lete, propisao, da moraš bos hodati i terete nositi. Slušaj taj savjet, pak će ti se lijepo zaokružiti stegna i mišice, a onda ćeš možda biti i bolje volje."

Mucija te smione riječi nisu i najmanje uvrijedile. Smijao se je zajedno s drugima, pružio prema njoj svoje mršave, bjelilom osute ruke, te rekao:

„Još su te mišice dosta jake, da ih i tvoja rebra osjete, ako te zagrlim. Možda ćeš dopustiti..."

Lidija se živahno makne na stranu.

„Misli radje na svoju najamnicu poreza, koja je za takvoga muža, kakav si ti, dala svoje milijune!" dovikne mu.

„Za grimiz, za grimiz!" ispravi ju Mucij.

„Za senatorski grimizni rub? smijala se je Lidija. „Pa i ti si senator!... A o čemu vijećate na Kapitolu?"

„O tome, kako bi tako brbljavim čavkama, kakova si ti, mogli prikratiti jezičac".

„Vidim, da ne ćeš moratí propasti, kad jednom prorajtaš milijune svoje najamnice. Objesit ćeš jednostavno na se razdrpanu vreću, a mudrac je gotov. Danas se u Rimu od toga dobro živi".

U to se pojavi na pragu čovjek od kojih trideset godina, zaogrnut tamnim plaštom filozofa. Čuo je zadnje Lidijine riječi, a oko ustiju zatitra mu dvolični smiješak. Nakloni se pred „purpuratima", ali su mu pri tom malene, pronicave dosta prezirno gledale.

„Evo sad ovdje i našega Lucijana!" usklikne Marko, podje prema došljaku, te ga pozdravi. „Nitko ne fali više, te možemo početi".

On pljesne rukama. Na taj znak zaore iza neke zavjese zvuci ratne koračnice, koju je svirao orkestar od frula, svirala i citara. Tako podje čitavo društvo složnim korakom u blagovalište. Tuj donesoše robovi najprije britanskih oštriga, morskih ježina, i tulipana, osvježenih blagim nekim vinom, da gostovi dobiju više teka. Dok su zatim sirijski dječaci u crvenim, zlatom izvezenim tunikama nosili srebrene zdjele, da si gosti operu ruke, zamukla je ona bučna glazba, a mjesto nje čula se je kao nekakva podzemna tugaljiva melodija. Domaćina okrene se prema velikome stolu, te pruživši obje ruke prema srebrenoj ljudskoj okosnici, koja je provirivala izmedju gustoga granja i cvijeća, progovori:

„O ti, koji se uz režanje svojih bijelih zubi samo rugaš svim bolima i svim sanjama čovječanstva, ti nas sjećaj danju i noću, da je smrtnome čovjeku samo toliko sreće dosudjeno, koliko je za života može užiti. Postanemo li jednom tebi slični, tad nam ne pomažu ni oni, koji nas poslije smrti vrstaju medju bogove, ni svećenici sa svojim tamjanom i pjesmama, a niti čitavi Olimp, u koji vjeruje prosti narod. Sjećaj nas na to, da moramo izrabiti svaki čas svoga života, te da ne smijemo dopustiti, da se makar samo kap živomtnoga veselja ispuši, a da ju nismo užili."

„Neka Mucij prinese okosnici žrtvu!" poviče Lidija. „Od svih nas on će najprije sjesti u Charonovu barku."

Ni ovaj put se senator nije osjećao uvrijedjenim. Uze dakle iz ruke roba tek napunjeni kristalni pehar, pokroči do okosnice, poškropi je vinom i reče iza dubokoga naklona:

„Evo ti donosim svoje poštavanje, ti šutljivi podrugljivče, ti flozofe nad filozofima, ti najbolji učitelji čovječanstva! Jedino u tebi je prava i nepatvorena mudrost, koja nikada ne laže, koja je uvijek svježa i nova, akoprem čovječanstvo neprestano sluša njezin ozbiljni glas jošte od onih vremena, kad su nam praoci, krjeposni i ozbiljni, kao divlje zvjeri stanovali u špiljama. Eto ti se klanja veleslavni Mucij senator, koji nije tako krjepostan ni tako hrabar, kao njegovi predji, ali je zato kud i kamo pametniji, jer ne boravi zajedno s marvom po škuljama, jer ne jede one gadne kaše od crnoga brašna, jer ne pije vode, jer ne ljubi starih baba, što zaudaraju po staji, jer se ne boji gnijevnoga Olimpa, u koji vjeruje isto toliko, koliko i ti u život poslije smrti medju oblacima, u Hadesu ili ma gdje drugdje..."

„... te teži za sklonošću Lidije, akoprem ti svaki dan postaje sličnijim!" nadoveza Marko uz gromki smijeh prijatelja.

Samo dvije osobe nisu imale dijela kod toga surovoga prizora. Pretor inostranaca si je mučke i gnijevno gladio bradu, a Lucijan se je porugljivo smiješio.

Sad udje hrlo devet dječaka, koji su svi nosili malene okrugle stoliće, te ih stavili uz počivaljke.

„U mramornom i zlatnom carskom Rimu Antonina valja da kraljuje ljepota," progovori Marko, te ponudi Lidiji, da se smjesti na počasnom mjestu u sredini. „Marij Pomponij i gradski prefekt bit će ti najdostojniji susjedi."

Tim riječima ponudi spomenutoj dvojici, da se smjeste kraj Lidije, dok je ostalim gostovima pustio na volju, da uzmu mjesto, koje im se najbolje svidja.

Dva roba skinuše gostovima toge, a lijepi galski dječaci kovrčaste kose staviše im na glavu vijence od svježega cvijeća. Kad su se gostovi pružili na počivaljkama, te naslonili lijevi lakat na meke dušeke, svirao je orkestar putene istočnjačke plesne melodije.

Marko dobaci pogled upravitelju, koji je nepomično stajao do ulaza, a ovaj pogleda dalje svoje pomoćnike. S mjesta stupiše u sobu dva roba, koji su imali pečenje razrezati, a činili su to takovom začudnom brzinom, da nevješte oči nisu mogle ni opaziti, kako brzo posluju. Tako su razrezali pečenu srnu, vepra i svu silu pečene peradi. Sad se dvorana napuni robovima, koji su bez ikakovoga štropota, a po taktu glazbe prolazili sobom, te dijelili i nudjali jelo. U početku točilo se je samo starije aibansko vino u pozlaćenim brončanim peharima. Čitavom tom vojskom služinčadi upravljao je kao jednim pogledom nepomični i ukočeni upravitelj. Nikada nije ni ruke dignuo ili bud kakav drugi znak dao. Samo oči i obrve su mu se neprestano gibale, a čitava četa ga je razumjela.

U početku gozbe nisu gostovi ništa govorili. Brzo su im se micale ruke i usta, da čim prije utaže prvi glad. Kosti bacali su na tlo pod stol, a prste su si brisali u ubruse od finoga platna.

Napokon stane govoriti suhonjavi Mucij.

„Na nikakav način," tako je započeo, „na nikakav način nisam mogao od konzulovoga kuhara izmamiti recept, kako priugotavlja umaku za veprovu glavu. Nudjao sam mu za tu tajnu hiljadu sesteraca, ali je lukavi Sicilijanac odolio napasti."

„Jer znade, da bi ga konzul za kazan učinio noćobdijom," reče domaćin, koji si je kuhara samo za ovaj dan od konzula uzajmio. „Ona umaka je veliki zgoditak u lutriji njegova života."

„Zaista," primijeti gradski prefekt, „konzul imade osobiti talenat za te stvari; svaki čas izmislit će kakovu

novu oklizotinu. Meni nije nikakova druga umaka poznata, koja usta tako nadraži, kao ova."

„Te koja bi želudac tako čestito pokvarila, kao ova," dobaci Lidija. „Ja sam iza nje uvijek bolesna."

„Što se mene tiče," odvrati Mucij, „ja gledam samo na ukus, a u želucu ne osjećam nikakovoga ukusa, nego samo u ustima, a ta umaka imade ukus, da je divota! Naše domaće, jednolično kuhanje upravo mi se tako gadi, kao krjepost ružnih žena."

„Ta tome je lako pomoći," odvrati Lidija.

„Rado ću poljubiti onoga, koji mi pomogne dobrim savjetom," reče Mucij.

„Poljubiti?" stane Lidija trgovati. „Ufam se, da ćeš taj poljubac zasladiti sa deset tisuća sesteraca."

„To mi je odviše. Kad bih hotio tako dobro plaćati, nebi imao ni čim platiti prevoznika Charona."

„Ne boj se," odpovrnu mu Lidija. „Rado ću tvojoj lješini staviti obol u ruke."

„Ovo dvoje se prepire, kao da je na smrt zaljubljeno jedno u drugo," javi se gradski prefekt.

„Samo o ljubavi mi ne govorite," reče Lidija, te se malo pridigne; „o tome ne razumijete svi skupa ništa."

„Pa baš nam lijepa Lidija ne može poreći toga razumijevanja," umiješa se Marko galantno.

Sad se Lidija posve uspravi i reče žestoko:

„A zašto baš ja ne? Zar možda zato, jer vas u dušu poznam, dakle mnogo bolje od fukare, koja licumjerno prigiba glavu pred vašim grimizom?"

„Kad tako govoriš," reče Marko, „tad to baš tako izgleda, kao da nas mrziš, pa ipak...

„Ti hoćeš reći: pa ipak nas zabavljaš. Da, zabavljam vas, jer su mi nenavidni bozi dali robove za roditelje, te sam si ono tek morala kupiti, što su vama već u kolijevku stavili. Ali vi toga ne razumijete, vi gospodari svijeta, koji imadete samo prošastim pokoljenjima zahvaliti, što iz pogaženih naroda, iz čovječanstva, koje nogama tarete, vučete nove zabave."

Lidijini su se obrazi zažarili, a oči joj se krijesile. Ali to nije senatore ni najmanje uzrujalo. Požudno su ju slušali, a ujedno se njezinim riječima porugljivo smiješili.

„Eto, nije li to nešto nova: Lidija u ulozi junakinje grčke tragedije!" rugao se Marko.

„Antigona govori iz nje," potvrdi Mucij.

„Ta i mramor bi se mogao na njoj upaliti," šalio se gradski prefekt.

Lidija svlada nekako svoj gnijev, a onda se sjeti, što joj valja činiti.

„Dakle sam vam pribavila novu zabavu, a zato valja da me platite, jer veleslavni senatori valjda da za sve plaćaju," tako reče i pokaže na dragocjeni kristalni pehar.

„Neka je tvoj," reče Marko i dade upravitelju znak, da čašu metne na stranu.

„Uzmi i ovu malenkost," reče Mucij i pruži joj zlatnu narukvicu.

Tako se svi obredali, a nije bilo nikoga, koji ju ne bi obdario. Fabij, koji je šutljiv ležao do Marka, dobaci joj prsten, ali ga Lidija prijezirno rine natrag.

„Od tebe ne primam ništa," prihvati.

„A zašto?" začudi se Fabij.

„Jer trguješ s robljem, a moj je otac bio rob."

„Drskosti!" zamrmlja Fabij.

„Slobodnjakinja ne može biti drska sa slobodnjakom!" poviče Lidija ljutito. „Eto, kad se drugi ne usudjuju, čuj barem od mene istinu... No, a ti nijemi filozofe," obrati se prema Lucijanu, „ti mi ne daš ništa?"

„Ništa do moga priznanja," odvrati Lucijan.

„To je mnogo za filozofa, ali malo za čovjeka, o kome vele, da u malom prstu imade više soli, nego li je ima u svim ovim glavama," odgovori Lidija, te okruži prstom oko čitavoga stola.

„Ta to biva sve to ljepše!" smijao se Mucij: „Još nikada nije Lidija bila tako ljubezna. Bilo bi u istinu vrijeme, da popijemo vrč falernca u njezino zdravlje."

Dok se je društvo tako nadmetalo riječima, nije služinčad prestala mijenjati posude. Sve to starija i jača vina dolažahu na stol, a gdjekad opirahu si ruke miomirisnom vodom.

„Daj nam falernca!" vikaše Mucij, kojemu je vino već stalo udarati u glavu „onoga falernca, koji uzrujava i moju hladnu krv."

Glazba, koja je sve do sad svirala, prestane na jednom posve naglo usred takta, a dok je dvoranom vladala svečana tišina, unesoše robovi veliku, mahovinom obraslu amforu, a na njenom vratu visjela je limena pločica, koja je svjedočila, kako staro je to vino. Publij Kvinktilij, veliki svećenik za Neronova vremena, zatvorio je tu amforu u svoj podrum.

Pra-praunuk skrbnoga toga šukundjeda napuni zlaćanim napitkom dragocjenu murinsku čašu, radi koje su mu svi senatori zavidjeli. Ta malo ih je bilo, koji su se mogli pohvaliti da imadu tako skupocjenu posudu, te bi si za nju mogli u Rimu i viteštvo kupiti.

„Samo murinska čaša dostojna je takove kaplje," reče Marko i digne posudu. „Čast tvojoj uspomeni, uzvišeni veliki svečeniče, što si se tako pobrinuo za svoju unučad!"

„Čast! Čast! Čast!" razlijegalo se je sobom.

„Rado bih ti prinio prve kapljice kao žrtvu, kako to i stari običaj zahtijeva," nastavljao je Marko, „jer osjećam, da ti moram biti zahvalan. Ali koja ti korist odatle, jadniče? Tvoj pra-praunuk radi eto, kako misli da je najbolje, a sigurno si i ti tako radio. Pa taj tvoj pra-praunuk ne vjeruje, da jošte živiš, ma gdje, te da ti išta treba. Laka ti bila zemljica! Mi ćemo medjutim piti tvoje vino, jer je pravo, da živi uživaju, što su im mrtvi ostavili."

I popi čašu na dušak. U isti čas zaori iza zastora pjesma. S mnogo strastvenoga poleta pjevalo je svježe i zvonko žensko grlo:

„Ta jednom se tek samo živi,
Tek danas, tek danas, tek sad!
Što jučer je bilo, je prošlo,
A za sutra ne zna mi jad.
Od jučer ništa već nemam,
A sutra možda već smrt:
Tad Charon već možda me čeka
I ledeni samrti rt.

Ta čemu brige i skrbi?
Izbrojeni dnevi su svi;
Štogod se kiniš i mučiš,
Preživjeti ne ćeš ih ti:
A Parca vreteno ti kaže,
Sudbina što mrka ti slaže.

Okani se vlastite muke,
Te čašu uzmi u ruke,
Jer današnji dan je još tvoj,
A sutra nisi već svoj.
Nek puni nam pehar zazveči,
Nek pjesma nam veselo ječi:
Plemenita ovo je kap,
Zar čekati starosti štap?"

Već za pjesme počela je čaša kolati. Stari falernac bio je na prvi mah posve blag, ali jedva si ga kapljicu popio, i već si osjećao poslijedice.

Kad je pjevačica završila, opetovahu senatori zadnja dva stiha:

„Plemenita ovo je kap,
Zar čekati starosti štap?"

Sa crnogorske granice: Štrafuni.

„Vatreno vino, lijepa pohvala, ono tiša naše boli i rastjerava nam brige i skrbi, al čemu u toj lijepoj pjesmi i takove riječi, kao Charon, smrt i slična?“ mumljao je Mucij.

Ledena mu groza prodje udima, te se je sav stresao.

„Aha, Mucij se ne veseli smrti!“ smijala se je Lidija.

A sad se dogodi nešto čudnovata: svi ti veseli i lakoumni ljudi pogledali su nekako strašljivo onu srebrenu okosnicu, koje je sad već nešto slobodnije virila iz bujne zeleni.

„Zar si ti možda u nju zaljubljena?“ odvrati Mucij.

Mjesto da odgovori, zapjeva Lidija:

O, al sam glup,
O, al sam tup,
A zubalo puno mi škulja!
Nit stajati mogu,
Nit dignuti nogu,
A bolest se ledjima šulja!

O, mladi dni,
O, gdje ste vi,
Na vas ću misliti do vjek,
Kad pružim se,
Kad srušim se,
U grob, ja mrtvi čovjek!

„Mucij imade pravo, kani se tužnih riječi, opazi Marko.

„A zašto? upita Lidija drzovito. „Zar se možda potomci pobjednika u hiljadu bitaka boje smrti? Ne, toga ja ne mogu vjerovati“, rugala se dalje. „Ta smrt vam je najbolji prijatelj, a ubijanje je već u vašoj naravi“.

A zatim stane deklamovati:

„Ah strašan li je to put u tamna Hádova polja . . .“

„Ta ajte samo onamo, ako ti se tako svidjaju! Pluto te odnio! „vikaše Mucij, a onda se okrene k robu:

„Vina amo!“

Pa onda se on ohrabri, stane i opet pjevati:

„Plemenita ovo je kap,
Zar čekati starosti štap?“

Pjevačica iza zastora stane sad pjevati raspuštenu melodiju s ovim tekstom:

Štogod na sv'jetu diže glas
I vrebac, vol, i mačka, pas:
Kad žedja mu dodija,
Iz mlake se napija,

I sunce srče morski val,
A zemlju topi vlažni žal,
I mjesec se sakrije,
Dok vode se napije.

Al čovjek, sv'jetu gospodar,
On za se traži bolji dar:
Vi s vinom ne prestajte,
V'jek žedni mi ostajte!

A senatori su glasno opetovali zadnju kiticu.

„Pokaži nam toga slavulja!“ dovikne gradski prefekt Marku.

„Da, da, neka izleti malo iz svoga kaveza“, doda drugi.

„Da ju vidimo, da ju vidimo“, zahtijevali su svi.

Marko dadne znak upravitelju. Nevidljivi orkestar stane svirati plesni jedan napjev, a pod njegovim taktom dopleše u sobu mlada grčka robinjica. Plesala je okolo po

Sa crnogorske granice: Pod Lovčenom.

cijeloj dvorani puteni ples, a senatori su sa svojih počivaljka požudnim okom motrili njezino gipko i gracijozno kretanje. Oni su se u to razumjeli.

„Dajem ti za nju deset tisuća sesteraca!“ poviče Mucij oduševljeno.

„Petnaest,“ nudjao je gradski prefekt.

„Šestnaest“ tjerala je Lidija.

„Kockajmo“ odgovori Marko.

„Dobro,“ javi se Mucij, „ja stavljam na kocku svoga kuhara.“

„A ja gladijatora,“ oglasi se gradski prefekt.

„Dobro, a ti?“ upita Marko Lidiju.

„Tvoj vrč,“ odgovori ona.

„Dobro, Mucij neka počme.“

Dječak donese kocke u zlatnoj čaši.

„Četiri!“ poviče Mucij. „Izgubio sam; uzmi si kuhara.“

„Pet!“ zamrmlja gradski prefekt.

„Deset!“ pohvali se Marko.

„Šestnaest!“ kliktala je Lidija, te se stala smijati.

„Pjevačica je tvoja,“ reče Marko i preda joj robinjicu.

„Od sada je sama svoja,“ odgovori Lidija, „ja joj vraćam slobodu.“

Robinjica, koja je sve do sad plesala, ustavi se naglo, te začudjeno pogleda Lidiju, kao da joj ne vjeruje.

„Slobodna si!“ dovikne joj Lidija jošte jednom.

Uz glasni povik pade joj robinja do noguh i obujmi koljena.

„Ovo dijete robova hoće da oponaša patricijku,“ mrmljao je Mucij.

„Dijete robova!... Da, ja sam dijete robova,“ odgovori Ligija razdraženo. „Ali kakovi su to patriciji, koji svoj grimiz prodavaju kćerima najamnika, poreznika i trgovaca roblja?“

I taknuv se rukom robinjičine glave reče:

„Kao dužnu hvalu za svoju slobodu obećat ćeš mi neutaživu mržnju na Rim!... A sad podji!“

Zadnje riječi Lidijine nisu se čule u onoj buci, koja je vladala u blagovalištu. Staro vino nije dalo, da i nada-

Sa crnogorske granice: Podčasnik od štrafuna.

lje potraje ona uredjena i opća zabava. Tko je bio drugome blizu, još se je više primaknuo, te su se tako u manjim skupinama razgovarali, ne brineći se za ostale.“

Samo pretor tudjinaca čuo je Lidijine riječi, pune mržnje. Kako je bio umjeren u jelu i pilu, odazvao se je Markovu pozivu samo iz obzira prema društvenim obvezama. Zato se i za cijelo vrijeme nije obazirao na gadne prizore, koji su se oko njega zbivali, nego se je zadovoljio s ulogom mračnoga, šutljivoga motritelja, te je samo katkada tužnim posmjehom pokazivao, da razumije, što se tuj radi i govori.

Sad se sagne prema djevojci i reče u po glasa:

„Pazi na svoje riječi, Lidijo!“

„Ne nišane moje riječi na te, pretore!“ odvrati Sirijka.

„Ali one nišane na rimske senatore, a i moje odijelo nosi široki senatorski grimiz. U ostalom imade i medju senatorima veoma čestitih ljudi.“

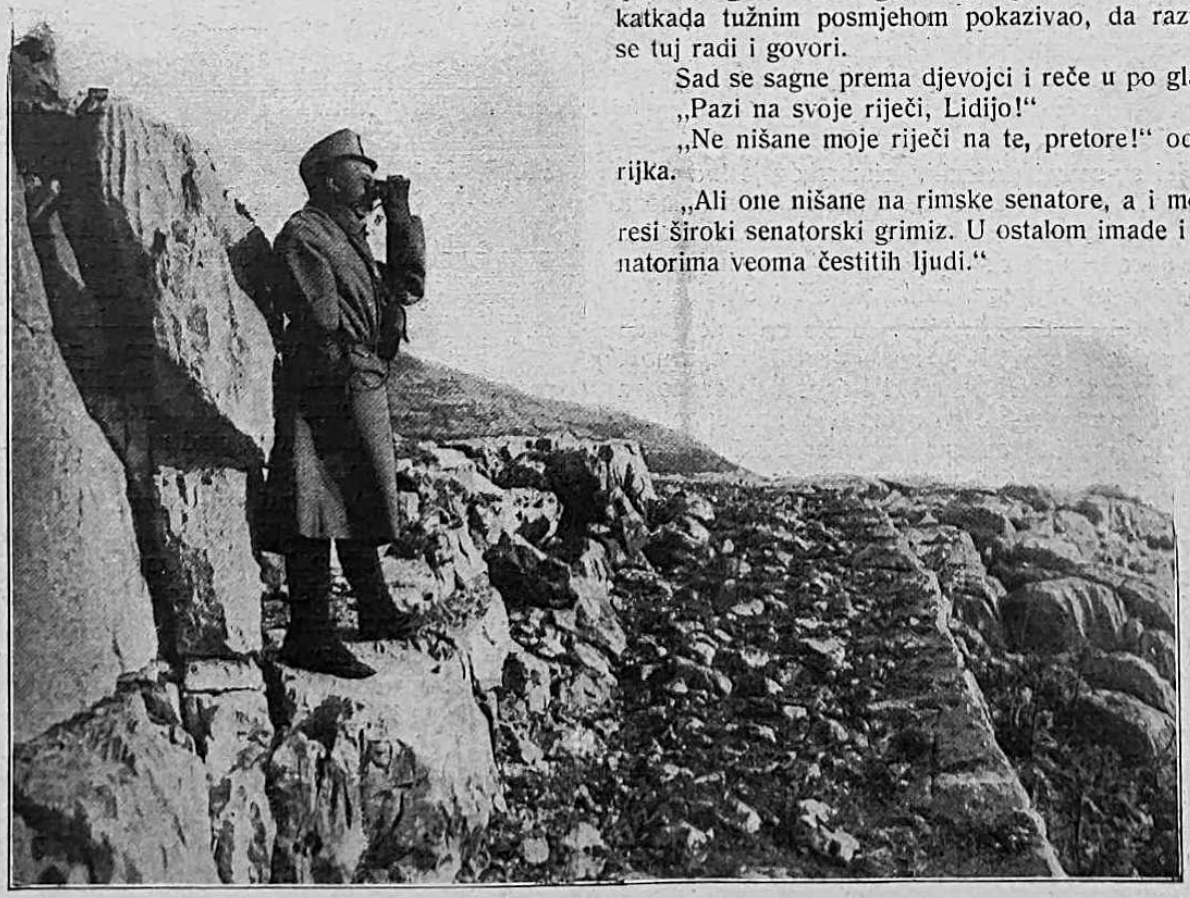

Sa crnogorske granice: Austrijski časnik u novoj uniformi.

„Koliko?“

Pretor ne odgovori, nego se obrati prema Lucijanu i upita:

„A zašto je naš učeni drug tako šutljiv? govore, da su ti usta rječita, a riječi oštre.“

„Ugledao sam se u te, pretore.“

Ni Lucijan se naime nije miješao u nikakav razgovor. Ali tim su više bile zaposlene njegove malene, zvijedljive oči, koje su nekako porugljivo u svijet gledale, te sabirale gradivo za satiru.

„Ti si mi jošte dužan dar,“ reče sad Lidija, „tvoje priznanje nije mi dovoljno.“

„Dobro si upamtila; mišljah, da će falernac...“

„Čujte, čujte!“ prekinu ga Lidija, „Lucijan će da govori!“

„Toga ja nisam rekao,“ branio se Lucijan.

„Lucijan, Lucijan!“ stalo se vikati sa svih strana.

Glazba zašuti, a Lucijan se digne.

„Ne veže me nikakov dug prema Lidiji ni za kakovu uslugu, već me samo veže uz veleslavnoga pretora Marka Kvinktilija, ako mi u istinu valja vratiti milo za drago, što sam se smio pojaviti u društvu onih, koji vladaju svijetom. Hotio bih držati predavanje o olimpijcima, koji su čovječanstvo kroz duge vijekove varali.“

Ovdje prestane, te se stane ogledavati po društvu, ali nije vidio ništa do razočaranja i malne prestrašenih lica. Zato nastavi:

„Ali znadem dobro, da se na taj način ovdje ne bih mogao odužiti, pak ću vam radje nešto veselijega i zabavnijega pripovijedati. Je li vam je znan onaj prizor ljubomornosti medju mamicom Junonom i taticom Jupitrom?“

Sad se zasjaše sva lica.

„Tatica Jupiter i mamica Junona!“ stane se od smijeha gušiti Mucij. „Ovaj ovdje... ovaj... ovdje,“ i pri tom pokaže nesigurnom rukom na jednoga od svojih drugova, „ovaj ovdje im je doprinosio žrtve i palio tamjan... hahaha!... on je bio svećenik!“

I sad stane Lucijan oponašati glas Jupitrov duboko i u najkrjepčem basu, a glas Junonin kriještući i zavijajući, kao u kakove stare, zavadljive bake. Tako je govorio taj dialog, koji se je tim svršio, da je Jupiter pobjegao u unutrašnje odaje Olimpa, a nesretni lijepi dječak Ganimed, koga su tek nedavno digli u Olimp, dobio je ni kriv ni dužan od razjarene Junone batina.

(Nastavit će se.)

Otac.

Lodola

IV.

Već je vlak bio ostavio kolodvor, kada je Bartol ušao u vagon, zadimljen i zadušljiv, pun ljudi, žena, djece i svakojakih stvari. Neki su drijemali, drugi gledali kroz prozore, treći razgovarali i pušili, četvrti pili i jeli, peti pjevali.

Bartol se ogleda za mjestom i sjedne na kraj jedne klupe, pa upre oči na prozorak. Gledao je, kako hitro od njega bježi sjajni rodni kraj sa stotinama brježuljaka, brda i dolina, s morem i gradovima i selima, no to ga sve nije zanimalo. Mislio je na sina i sadržaj je njegove misli neprestano ostajao isti: Sin je bolestan u tudjini, a on ga mora što prije viditi. Dalje se njegova misao nije razvijala.

A noćni su satovi prolazili, primorskog je kraja bilo nestalo, pojavile se brdine i šume, ovite noćnom tišinom, po kojoj se glasno razlijegala dosadna lupa gvozdenih kotača. Ta je lupa pjevala uspavanku putnicima, koji su se naslanjali jedan na drugoga, zaklapali oči i drijemali...

Bartol je bio budan... Želja, da što prije dodje do sina, nije mu dala spavati. Kako mu je duga bila ova noć! Kako li užasan svaki njen trenutak! I mjesec je zapao za gorama, zvijezde zaplamsale po nebu, no ne za dugo. Na istoku se stalo jasniti, prostrana se nizina svuda naokolo dizala iz tame. Novi je dan pozdravljao sanene putnike.

Vlak je letio velikom brzinom, a kroz prozore je u vagone pogledavala široka i turobna zimska okolica s redovima ogoljenih stabalja, s bijelim mrazom, s hrpama kuća i dalekim zvonicima crkvenim. Sve je izgledalo tamno i žalosno, sve je napunjalo čovjeka nijemom i neizvjesnom tugom. Dan je bio tmuran, nebo je tištilo zemlju...

Stari su putnici ostavljali vagon, no neprestano su pridolazili novi donoseći sa sobom svježi dah dalekih poljana i tešku životnu brigu, koja se zrcalila u njihovim obrazima i riječima.

Neprestano mijenjanje društva i razgovori, koje je slušao, odvratiše Bartola od njegove tuge. Zanimalo ga svako novo lice, svaku je riječ nastojao da uhvati. Pa kad bi ga sad tko zapitao, ne bi mogao odgovoriti. A ipak je neprestano mislio, no misli su mu bile najrazličitije i tako raznolične, da su se njihovi tragovi medjusobno uništavali.

Dan je brzo odmicao, kao što je i vlak brzo letio po širokoj nizini. Jednoličnost prizora nije Bartola umarala.

Po podne dodjoše u vagon dva čovjeka, po izgledu malogradjani, i sjedoše Bartolu nasuprot. Bili su ugojeni i ozbiljni, razgovarali su malo, jeli mnogo. Veliki se hljeb kruha i komad šunke brzo umanjivao, a komadića je nestajalo za njihovim jakim, bijelim zubima. Pogled na njih sjeti Bartola, da već od jučer nije ništa jeo i u njemu se probudi glad. Potraži po džepovima, ne bi li štogod našao, da založi. Nadje onu bocu s rakijom, koju mu jučer utisnuše u džep, a da nije ni znao za to. Inače nije bilo ničega, pa ni novaca, za koje bi mogao što nabaviti.

A glad se sve jače budio na pogled onog lijepog, bijelog kruha i rumene šunke, što su je jeli susjedi. Malo da ih nije zamolio, neka mu štogod udijele od svog obilja. No prositi se stidio, zato odluči, da im ponudi svoje rakije. Mislio je: „Kad ja njima ponudim, onda će i oni meni.“ Susjedi se isprva nečkali, no kad je neprestano nudio, gucnuše svaki nešto malo, pohvališe rakiju, no samf se ne sjetiše, da ponude štogod Bartolu.

On pokuša, da zalomi glad pa ispije naglo rakiju, a onda se napola omamljen zagleda napolje u okolicu, po kojoj se već počeo hvatati prvi sumrak.

I misao za misli, slika za slikom uzdizala se pred duševnim očima njegovim. Na časove mu se činilo da se vozi kroz svoje djetinjstvo. Svuda sretaju ga stara, mila i poznata lica, stare uspomene, stari dogodjaji i čuvstva.

Sjetio se brata svoga. Sjetio se onih radosnih časova, kad bi se brat vratio iz grada i njemu predao svoje darove. Sjetio se ljubavi, kojom je gorio prema bratu. Svršio je pučku školu, otac ga poveo na teški posao. Kako li je rado od svoje zaslužbe slao bratu! Njegova krv, njegov znoj su bili oni novci, koje mu je šiljao, no toga nije žalio. Ta onda je još neizmjerno ljubio svoga brata i krv je svoju za nj bio spreman proliti!

Poslije je brat zaboravio i oca i brata. Bartol ga već dvadeset godina nije vidio. Ali bilo kako bilo, danas će

ga brat lijepo primiti. Ta pozna on njega! Od uvijek je u njega bilo dobro srce. A kome Bog dade dobro srce, taj je uvijek dobar...

Brat će ga lijepo primiti i onda će oba zajedno potražiti bolesnog Slavka, koji će brzo ozdraviti. Brat će vidjeti, kakvi je Slavko dobar mladić, zavoljet će ga i reći će sam u sebi: „Moj je brat meni davao, i ako je bio siromašan, hajde da se ja sada, kad sam bogat, odužim njegovu djetetu!" Tako će reći i dat će Slavku novaca, mnogo novaca, a onda će se Bartol sa sinom vratiti u daleko selo, gdje će ih sa strahom i nadom očekivati njihova obitelj. Ne će se više rastajati, nego će mirno, zadovoljno i srećno živjeti pod jednim krovom, na jednom ognjištu, oko jednoga stola...

Tako je maštao Bartol, a vani se na ravnim poljanama crnila noć s tamnim nebom, na kojem se nijesu vidjele ni zvijezde ni mjesec. Potpuna je tama vladala, a prekidala je tu jednoličnu tamu tek svijetlost, što je iz vlaka na prozore napolje prodirala i osvijetljivala usku prugu zemljišta uz željeznicu.

No tamo naprijed se doskora stale razabirati brojne svijetlosti, veliki se grad ponosno dizao iz tame sa stotinama svojih svijetlosti, velikih i malih.

*

Nakon dugog propitkivanja i hodanja udje Bartol u prostranu, krasnu i rasvijetljenu vežu. Popne se po stepenicama, pokritim sagovima, pa se nadje pred vratima, na kojima je bila pričvršćena veliki artija s napisom:

Dr. Vatroslav Milić,
odvjetnik.

Bog zna, kako će me primiti — pomisli Bartol i pritisne bijelo puce na vratima. Tome se pritisku odazove iznutra zvonce i on je s nekim tajnim strahom slušao otvaranje i zatvaranje vratiju kao i korake, koji su se približavali.

V.

Čuveni advokat, veliki rodoljub i narodni zastupnik, član mnogih dobrotvornih, rodoljubnih i prosvjetnih društava, dr. Vatroslav Milić nalazio se je u to doba u svojem raskošnom i udobnom stanu. Krupno mu se i tusto tijelo zavalilo u široku, mekanu stolicu, razgalio je rutave grudi da lakše diše, a na licu mu neprestano lebdi neki gordi, carski mir i dostojanstvo. Gospodin advokat večera. Zalogaj za zalogajem hladne pečenke diže do ustiju, a onda srkne kašiku topla čaja, jer ta hladna pečenka nekako zapinje u grlu i ne da se gutati. Iza svakog zalogaja digne glavu, kao koka kad pije, i pogleda svojim dostojanstvenim, važnim i samodopadnim pogledom po širokom stolu, po krupnome tijelu svoje ugojene životne drugarice, koja se takodjer pati s hladnom pečenkom i čajem, po prostranoj sobi s udobnim naslonjačima, sa slikama stijenama i slikama na njima, s krasnim svjetiljkama i debelim sagovima, s velikim ogledalima i stolićima s mramornom pločom, na kojoj se uzdižu lijepo iskićene vaze s raznim egzotičnim cvijećem. Sva ta krasota je njegova, on je jedini gospodar u tom prekrasnom stanu... Lice mu bude još gordije, pogled još zadovoljniji i samodopadniji. Pogleda na otvorena vrata, što vode u drugu sobu ne manje krasnu, odakle dopiru zvuci glasovira. To svira njegova kći, krasna djevica, za kojom luduje čitav grad. Ona sirotica ne može jesti, nije raspoložena, pak se žrtvuje i osladjuje roditeljima jelo. Sretnog li oca kraj tako zahvalne kćeri! Tko će se čuditi, što mu lice tako zadovoljno sjaji usred ovoga stana, usred ove raskoši i obilja, gdje sve: i večera i vino i mekana sjedala i debeli sagovi i velika ogledala i krasne slike i glasovir i cvijeće i stolići stoje kao budni stražart lakoumnog života. Oni ne dopuštaju, da se približi misao, koja bi mogla pokazati besmislenost života, što se tu provodi, koja bi mogla upitati gospodina advokata: „Kako će sve to svršiti?" Mudar je naš naraštaj, pametniji su sinovi od otaca! Kroz čitav su život oci putovali od istoka do zapada zemlje tražeći istinu, ispitivajući početak i svrhu svome životu. Gorke su im bile naslade, u mukama su tražili slast... A sinovi? Blago njima! Njihova se pamet samo zato brine, da nasipe podigne, koji će ih zaštiti od očinske mudrosti, istine i ozbiljnosti u shvaćanju života. I dobro se već ogradiše. Već su dotle dotjerali, da mirno i bez roptanja danas propada besmrtni čovječji duh, okružen i okovan lancima polutrule materije...

I gospodin se advokat, narodni zastupnik, požrtvovni, iskreni, nesebični i čestiti rodoljub uspio ograditi proti mislima, koje bi ga mogle smesti u njegovu uživanju. Zadovoljni izraz ne silazi s njegova lica i brže mu i lakše po ritmu omiljele glazbe prinose ruke nove zalogaje do ustiju, i zubi brže i veselije žvaču. Sad mu je baš uspjelo da proguta vrlo mastan i slastan zalogaj, glazba zaori življe, blaženstvo mu puni srce, a ruke same od sebe daju takt vilicom i nožem. Jezik takodjer ne može miran da ostane, nego se i on miče i po sobi se razliježu blažene i srećne riječi:

Oh! Quel enthousiasme! Quel enthousiasme!...

Žena prestane jesti, jer se je nadala, da će muž sada nešto pripovijedati po svojem običaju. On je naime svake večeri, kad bi večerao (tad je obično bio vrlo dobre volje), ispripovijedio kaku anekdotu, koju je čuo toga dana, ili kakav doživljaj, koji je bilo kada doživio ili izmislio. A ponajviše je pripovijedao izmišljene doživljaje, kojima je htio da smijehu izvrgne pojedine osobe ili staleže, ponajviše „popove". To je pripovijedanje morala cijela obitelj vrlo pozorno slušati, pak se već prema potrebi na zgodnim mjestima čuditi ili smijati, premda su njegove pričice, neke već možda stotinu puta ponovljene, bile obično silno neslane i dosadne... Zato je kći ostavila glasovir, pak se pojavila na vratima, da i ona čuje, što bude tatica pripovijedao. Za kćerju se pojavi i sluškinja, no ona s drugoga razloga, jer je na pitanje, zašto dolazi, odgovorila:

— Neki čovjek je ovamo došao... Rado bi govorio s milostivim gospodinom.

— Zar se sada prave vizite? — progovori gospodin advokat ogorčeno. — Prostak!

— Tko bi to mogao biti? — zapita žena.

— Valjda kakav seljak — odgovori muž. — Teško čovjeku, kad s takovima ima posla...

— Nije seljak, ne može se reći... primjeti sluškinja — ali ni gospodin nije...

— Lijepo! Dakle ni gospodin, ni seljak! Lijepo!... A šta hoće?

— S vama bi htio govoriti.

— Čuo sam već. Ali o čemu, u koju svrhu?

— Ne znam, nijesam ga pitala...

— Fi canaille! — uzdahne gospodin. — Svako marše uznemiruje čovjeka... No, a gdje je taj?

— U sobi za vizite.

— No kad već tako mora biti, onda idem, da vidim, šta je... Morat ću ga brzo otpraviti...

— Gospodin zakopča košulju i prsluk, podigne s koljena ubrus i postavi ga na stol, a zatim se teško digne i podje za sluškinjom, da otpravi neugodna gosta.

Kako li se prenerazio, kad je pred sobom ugledao svoga brata! Prepoznao ga je odmah, no učini se, kao da ga ne pozna. Brat se digao, kad je začuo njegove korake, pošao mu u susret, htio mu pružiti ruku na pozdrav, no u taj ga čas porazi ledeni zvuk bratova glasa:

— Tko ste vi?

— Zar me ne poznaš?

— Odakle da vas poznam? . . . Možda sam vas već gdjegod vidao, ali ja vas ne poznam. — Tako je odgovorio na bratovo pitanje, a po tiho je sam sebi odobravao: „Dobro je, što sam se pričinio, da ga ne poznam. Ne iz-

Sa crnogorske granice: Crnogorska straža.

gleda baš najbolje, sigurno mu štogod treba . . . Ovako ću ga se najbolje i najzgodnije riješiti . . .“

Bartol je ostao kao okamenjen na bratove riječi. Je li moguće, da ga brat ne pozna? A ako ga pozna, zašto to taji? Ta su mu pitanja raspinjala dušu. Gledao je u bratovo lice, ne bi li na njem otkrio kakovu skrovitu misao, pritajeno kakvo čuvstvo . . . Nije znao, da mu se brat tolike godine vježbao u sakrivanju svojih misli i osjećaja. Njegovo je lice bilo hladno i bešćutno, ništa se na njem nije opažalo, što bi dalo naslutiti, da se za njim kriju kakva čuvstva. Lice bratovo nije više služilo kao ogledalo i oči kao okna duši, nego kao koprena, koja je krila svijetu njezinu kukavnu i gadnu golotinju . . .

Kad je promotrio lice, uvjerio se je Bartol, da više nema brata. Što je pred njim stajalo, to je bila hrpa kostiju i mesa, to je bila životinja u ljudskoj spodobi i gospodskom odijelu, ali to nije bio njegov brat, to nije bilo ono biće, koje je on nekada tako ljubio i gotovo obožavao . . . Kao što brodolomac, kad se na širokom moru bori s valovima, nejasno osjeća, da se ne će spasiti, tako je nejasno i Bartol ćutio, da ne će kod toga čovjeka ništa postići. No nagon za uzdržavanjem života sili utopljenika, da se i nadalje bez nade bori s valovima, te se hvata za slabašnu slamčicu, koja mu ni najmanje ne može pomoći. Tako se i Bartolu učinilo neophodno nužnim, da sve pokuša, makar se i nije nadao uspjehu. Zato se obrati k bratu i reče:

— Čudim se, kako me poznaš. Ja sam tvoj brat . . . Zar me se ne sjećaš? . . .

— Ne, ne sjećam se, ni najmanje se ne sjećam — odgovori brat oporo i srdito. Jedilo ga, što Bartol još uvijek ne će da ode. Bartol nije mogao više utaložiti svoga gnjeva, koji na jednom provali iz njega:

— Ne poznaš me? Ali si poznavao nekada moje novce, koje sam krvavo zasluživao, da ih tebi pošaljem . . .

— Napolje, napolje! — vikne brat, koji je u svojoj srčbi zaboravio na ulogu, koju je naumio glumiti. — Nikad mi nisi ništa dao. Još mi jednom reci takovo što, pak ću te dati zatvoriti. Nosi se! Napolje!

Bartolu se zakrvariše oči. Pogleda po raskošnoj sobi, po skupocjenom pokućtvu, a zatim svrne oči na

Sa crnogorske granice: Na medji.

krupnoga brata, koji je stajao pred njim sa svojim hladnim i prezirnim licem . . . Već je podigao pesnicu, da ga udari, no onda se sjeti sina i podje k vratima . . .

(Svršit će se.)

ŠIROM SVIJETA.

NAŠE SLIKE.

Naše slike iz Bosne.

U današnjem broju donosimo tri slike iz velelijepoga djela „Bosna i Hercegovina“, kojim će dobrostivi štilac naći opis u članku istoga imena, što ga donosimo na drugom mjestu današnjega broja.

Sa Crnogorske granice.

Dok ove retke pišemo, ne može još nitko živ reći, hoće li doći do krvoprolića izmedju naše monarkije, te Srbije i Crne Gore. Kroničarskom dužnosti bilježimo sve dogadjaje, koji se protežu na taj nemili spor. Danas donosimo niz uspjelih snimaka sa crnogorske granice, koji pokazuju, kako ozbiljan je ondje položaj. Naša monarkija pazi isto tako na granice, kao i Srbija i Crna Gora. Institucija t. z. štrafuna, detaširanih četa, koje se sastoje iz po izbor momčadi pod zapovjedništvom osobito vještih časnika, opet je oživljela, te je naperena osobito proti pojedinim četama, koje bi preko granice mogle navaliti. Na medji stoje dakle danas dva dušmana jedan proti drugome, a svaki od njih je nebrojeno puta dokazao, da je vješt oružju, te da ne zna, što je strah. Napetost je postigla svoj vrhunac, te bi bilo u istinu željeti, da se stvar već jednom mirnim putem riješi.

Presvijetle gospodje Olga Hörmann i Gizela Kobinger.

Gospodje, kojim danas „Prosvjeta“ donosi slike, odlikovane su od sv. Oca Pija X. zlatnim krstom „Pro Ecclesia et Pontifice“ za svoje požrtvovno djelovanje na karitativnom polju u Sarajevu. Tom prilikom priredjena je u zavodu milosrdnih sestara dne 14. veljače lijepa svečanost, kod koje je presv. g. biskup dr. Ivan Šarić u ganutljivom govoru istaknuo zasluge obijuh plemenitih gospodja, koje su toliko toga učinile za sirotinju, otrle mnogu suzu, pomagale u bijedi i nevolji, a da pri tome

Presvj. gdja. Olga Hörmann.

nisu zaboravili i tolike čedne i siromašne kuće Božje. Iza govora je presv. g. predao gospodjama znak odlikovanja, a onda je slijedila veoma uspjela akademija. Dobri Bog dao nam što više takovih revniteljica, da pomognu sirotinji, a ujedno da i drugima pruže tako sjajan primjer, kako to ove gospodje čine.

Dinko Domić.

Ovaj životopisni osvrt o vrijednom učietelju Dinku Domiću, akoprem je umro još 14. prosinca 1908., donašamo tekar sada za to, jer nijesmo prije mogli dobiti pokojnikovu sliku. — Dinko Domić rodio se 20. listopada 1863. u Ložišću na otoku Braču od imućnih roditelja. Otac zvao mu se Jakov, a majka Mandaljena rodj. Juras. Osnovne škole svršio je u rodnom mjestu. Roditelii poslaše ga na njegovu želju na učiteljsko učilište u Arbanasima kod Zadra, gdje je svoje nauke dovršio odličnim uspjehom g. 1882. Dne 20. listopada 1882. bio je učiteljem u Žrnovu. God. 1883. učiteljevao je u Trogiru, g. 1884. u Lovreću, a g. 1885.—1887. u Nerežišću i Pučišću. Radi sposobnosti premjestili su ga g. 1887. na pučku školu u Spljet. Ovdje se iste godine

Presvj. gdja. Gizela Kobinger.

vjenčao sa vrsnom učiteljicom Vinkom Stude, koja službuje kao učiteljica kod ženske peterorazredne pučke škole u Spljetu. U sretnom braku rodilo mu se dvoje djece, a preživjela ga kćer Marica rodj. 1888. Domić bio je dobar katolik, vrlo savjestan i marljiv učitelj, svagdje i u svakom društvu rado vidjen. Napisao je i više članaka u raznim časopisima, u kojima se bavio školskim pitanjima. Možemo još spomenuti, da je kroz mnogo godina bio blagajnikom „Hrvatske narodne čitaonice“ i „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu. Pod konac života morao je ostaviti školu radi srčane bolesti, kojoj je uzalud tražio lijeka kod raznih liječnika, dok ga nije 14. prosinca 1908. shrvala u hladni grob.

Dr. Josip Rieger.

U prošlom smo broju donijeli kratki vjekopis zaslužnoga toga muža, a danas mu donosimo sliku.

Vladimir vitez Gniewosz.

Vjekopis znamenitoga poljskoga političara priopćili smo u 5. broju, a danas evo mu slike.

Ruski veliki knez Vladimir.

Donosimo sliku velikoga kneza Vladimira, a njekov vjekopis naći će štioci u prošlom broju „Prosvjete“.

Dr. Josip Rieger.

Dra. Toma Czerny.

Danas donosimo sliku poznatoga češkoga političara i nekadašnjega praškoga načelnika, dočim smo mu vjekopis donijeli već u prošlom broju.

Coquelin ml.

Već smo u 4. broju „Prosvjete“ donijeli sliku Coquelina starijega, a danas donosimo sliku njegova brata, Coquelina mladjega, koji je jošte u pameti i naše kazališne publike od svoga zadnjega gostovanja na našoj pozornici. Vjekopis njegov naći će dobrostivi štilac u 4. broju.

Abbé Pierre Chanoux.

Danas donosimo sliku časnoga toga starca, koji je jednako zaslužan kao učenjak i kao svećenik i upravitelj gostinjca u Malom Sv. Bernardu. Vjekopis donijeli smo mu u prošlom broju.

Profesor Julij Thomsen.

Već smo u prošlom broju progovorili u kratko o znamenitom ovom učenjaku,

Dinko Tomić.

koji je nedavno umro, a danas mu donosimo i sliku.

Ruski ministar spoljašnosti A. P. Izvolskij.

Poznata je dvolična uloga, koju igra Rusija u balkanskoj krizi. Akoprem

se ta dvoličnost može tumačiti s jedne strane željom, da pomogne Srbiji, svome starome protežeju, a s druge strane nemogućnošću, da to uspješno učini, ne fali ni takovih glasova, koji tvrde da ruska politika ide za pravo za tim, kako bi sadašnja dinastija posve propala, te na njezino mjesto došla druga, koja je sasvim pod ruskim uplivom. Danas donosimo sliku ruskoga ministra spoljašnjosti Izvolskoga, o kom se sad toliko govori.

Srpski ministar predsjednik Novaković.

Danas donosimo sliku srpskoga ministra predsjednika Novakovića, koji je u tako odsudno vrijeme preuzeo predsjedništvo u srpskom kabinetu. Poznato je, kako je do sadašnjega kabineta došlo. Ufajmo se, da će srpska vlada imati ne samo dovoljno mudrosti, da preplovi sva pogibeljna mjesta tjesnaca, u koji je svojom politikom dospjela, nego i dovoljno jakosti i osjećaja za vlastitu odgovornost, da se odupre strujama, kojih utjecaj na vladine odluke se svakim danom sve to više osjeća.

Cvijetna flotila u Cantonu.

Nedavno javila je „Prosvjeta", da je u kitajskom gradu Kantonu izgorjela cvjetna flotila, te da je tom prilikom zaglavilo do 700 ljudi. O toj velikoj nesreći, koja je tako tragična upravo radi mjesta, na kom se je dogodila, javljaju evropska glasila, koja izlaze u Kantonu samom, od prilike ovo: Na kantonskoj rijeci, upravo ondje, gdje kitajski velegradski život najrazbludnije cvate, dogodila se je teška nesreća. Oko 700 osoba platilo je glavom. Cvijetni brodovi kantonske rječine glasoviti su posvuda, ili pravije, zloglasni su radi zaista divljih orgija putene strasti, koje se na njima slave. Nema boravišta u Kantonu, na kom bi se toliko mnoštvo ljudi sticalo, koliko se sastaje u tom na vodi plovećem gradu morskoga predgradja, što no leži pred samim Kantonom. Sastoji se taj ploveći grad od tisuća i tisuća brodova najrazličitije veličine i oblika, a imade svoje čajnice i poslovnice, svoje krčme i gostionice, a raspuštenost, koja tamo vlada, pozna samo jednu granicu: nesmiljenu prirodnu silu, koja se gdjekad javi, kao upravo sad, te zaustavi na časak ključanje onoga bjesnila, koji inače danju i noću na tim brodovima vlada. Samo onda se Kitajci, taj čudni narod, jednako radišan i štedljiv, kao raspušten i željan užitka, prenu, te zamisle, da se doskora opet vrate svom prijašnjem životu.

KRONIKA.

Srijeda, 24. veljače.

Crna Gora nastavlja svoje ratne priprave, koje je bila prekinula. — Ruska državna duma vijeća o slučaju Azevljevu, te o interpelaciji glede tajnoga redarstva. Ministar predsjednik Stolipin brani naloge vladine i oblasti sigurnosti. — Pobornice ženskih političkih prava u Londonu kušaju silomice prodrijeti u parlamenat. Redarstvo morade posredovati te je došlo uprav do divljih prizora. Dvadeset i šest „suffragetta" uapšeno je. — Američki kongres otklanja predlog, koji je išao za tim, da se beriva predsjednika Ujedinjenih Država povise na 100.000 dollara.

Četvrtak, 25. veljače.

Zajednički sabor prima zakonsku osnovu o kontingentu novaka u općenitoj debati. — U Zagrebu pogreb biskupa Pavla Guglera. — U Biogradu predstavlja se srpskoj skupštini novi kabinet, te se pri tom drže govori veoma agresivne naravi, koji su svi napereni proti Austro-Ugarskoj. — U Toledu umro kardinal Cyriaco Sancha y Hervas, toledski nadbiskup, u 71. godini.

Petak, 26. veljače.

U Beču umro bivši poljski ministar zemljak, dr. Leonhard Pientak. — U Carigradu potpisuju nagodbeni zapisnik izmedju Austro-Ugarske i Turske glede Hercег-Bosne. — U Londonu potpisuje medjunarodna konferencija za pomorsko pravo zaključni protokol. Ovaj se sastoji iz 71. članka, a sadržaje poznata pravila i principe o vodjenju pomorskih ratova. — Španjolska komora prima zakonsku osnovu, po kojoj se imade osnovati španjolsko narodno kazalište. — U Parizu umro je glasoviti karikaturista Emanuel Poiré, poznat više pod imenom Caran d'Ache, u 49. godini. — U Njemačkoj uspije napokon razbiti ledeni nasip, koji je prouzročio, da se je Laba razlila, te tako rijeku i opet navratiti u njezino staro korito.

Subota, 27. veljače.

Austrijska zastupnička kuća sazvana je za 10. ožujka. — Javlja se, da je Rusija u principu spremna, zajedno s ostalim velevlastima posredovati u Biogradu. — Poluslužbene vijesti iz Carigrada objelodanjuju sadržaj austro-turskoga protokola. — Mjerenja u mesinskom tjesnu, koja su izvedena po nalogu talijanske vlade, pokazuju, da se nisu ondje uslijed potresa zbile nikakove promjene, koje bi mogle utjecati na brodarstvo. — Grčki ministar Gunaris odstupa, a na njegovo mjesto dolazi Kalogeropulos.

Nedjelja, 28. veljače.

Varaždinski kavanari i gostioničari stupaju u štrajk. — U Beču umro je podmaršal. dr. Alfred baron Kraus, bivši češki namjesnik. — U Pragu se zbivaju ponovne demonstracije. — Ruska vlada predstavlja Srbiji ozbiljno, neka ne izazivlje, nego neka se pokori odluci velevlasti, a ujedno izražava svoje zadovoljstvo, što novi ministar predsjednik Novaković pokazuje toliko „miroljubivosti" (!).

Ponedjeljak, 1. ožujka.

Tošo Lesić slavi na zagrebačkoj pozornici svoju dvadesetipetgodišnjicu. — U Beču umro podmaršal Gejza barun Weigl. — Srpska vlada pozivlje gradjanstvo, da se mirno vlada, dok Evropa izrekne svoj sud, te ujedno izjavljuje, da su sve vijesti o provali tudjih četa u Srbiju puke izmišljotine. — Španjolski ratni ministar Primo de Rivera odstupa, a na njegovo mjesto dolazi general Linares. — Kralj Manuel otvara portugalski parlamenat.

Utorak, 2. ožujka.

U Travniku umro o. Franjo Xav. Slavić D. I. — Bugarsko-turska nagodba sklopljena je pomoću bugarsko-ruske financijalne operacije. — Kod Lavaronea zasuo je usov vojničku opkodnju od 25 ljudi i 6 časnika.

Srijeda, 3. ožujka.

U Zagrebu počima parnica proti Srbima, koji su optuženi s veleizdaje. — U Zagrebu umro je vlasnik i urednik „Agramer Tagblatta" Šimun Vinko Frank. — Srpska vlada upravlja na Rusiju notu, u kojoj izjavljuje, da bosansko pitanje smatra evropskim, te da se bez pozitivnih zahtijeva oslanja na odluku velevlasti. Ujedno otklanja posredovanje ruske, njemačke, francuske, talijanske i engleske vlade. — U Rimu otvara kralj i kraljica 79. medjunarodnu umjetničku izložbu. — Veliki potres u Palestini; nedaleko Jerusolima razoreno je selo, a stanovnici zasuti. — Nagodbom odstranjene su sve diferencije medju Holandijom i Venezuelom.

Četvrtak, 4. ožujka.

Na Cetinju potpisuju crnogorsko-turski trgovački ugovor. — Turski ministar spoljašnjosti Rifat-paša složi se u konferenciji u Petrogradu sa ruskim ministrom spoljašnjosti Izvolskim posve glede odštete, koju imade Bugarska platiti Turskoj. — U dvorištu kraljevske palače u Madridu nadjoše bombu za gorućim fitiljem. — U Washingtonu uveden je novi predsjednik Taft svečanim načinom u „bijelu kuću".

Petak, 5. ožujka.

Češki radikalni zastupnici zaključuju na svojoj skupštini u Pragu, da se vijećanje o Bienerthovim predlozima imade zapriječiti opstrukcijom. — Bugarski car Ferdinand u posjetima kod rumunjskoga kralja Karola u Bukureštu. — U Carigradu umro turski ministar pravosudja Refik-beg, prvi mladoturčin, koji je u opće došao u kabinet. — Engleski kralj Eduard putuje na oporavak u Biarritz, gdje će dulje vremena proboraviti. — U južnoj Italiji i opet jaki potresi. — U Washingtonu sastavljeno je novo ministarstvo: Philander C. Knox spoljašnjost, Franclin MacVeagh financije, J. M. Dickinson rat, George W. Wickershan pravosudje, Frank H. Hitchcock pošte, George Lengerke-Meyer pomorstvo, Richard A. Ballinger unutrašnjost, James Wilson poljodjelstvo, Charles Nagel trgovinu i radnje.

Subota, 6. ožujka.

Austrija javlja Srbiji, da ne može s njome produžiti trgovačkoga ugovora, ako Srbija ne izjavi, da želi živjeti sa Austrijom u prijateljskom susjedstvu. — U zajedničkom saboru iznosi dr. Šurmin interpelaciju, u kojoj tvrdi, da je veleizdajnička parnica umjetna tvorevina sadašnjega režima. — U Stockholmu umro švedski pisac Gustav af Geijerstam. — Turska vlada zabranjuje provoz ratnih potrepština za Srbiju.

Nedjelja, 7. ožujka.

U Zagrebu inzultirani na ulici zastupnici Banjanin, Pribičević i Supilo. — U Sarajevu neuspjela skupština „Hrvatske narodne zajednice". — U Pragu ponovne demonstracije. — Crnogorska vlada izjavlja u službenom communiquéu, da ni poslije austro-turske nagodbe ne smatra Austriju zakonitom posjednicom Herceg-Bosne. — Sveta stolica obznanjuje kardinalskom zboru, da je dokinuto pravo veta, ko-

jim su se neke vlasti služile kod izbora Pape. — Srbija povisuje vojni budget za 15 milijuna dinara. — U Italiji počimlju izbori.

UMRLI.

Franjo Xav. Slavić D. I.

Franjo Xav. Slavić rodio se je 16. studenoga u Radgoni u Štajerskoj. Srednje škole svršio je u Mariboru, te je iz bogoslovije stupio 20. prosinca 1876. u Družbu Isusovu. Kako je bio marljiv i darovit, opredijeliše ga poglavari za profesuru na innsbručkome sveučilištu; zaredjen bi 29. srpnja 1877., a dvije godine kasnije steče doktorat teologije. Godine 1882 poslaše ga poglavari u Bosnu, gdje je vršio službu tajnika kod prvoga nadbiskupa vrhbosanskoga, dra. Josipa Stadlera, a ujedno i pomagao svoju braću u redu, koji su osnivali nadbiskupsko dječačko sjemenište u Travniku, kamo je do mala i sam došao. U travničkom je kolegiju djelovao punih sedamnaest godina kao profesor i poglavar, te se može reći, da taj znameniti prosvjetni zavod imade u prvom redu njemu zahvaliti, što se je tako visoko podigao. Iza toga djelovao je devet godina kao ravnatelj središnjega katoličkoga sjemeništa u Sarajevu, za koje je takodjer mnogo učinio. Pokojnik je bio savjestan redovnik, neumorni trudbenik, plemenit čovjek i uman poglavar. U njemu gubi ne samo posrestrima Bosna jednoga od najčilijih i najžilavijih radenika na prosvjetnom polju, nego i redodržava jednoga od najodličnijih svojih članova.

Šimun Vinko Frank.

Šimun Vinko Frank, mnogogodišnji glavni urednik i vlasnik „Agramer Tagblatta", rodio se je godine 1846. u Retfali kraj Osijeka. Kako je potjecao iz trgovačke obitelji, i sam se je za rana posvetio merkantilnom stališu, te je vrlo brzo došao na upravu uvaženog jednog novčanog zavoda, a postao je i potpredsjednik osiječke trgovačke komore. Nakon što je zavod, koji mu je bio povjeren, uslijed nepovoljne konjunkture morao likvidirati, ostavi Frank posvema komercijalno polje, te se posveti novinarstvu, a pri tom mu je njegovo iskustvo, koje je stekao na trgovačkom polju, pomagalo. Njegovi gospodarski članci to dokazuju. Najprije je upravljao osiječkim jednim lokalnim listom, zatim je išao u Budimpeštu, a napokon su ga godine 1885. pozvali u Zagreb, kad su grofovi Drašković utemeljili „Agramer Tagblatt". Malo godina poslije toga preuze Frank list, kome je od početka bio urednik, takodjer kao vlasnik. Osobno veoma čedan nije se nigdje isticao, ali mu je zato list bio veoma ugledan. Nastojao je, da mu list ostane izvanstranačkim organom, a glavnom svojom zadaćom smatrao je, da vanjski svijet informira o odnošajima u domovini, što mu je i uspijevalo.

Dr. Leonhard Pientak.

Uvaženi političar, nekadašnji potpredsjednik zastupničke kuće i ministar za Galiciju, dr. Leonhard Pientak, rodio se je 24. veljače 1841. u Przemyslu, stekao je na lavovskom sveučilištu doktorat, te je godine 1867. stupio u upravnu službu. Kasnije se je habilitirao za trgovačko i mjenbeno pravo, te je 1870. postao izvanredni, a 1876. redoviti profesor na lavovskom sveučilištu. U politički život stupio je najprije u lavovskom gradskom zastupstvu, a odavde je došao u zastupničku kuću, u kojoj je ostao sve dotle, dok nije imenovan članom gospodske kuće. On je spadao liberalnom krilu poljskoga kluba, koji djutim s njegovom umjerenom politikom nije uvijek bio sporazuman.

Podmaršal dr. Alfred barun Kraus.

Dne 28. veljače umro je u Beču podmaršal dr. Alfred barun Kraus u visokoj starosti od 84 godine. Svoju vojničku karijeru započeo je godine 1850. kao auditorijatski vježbenik kod vrhovnoga vojnoga sudišta; god. 1866. služio je kod sjeverne vojske, a onda bi dodijeljen vladarevoj adjutanturi. Godine 1881. povjerište mu upravu češkoga namjesništva, te je kroz punih osam godina na tom mjestu ostao.

Podmaršal Fridrik barun Weigl.

Dne 1. ožujka umro je u Beču podmaršal Fridrik barun Weigl u 66. godini. Rodio se je u Brnu. Kao poručnik bio je u danskom ratu, a kao natporučnik u ratu proti Prusima u Češkoj, te je u bici kod Kraljevog Graca i ranjen bio. Spadao je medju najpoznatije naše više časnike, a odlikovan je bio mnogim austrijskim i stranim redovima.

Kardinal Cyriaco Sancha y Hervas.

Kardinal Sancha rodio se je 17. lipnja 1833. u Quintani del Pidio (pokrajina Burgos), te je zaredjen godine 1858. Od godine 1876. bio je naslovni biskup areopolitanski, kanonik i upravitelj biskupije u Habanni. Jer je ovdje branio jednome nasilniku, da ne zaposjedne biskupsku stolicu, osudjen bi na devet mjeseci tamnice. Godine 1882. postade biskupom u Avili, 1886. u Madridu, a godine 1892. nadbiskupom u Valenciji. Papa Lav XIII. imenova ga u konzistoriju od 18. svibnja 1894. kardinalom, a 24. ožujka 1898. premješten bi na nadbiskupsku stolicu u Toledu. Pokojnik je bio na socijalnom polju veoma djelatan, te je njegova smrt znatan gubitak za socijalni pokret u Španjolskoj.

Gustaf af Geijerstam.

Švedski pisac Gustaf af Geijerstam rodio se je 5 siječnja 1858. u Westmanlandu, 1877.—1879. bio je na naukama u Upsali, literarno je počeo raditi već 1882., a u godinama 1897. do 1902. bio je literarni upravitelj nakladne knjižare Gernandt. Svoj literarni rad počeo je kao odlučni naturalista, te je u toj periodi bio uskim prijateljstvom vezan uz Strindberga, koji je za istim ciljevima pošao, ali se je to prijateljstvo kasnije posve razvrglo, pri čemu se je Strindberg i odviše zaboravio. Kasnije napisao je čitavi niz romana, od kojih se svaki bavi kojim znamenitim problemom, te se je posve odvratio od naturalizma. U njegovim djelima nema ni patosa, ni onoga čudnovatoga prenemaganja u stilu i jeziku, kojim toliki pjesnici svoju publiku hipnotizuju. Dakako da sve to nije prošlo bez teške unutarnje i vanjske borbe. On je jedna od najljepših pojava na nebu nordijske poezije.

Caran d' Ache.

Jedan od najznamenitijih karikaturista novijega doba, Caran d' Ache umro je 26. veljače u Parizu. Pravo mu je ime bilo Emanuel Poiré. Doživio je 49. godinu. On je bio pravi pravcati parižlija, ma da se govori, da je ruskoga porijetla. Sva tajna njegove glasovite umjetnosti sastoji se u tome, što je iz svojih karikatura izlučio sve ono, što nije bilo apsolutno bitno i nužno; zato njegove karikature nemaju ni jedne crte odviše. U novije doba manje su ga tražili, a kako je bio navikao mnogo trošiti — zasluživao si je daleko preko 100.000 franaka na godinu — osjećao je to dosta neugodno, pak se je dao na novi posao: nije više samo risao, nego je izradjivao malene figurice, koje je sam bojadisao. Jer su i te figurice bile karikature, a k tome i izvrsne karikature, to su ih parižlije, a još više parižanke veoma cijenile, tako da ih je svu silu prodavao.

UMJETNOST.

Nikola pl. Faller.

Redaju se redom u našem hrvatskom kazalištu jubileji za jubilejima. Jedva smo proslavili jubilej Toše Lesića, a eto nam već i novog jubileja našeg ravnatelja opere Nikole pl. Fallera.

Nikola Faller rodio se je dne 22. travnja 1862. u mjestu Ivancu nedaleko Varaždina, od oca Nikole i majke Valerije, rodjene iz odlične i u povjesti mnogo spominjane obitelji grofova Oršić. Ljubav za glazbu ucijepio je u dušu i u srce našem ravnatelju Nikoli njegov otac, koji je bio vrlo odličnI i uvaženi glazbenik. Faller bio je već u ranoj mladosti gotov virtuoz na glasoviru, te je već godine 1873. kao gimnazijalac od 11 godina sudjelovao kod javnoga koncerta, pa tom zgodom i pozornost kritike na sebe svratio. Svršiv u Zagrebu gimnazijske nauke upisao se na našem sveučilištu u pravnički fakultet, a u isto vrijeme bio je zaposlen kao zborovodja u našem kazalištu. Koncertovao je i diljem naše domovine u mnogim gradovima kao izvrsni glasovirač. Godine 1883. u mjesecu lipnju odveli su naši omiljeli umjetnici Vaclav Anton i pokojni Šandor Sajević zagrebačku dramu i operetu na gostovanje u ubavi Karlovac, a s njima pošao je Faller, da upravlja operetom, te je u tom gradu dirigirao slijedeće operete: Zajčevu „Mjesečnicu" i „Momci na brod", te operete: „Veseli djaci", „Blebetuša saragoska", „Angot", „Meštar Fortunio", „Penzionat" i „Kornevilska zvona". Godine 1884. odveo je dični veteran i mnogozaslužni umjetnik i intendant Adam Mandrović na gostovanje u Osijek dramu, operu i operetu. Ovdje je Faller još većim uspjehom, nego li godinu prije u Karlovcu, dirigirao ove opere i operete: Zajčevu „Boisysku vještičU", a od stranih: „Djaka prosjaka", „Pustinjakovo zvono", „Ruy Blasa", „Traviatu" i „Fausta". Iste godine na 26. lipnja izvadjao se je u osječkom kazalištu „Nikola Šubić Zrinjski", i te večeri doživio je Faller potpuno slavlje.

Faller je svoje glazbene študije uz potporu hrvatske vlade nastavio u bečkom konzervatorlju kod profesora Krenna i glasovitog simfoničara Brucknera, pod čijim je ravnanjem proučio harmoniju i kontrapunkt. Godine 1886. na 27. travnja ravna prvi put operom u Zagrebu, a pjevala se te večeri Gounodova opera „Faust". Tom zgodom piše „Vijenac" (Br. 18. g. 1886. str.

288) slijedeće: „U utorak 27. ov. mj. čusmo Gounodovu „Margaretu“, u kojoj su se pojavila tri pitomca bečkoga konservatorija gg. Faller, Hreljanović i guslač Žert. G. Faller je već odprije

Srpski ministar predsjednik Novaković.

bio na glasu, da je veoma darovit i okretan glazbenik, pa je to i ove večeri pokazao ravnajući operom. Občinstvo je gosp. Fallera odlikovalo burnim pljeskanjem. Mi se nadamo, da će g. Faller svojim velikim talentom i uztrajnošću izpuniti one nade, koje se o njem goje.“

Faller, željan, da se u glazbenoj umjetnosti potpuno usavrši, otputio se na jesen g. 1886. u Pariz, gdje kod glasovitoga opernog skladatelja i konzervatorijskog profesora Julesa Massenet a, te kod opernog i baletnog skladatelja i konzervatorijskog profesora Leona Delibésa studirao kompoziciju, kontrapunkt i orhestrodinamiku, a snjim je studirao i neprežaljeni Antun pl. Vancaš. U ovo vrijeme, kad je Faller bio u Parizu, upravo je Massenet dovršio svoju operu „Manon Lescaut“. Jednog dana došao je Massenet u konzervatorij i donio je sa sobom čitav kup nota, naime svoju „Manon“.

Vladimir vitez Gniewosz.

Zamolio je svoje učenike, koji bi mu htio operu odigrati na glasoviru — jer valja spomenuti, da Masenet nikad svoje kompozicije prvi i sam ne igra, već samo piše note. Slušatelji zgledaše se i nitko nije imao odvažnosti, da odsvira na glasoviru novu kompoziciju. Na to se Faler odvažio, sjeo glasoviru i odsvirao „Manonu“ izvrsno „a prima vista“, na veliko zadovoljstvo Massenetovo. I tako je naš Faller bio prvi, koji je svirao „Manonu“. Iz Pariza pošao je na dalnje studije u London, gdje je studirao crkvenu glazbu. Proširivši i obogativši svoje glazbeno znanje u prvim centrima Evrope i kod prvih kapaciteta i glazbenih stručnjaka povratio se je u Zagreb, te bude imenovan profesorom u glazbenom zavodu — gdje je u ostalom kratko vrijeme djelovao — i uz tadanjeg ravnatelja opere starinu Ivana pl. Zajca prvim kazališnim kapelnikom. Prvi Fallerov nastup nakon povratka u domovinu bio je u Zajčevoj operi „Gospodje i husari“.

Na našem kazalištu djelovao je do godine 1889., kad je bivši ban Dragutin grof Khuen-Hedervary ukinuo operu. Pod njegovim ravnanjem prvi put pjeva na pozornici Blaženka Krnic, koja se poslije odbila u svijet i postala opernom pjevačicom svjetskoga glasa. Dne 29. studenoga iste godine pod Fallerovim ravnanjem izvadjao se u Zagrebu teški Saint-Saensov G-moll koncert. Ovom veoma teškom kompozicijom dokazao je ponovno svu svoju

Dr. Toma Czerny.

vještinu u dirigovanju, te, može se reći, ponovno iznenadio Zagreb i svu kritiku svojom virtuoznošću.

Ukinućem opere ostao je Faller tako reći bez pravog zanimanja, pa se na poziv pjevačkog društva „Zvonimir“ odputio u historijski Spljet, gdje je bio učiteljem tog društva, orguljašem stolne crkve, kapelnikom gradske narodne glazbe, te profesorom pjevanja na gimnaziji i realci. Spljećani ga silno zavolili i tamo je ostao u veoma ugodnoj uspomeni, te ga se i danas još svi s pietetom i velikom ljubavi spominju, još uvijek žaleći, što je u njihovoj sredini boravio samo dvije godine.

Kad je godine 1891. umro Gjuro Eisenhut, dirigenat pjevačkog društva „Kolo“, to je odbor „Kola“ na njegovo mjesto pozvao Nikolu Fallera. Ujedno imenovan je i kazališnim kapelnikom, gdje su se u to doba davale samo dramske predstave. God. 1891., za vrijeme zagrebačke jubilarne izložbe, složio je Ivo pl. Hreljanović dvomjesečnu opernu stagionu pod ravnanjem Fallerovim, koja je sjajno uspjela. Iza toga počele su u našem kazalištu operetne predstave. Hreljanović složio je pod ravnanjem Fallerovim i g. 1893. ljetnu opernu stagionu; a iza smrti intendanta Kneisela nastojanjem dr. Milorada pl. Cuculića složio je ponovno Faller opernu stagionu sa osobljem, koje je angažovao u Milanu.

Kao dirigenat „Kola“ izvadjao je Faller medju ostalim: Mascagnievu „Cavalleria rusticana“, Rossinijev „Stabat Mater“, Verdijev Requiem, Zajčev „Oče naš“ i „Proljetnu romancu“, „Četiri godišnje dobe“, Kuklinu „Tragediju pod Gvozdom“, „Noć na Uni“, „Cvijeće sa bosansko-hercegovačkih livada“, Mitrovićevu „Pjesmu nad pjesmama“ i t. d.

Godine 1894. postao je intendantom pokojni Stjepan pl. Miletić i on je odmah uveo operu, koja je poživjela do godigne 1902., kad je opet grof Khuen Hedervary operu ukinuo za Hreljanovićeva intendantovanja. Kao prva opera pjevao se 16. listopada 1894. „Zrinjski“, a u novom kazalištu 19. listopada 1895. Lisinskova opera „Ljubav i zloba“. U ovoj slavnoj periodi hrvatske opere ravnao je Faller ove znatnije opere: „Manon“, „Braća“, „Cvrčak za ognjištem“, „Evgenij Ognjenin“, „Porin“, (2. listopada 1897.) „Fidelio“, „Walküre“, „La Bohème“, „Čarobna frula“, „Biserari“ (Les Pêcheurs des Perles), „Lahorski kralj“, „Rienzi“, „Werther“, „Mephistofeles“, „Hoffmanove priče“, „Lohengrin“, „Tannhäuser“, „Prodana nevjesta“, „Sekinški trubljač“, i t. d.

Da upotpunim ovaj prikaz o našem Falleru, te da još više istaknem svu njegovu vještinu valja mi spomenuti jedan eklatantan primjer. Pjevala se „Prodana nevjesta“ i dogodila se pjevačici neprilika, te je preskočila više taktova, a naš se Faller odmah snašao i te iste taktove je i on s orkestrom preskočio i to tako brzo i tako zgodno, da nitko nit od kritike nit od občinstva to opazio nije.

Spomenuv tako u glavnom sav Nikolin rad na umjetničkom polju, to valja spomenuti, da prikaz bude potpun, da se u dokolici kao diletant mnogo bavi botanikom i da si je složio krasan herbar. Osim toga je ne samo radi glazbenih sposobnosti, nego i radi svog zdravog i uvijek svježeg humora svagdje i u svakom društvu rado vidjeni gost.

Nema sumnje, da bi Faller, da se je od rodjene grude odbio, u veliki svijet.

Veliki knez Vladimir.

stekao mnogo više lovorika i slavnije ime uz svoje vanredne sposobnosti, nego što je to mogao i uspio u domovini, ali je on volio kao „domovine sin“ ostati u Hrvatskoj radi česa mu mora-

mo doista biti vječno zahvalni, pa stog tom prigodom iskazujemo Nikoli svu našu duboku hvalu uz iskrenu želju: još na mnogaja ljeta! B.

Dva Haydnova gudalačka koncerta.

Poznata nakladna knjižara Breitkopf i Härtl u Lipskom našla je u svojemu arhivu medju mnoštvom zaprašenih rukopisa dva originalna gudalačka koncerta Haydnova. Budući da do sada još nikoji Haydnov gudalački koncerat nije izdan, očekuje se izdanje ovih koncerata velikom napetošću. Oba koncerta potječu iz zalihe prepisanih kajda, koju je uredio Ivan Gottl. Im. Breitkopf. Haydn je oba komponovao izmedju god. 1766. i 1769. za prvog guslača Esterhazyeve kapelle, Luigia Tomasinia. Haydn je u vlastoručno pisani katalog svojih djela kod C-dur-koncerta stavio opasku: fatto per il Luigi.

Tinelova „Sv. Katarina".

Edgar Timel skladao je veliku glazbenu dramu, kojoj je naslov „Sv. Katarina". Generalni pokus obdržavao se u Bruselju u kazalištu „Monnaie" pred mnogobrojnim gostima. Sam je pjesnički dio drame obradio poznati katolički pisac g. Leo van Heemstede. Tekst Tinelove kompozicije je prijevod Heemstedeova pjesmotvora. Partitura je trojezična: njemački, francuski, i holandeski. Isti liberalni bruseljski listovi veoma hvale pjesničku ljepotu djela, koja je ponukala Tinela na komponovanje. Kritici vele da „Katarina" daleko natkriljuje „Franciska" i da će novo Tinelovo djelo proći prve pozornice Evrope.

Nagradjena engleska opera.

Doskora će se pjevati u londonskom Covent-Garden-kazalištu nagradjena engleska opera. Talijanski glazbeni nakladnik Riccordi je raspisao natječaj, a nagradu od 500 funti šterlinga t. j. 12.000 K dobio je Englez dr. E. W. Naylor. U Covent-Garden-kazalištu nije se već dugo prikazivala opera

A. P. Izvoljskij, ruski ministar spoljašnosti.

engleskoga porijetla, pa je naravno, da s velikim zanimanjem svi londonski glasbenici iščekivaju premijeru. Partitura je, koliko je već poznato, modernoga karaktera. Radnja je mistička, a glavna je stvar „životni napitak" iz čudotvorne boce. Naslov je nagradjene opere: „Angelos".

Nova drama Gabriela d' Annunzia.

Talijanski pjesnik javlja iz Settignana prijateljima u Rim, da je dovršio novu tragediju klasična sadržaja. Osobito je naglašeno, da će d'Annunzio znati zapriječiti svaku preuranjenu indiskretnost o sadržaju i izvedbi. To je naravno imalo poput prošlogodišnje reklame pobuditi znatiželjnost. Danas već svatko zna, da je naslov tragediji „Phaedra", a obradjuje istoimenu grčku priču u 3000 stihova. Premijera će biti još ove godine, svakako najkasnije u jeseni.

Rubensov muzej u Antwerpenu.

Grad Antwerpen kani podignuti Rubensov muzej u kući, koju je sagradio umjetnik, u Rubensovoj ulici br. 7. U muzej će se smjestiti Rubensovi originali, koji su vlasništvo grada, i kopije svih drugih Rubensovih slika. Grad Antwerpen se nada, da će belgijska vlada dozvoliti, da se Rubensove slike, koje se nalaze u muzeju grada Bruselja, te su vlasništvo države, premjeste u Antwerpen.

Prof. Julij Thomsen.

Novi Rembrandt.

Nedavno je neka trgovina umjetnina u Londonu prodala sliku, koja je nosila signaturu Eckhouta, Rembrandtovoga učenika. Neki ljubitelj slikarije kupi ju za 240 kruna, jer je mislio, da imade pred sobom sliku, koju je Rembrandt sam naslikao. Kad je kasnije izvadio sliku iz okvira, nadje posve na njezinom rubu i Rembrandtovu signaturu i godinu 1631. Kad su vještaci pregledali sliku, pokazalo se je, da je u istinu pravi pravcati Rembrandt, da potječe iz početne perijode velikoga toga meštra, te da je slika svojih 40.000 do 60.000 kruna vrijedna. Slika je velika dvije i pol stope u četvorini, te predstavlja ples Salomin pred Irudom. Medju gledaocima plesa na slici nalazi se i glava, koja predstavlja po svoj prilici samoga umjetnika.

Stolna crkva Pijeva u Pienzi.

Gradić Pienza kraj Siene pun je umjetnina, najviše iz prve dobe renaissance. Pio II. iz kuće Piccolomini rodio se je u Pienzi god. 1405. Stolna je crkva u Pienzi njegovo djelo. Sada javljaju, da će se stolna crkva sigurno skoro srušiti poput tornja u Mletcima. Jedan dio stolne crkve je na tlu, koje doduše polagano ali neprestano propada. Zadnjih 8 godina snizilo se tlo preko 4 stope. Ovo su propadanje pokušali zapriječiti već od god. 1597., no uzaludan je svaki trud. Mjestimice vise zidovi bez temelja, a nitko ne zna, kako se drže. Medju naslagama, koje su propale ima tu

Coquelin ml.

i tamo i čvrstog tla. Graditelji se nadaju radi toga, da će im ipak uspjeti spasiti ovu prekrasnu umjetninu renaissance.

IZ ZNANSTVENOGA SVIJETA.

Istraživanje mrtvoga mora.

Nedavno se otputila u Palestinu ekspedicija, koja će istraživati mrtvo more. Kako u Italiju javljaju, u ekspediciji je 20 osoba, a medju njima nekoliko redovnika iz Francuske, Belgije, Njemačke, Holandije, Engleske i Amerike. Ekspediciju vode profesori biblijskoga zavodi u Jeruzalemu. Ekspedicija je za neko odredjeno vrijeme

Abbé Pierre Chanoux.

najmila jedini parobrod, koji se nalazi na mrtvom moru. Članovi ekspedicije spavaju na palubi broda, a danju polaze na izlete i ekspedicije. Svrha je ekspedicije, nabrati što više topografskog, arheološkog i prirodoznanstvenog materijala, pa se očekuje, da će dosadanja istraživanja Louisa Lortet a, Guilaumea Reya, Vagilea i drugih istraživalaca mrtvoga mora znatno proširiti. Već je priznato, da je jezgra biblijskoga pripovijedanja istinita, po kojemu su bili gradovi na mjestu, gdje je danas mrtvo more, no uništeni su katastrofom. Mrtvo je more nastalo dubokom uvalom, koju je do neke visine napunio glavni mu pritok Jordan. Površina je mrtvoga mora još i danas 436 metara ispod površine sredozemnoga mora. Mrtvo je more dugo 75 km., a do 16 km. široko; u njemu nema riba, bilja, koralja ni školjka. Na njegovu dnu je poglavito asfalt i sva silna soli. Sadržina soli u mrtvom moru je 26, 25 po sto, a inače je sadržina soli u morskoj vodi samo 4 p. Ct. Specifična težina vode mrtvoga mora je zato pet puta veća nego druge morske vode. Poradi toga se misli, da bi voda mrtvoga mora bila osobito zgodna u therapeutske svrhe. Po svoj prilici će ekspedicija pri svom istraživanju misliti i na to, da na obalama mrtvoga mora urede lječilišta i kupališta.

Deveti Jupitrov mjesec.

Skoro prije godinu dana otkrio je Melotte na observatoriju u Greenwichu na jednom redu fotografskih ploča, koje je snimio izmedju 27. siječnja i 28. veljače, sumnjivu zvijezdicu, koja je mogla biti ili novi planet ili obzirom na blizinu i gibanje Jupitra novi mjesec ovoga planeta. Privremeno nazvaše novu zvijezdu „1908. C. I.", a to je oznaka, kojom označuju sve nove asteroide (godina i dva slova.) tako dugo, dok im ne odrede gibanje i dok ih ne stave medju ostalih 800. Doskora se pokazalo, da to nije novi asteroid nego 8. Jupitrov mjesec, koji je kraj ophodnog vremena od 2—55 god. triputa tako daleko od glavnoga planeta kao Jupitrov mjesec, koga je otkrio 2. siječnja 1905. Perine. Nedavno je centrala u Kielu primila od Melotta brzojav, da je na jednoj fotografskoj ploči, kojom je 16. siječnja snimio 8. Jupitrov mjesec, ponovno otkrio novo tijelo koga u redu Heidelberških planeta naziva 1909. F. N. Zanimivo je pri tom, da je novo tijelo veoma blizu 8. Jupitrovoga mjeseca, ali je još čudnovatije, da je već mnogo motreni 8. Jupitrov mjesec samo 17. veličine, a novo tijelo 1909. F. N. 14. veličine, dakle mnogo sjajnije. Vjerojatno je, da je ovo tijelo 9. Jupitrov mjesec.

Starinska trirema.

Grčki ribari, koji hvataju spužve, našli su blizu tripolitanske obale, kod mesta Sphaksa, na dnu mora veoma dobro sačuvanu antiknu grčku triremu t. j. ladju sa tri reda vesala. Na stražnjemu je dijelu broda kao znak lik nekakovoga kneza ili boga. Ladja je sigurno počivala preko 2000 godina u smaragdnoj dubini. U ladji je bilo mnogobrojno posudje, osobito vrčevi i t. d. Nalaz je veoma dragocijen radi bogatoga umjetničkoga blaga, koje je bilo u ladji medju ostalim 60 korintskih i dorskih stupova, koji su bili odredjeni za svetište Dioniza i Erosa, kako pokazuju nadjeni kipovi, statuette i reliefi. Jedna herma, koja prikazuje Dioniza nosi potpis kipara Boithosa iz Kalcedona (*Βοίθος Χαλκηδών ἔγλυψεν* = Boithos Kalcedonac isklesao). Osim glava bahantica nadjen je kip Erosa do 5 stopa visok, a taj je istovjetan sa opisom, kako stari pisci opisuju glasovitoga Erosa od Praksitelesa.

Razmirica radi iskapanja Herkulanuma.

Engleski arheolog, profesor Waldstein osnovao je prije dvije godine društvo vladara i milijunaša, koje je htjelo Italiji pružiti sredstva, da iskopa zasuti grad Herkulanum. Trošak bi iznosio 100 milijuna. Sve iskopano blago imalo bi ostati u Italiji, talijanski učenjaci i mjernici rukovodili bi cijelo poduzeće, a talijanski kralj bio bi na čelu glavnoga odbora — dakle bi Talijani imali sve, što samo može zahtijevati njihov narodni ponos. Zato su ostale države, cijeli svijet, htjele Italiji pružiti sredstva, da izvede ovo orijaško djelo — izvlastili moderni gradić Resinu, koji je nad Herkulanumom, odstraniti tvrdu naslagu lave nad Herkulanumom, i izvaditi bez svake sumnje ondje nagomilano zlato i bogate umjetnine. Italija bi bila prosta od svake protuobveze. Vlada je dugo oklijevala. Čas rekoše „da" čas opet „ne", a poslije dvije godine izjavi vlada po jednoj komisiji talijanskih učenjaka: Italija se zahvaljuje naprosto na ponudama inozemstva, pa će svojedobno sama započeti iskapanje Herkulanuma. Što znači ovo „svojedobno", zna svatko, tko zna, kako se polagano iskapaju Pompeji, koji nijesu zasuti lavom nego samo pepelom. Vjerojatno će jedva naši unuci doživjeti, da ovaj antikni trgovački gradić bude posvema iskopan. A istom Herkulanum! Ima li Italija novaca, da izvede to djelo prije sudnjega dana, kada će stari Herkulanum i onako uskrsnuti i bez financijalnoga napora Italije? Za sada je odbor talijanskih arheologa dao iskopati 18 metara dubok ulaz, da bar mogu nosom zaviriti u lijepi zasuti svijet. Na iskapanjenaravno ne misli više nitko, a najmanje talijanski arheolozi ....

TEHNIKA.

Telefon bez žica preko Oceana.

Grof Juraj Arco, ravnatelj društva „Telefunken" govori u časopisu toga društva o telefonu bez žica preko Oceana. Javljeno je nedavno, da će se bez žica moći telefonirati iz Pariza u New-York. Francusko je ministarstvo dapače pregovaralo sa glasovitim američkim izumiteljem de Forestom. Ugovoreno je, da de Forest uredi postaje za telefon bez žica i to na Eiffelovom tornju u Parizu i na „Metropolitan House" u New Yorku. Grof Arco, dopušta, da je već danas moguće to udesiti. Zato je nužno na obadvije strane Oceana urediti orijaške postaje, koje će podavati potrebitu energiju. Najveća njemačka postaja u Nauenu kraj Berlina, koja pokriva svojom zračnom ljestvom krug, kojemu je promjer jedan kilometar, može za sada telefonirati jedva u daljinu od nekoliko stotina kilometara. Udaljenost od Pariza do New-Yorka iznosi 6000 kilometara. Osim toga, što danas nema dovoljno jake postaje za odašiljanje i primanje, a valjda ih i ne će tako brzo imati, prisiljeni su svi, koji žele telefonirati bez žica, poći do postaje. Troškovi za uredjenje takove postaje bili bi upravo ogromni, a to nam jamči, da je telefon bez žica u Ameriku za nedogledno još vrijeme samo veoma skupocjena tehnička igračka.

Novi oklopni automobil.

Sveudiljni napredak na polju zrakoplovstva i važnost zrakoplova za rat u budućnosti uzrokom je, da sve vlasti nastoje konstruirati oružje, koje će nova zračna prometna sredstva učiniti posvema neškodljivima. U tu je svrhu poznata Erhardtova tvornica oružja u Düsseldorfu konstruirala oklopljeni automobil, koji je najmodernije oružje za suzbijanje zrakoplova. Benzinmotor ovoga automobila imade 60 HP, pa može nadvladati dapače i loše ceste sa jakim usponom. Brzina iznosi 50—70 kilometara. Automobil je providjen brzometnim topom 5 cm. Težina je cijeloga automobila zajedno sa topom, municijom, opremom i pet momaka 3200 kilograma. Municija automobila sastoji se od 100 šrapnella, a svaki šrapnell ima osim eksplozivnoga materijala 128 zrna od tvrdoga olova, svako zrno je teško 8 grama. Sam top da se lako okretati, da se olakoti gadjanje u zrakoplov. Proti neprijateljskoj vatri zaštićen je automobil sa svih strana pače i kolesa. tri milimetra debelil oklopom od niklova čelika. Top se može ravnati u vis i postrance. Odskakivanje topa (t. j. cijevi) pri ispaljivanju obustavlja se hidraulički. Daljina hica iznosi od prilike do 7800 metara.

NARODNO GOSPODARSTVO.

Koliko vina proizvadja zemlja?

Produkcija vina je tečajem zadnjega decenija iznosila prosječno u pojedinim zemljama u tisućama hektolitara: Francuska 57.940, Italija 52.600, Španjolska 21.000, Portugal 4500, Austro-Ugarska 3650, Njemačka 3100, Rusija 2600, Švajcarska 700, Turska i Cipar 1500, Grčka 1225, Bugarska 2200, Srbija 550, Rumunjska 2600, Ujedinjene Države 1600, Argentinija 1300, Chile 2100, Australija 370, Kap 200, Brazilija 320, ostale zemlje 350.

SOCIJALNE VIJESTI.

Grozna statistika.

Statistika Ujedinjenih Država zabilježila je minule godine 8050 ubojstva, 10.852 samoubojstva, 200 slučaja linčovanja t. j. pučke pravde, a sudovi su proveli 70.000 ženidbenih rastava. Najbogatija zemlja na svijetu, koja ima 80 milijuna stanovnika, ima preko 10 milijuna muževa, žena i djece, koja gladuju..... Poznati nacijonalni ekonom pastor Josiach Strong u Clevelandu, Ohio, veli, da je tomu kriva činjenica, što se bogatstvo neprestano sgrće samo u rukama nekolicine ljudi. Strong dokazuje takodjer, da opačina, uzgajana američkim bogatstvom u svim većim gradovima Ujedinjenih Država, djeluje upravo tako zatorno kao i bogatstvo staroga vijeka svojim opačinama. Pastor Strong tvrdi, da je glavni uzrok svih tih pojava demokratska forma vlade.

Žensko pitanje i ruska pošta.

Ruska poštanska i brzojavna uprava izjednačila je u mnogom žene sa muškarcima na poštama u državnoj službi. Žene mogu započeti kao i muževi službu

kao „činovnici pete kategorije" i unapredjene biti poslije 25—35 g. službe medju „činovnike prve kategorije", dapače mogu postati i „ravnatelji" srednjih poštanskih zavoda, riječju žene mogu polučiti sve što u opće u Ruskoj može polučiti poštanski činovnik. Uprava glavnih poštanskih ureda i viša upravna mjesta poštanske službe u Rusiji ne povjeravaju se u opće činovnicima, koji su prošli običnu poštansku karijeru. Spomenuta mjesta povjeravaju se ili višim časnicima ili višim upravnim činovnicima. Žene dakle mogu kao i muževi najzad dobiti godišnju plaću od 1200 rubalja i skuparinski i stanarinski doplatak od 500—600 rubalja, a uživaju ista prava na mirovinu kao i muževi. Za sada su plaće poštanskih činovnika u Rusiji još veoma loše. Žene i štampa u ostalom nisu zadovoljni ovim stečevinama, jer se od žena zahtijeva mnogo veća naobrazba, nego od muškaraca, da mogu stupiti u poštansku i brzojavnu službu. Moraju svršiti žensku gymnaziju. U službu se primaju samo mlade djevojke i udovice bez djece od 18—30 godina. Činovnice, koje se udadu, mogu ostati u službi samo onda, ako suprug služi kao poštanski i brzojavni činovnik.

Položaj žena u Grčkoj.

Na medicinskom fakultetu u Atheni držala je Angelika Panagiotatu, prvi ženski privatni docenat u Grčkoj, nastupno predavanje. Nekoji djaci su predavanje na nagovor profesora medicine upravo nedoličnim ponašanjem bunili. Privatna docentica je rodom iz Aleksandrije, kamo će se povratiti; predavanje će istom slijedeće godine opet započeti. Ovom zgodom pripominjemo, da je položaj žene u Grčkoj prilično „orijentalan". Prije par godina još bila je žena, koja bi se usudila izaći na tržište, izvrgnuta prijeziru i drskosti muškaraca. Žena je prilično vezana na kuću, kao u staroj Grčkoj i u Turskoj, a muž, koji radi što hoće čuva ju brižno i ne vjeruje joj mnogo. Zasluga je zapadno-evropske kulture, koja polagano prodire u Grčku, da žena danas uživa veću slobodu, nego što je uživala prije deset godina. Zapadno-evropska kultura uklanja polagano, ali sigurno istočnjačke predsude.

Emancipacija žena u Kitaju.

Emancipacija žena u Kitaju veoma napreduje. U Kantonu je otvorena ženska restauracija. Prva je to u cijelom carstvu. Žene ju rukovode. Do najnovije dobe izlazile su samo najsiromašnije kitajske žene na ulicu; bogatije upotrebljavahu nosiljke. Sada i najbogatije kitajske gospodje hodaju pješice ulicama grada i polaze kroz najgušće rpe naroda.

Pučka pravda u Americi.

Tri sto naoružanih gradjana Houstonskih u Mississippiju, izvuklo je nekoga osamnaestgodišnjega crnca iz zatvora, i objesilo ga na drvo. Taj je mladić bio optužen, da je ubio nekoga bijelca. Tamničari nijesu ni pokušali osloboditi nesretnoga mladića, cijela stvar bila im je posve ravnodušna.

PROSVJETA.

Nove edicije.

(Tim, što je koja knjiga primljena u ovaj popis, nije ništa rečeno ni proti njoj, niti u njezin prilog. O knjigama, koje se ne šalju redakciji „Prosvjete", ne će ona ni ništa izvještivat osim ako bi to javna potreba iziskivala.)

TRESIĆ PAVIČIĆ DR. A.: Finis Reipublicae I.: Ciceronovo progonstvo. Historijska drama u 5 činova. Izdala „Matica Hrvatska". Tiskom Hrvatske pučke seljačke tiskare d. d. Zagreb 1909. 8-ina str. 176. Cijena 2 K.

OGRIZOVIĆ MILAN: Hasanaginica. Drama u tri čina. Zabavna knjižnica „Matice Hrvatske" svezak 305 do 306. Tiskara hrvatske stranke prava. Zagreb 1909. 8-ina str. 176. Cijena 1 K 50 fil.

KRANJČEVIĆ SILVIJE STRAHIMIR: Odabrane pjesme omladini. Predgovor napisao Josip Milaković. Tisak i naklada Daniela A. Kajona. Sarajevo 1909. 8-ina str. XXXVI. i 78. Cijena 1 K 50 fil.

JIRASEK STJEPAN: Pasoglavci ili boj českih graničara za seljačko pravo. Povjestnička slika iz konca 17. stoljeća. Preveo Stjepan Radić. (Pretiskano iz V. godišta „Hrvatske misli".) Moderna biblioteka sv. 8. i 9. Tiskara i litografija Mile Maravića. Zagreb 1906. 8-ina str. 220. Cijena 2 K.

RADIĆ STJEPAN: Živo hrvatsko pravo za Bosnu i Hercegovinu. Tisak Hrvatske pučke seljačke tiskare d. d. Zagreb 1909. 8-ina str. 60. Cijena 50 fil.

SEDMAK IVAN: Amerikanska škola. Vlastita naklada. Tisak Hrvatske pučke seljačke stranke d. d. Zagreb 1909. 8-inna str. 70. Cijena 1 K.

ŠPICER MAVRO: Medjunarodni jezik Esperanto i njegovo općenito značenje. Naklada društva hrvatskih esperantista. Tiskara? Zagreb 1909. 8-ina str. 23 Cijena 30 fil.

SELJAČKA BUNA: Po romanu slavnog pisca A. Šenoe za hrvatski puk priredila Pučka prosvjeta. Pučka predavanja izdaje Hrvatsko društvo za pučku krosvjetu sveska 16. Tisak V. Novotni. Zagreb 1909. 16-ina str. 36. Cijena 20 fil.

O POTRESU. Pučka predavanja izdaje Hrvatsko društvo za pučku prosvjetuj sveska 17. Tisak V. Novotni. Zagreb 1909. 16ina str. 30. Cijena 10 fil.

MAKALE ADOLF: Knjiga soneta. Tiskarnica Ivan Staglinatz. Šibenik 1908. 8-ina str. 45. Cijena 1 K.

IVIĆ ALEKSA DR.: Iz istorije Srba u Ugarskoj. Štamparija učiteljskog deoničarskog društva „Natošević". Novi Sad 1909. 8-ina str. 24. Cijena.

NADA. Družina djaka viših razreda prve beogradske gimnazije. Spomenica o četrdeseto-godišnjici. 1868.—1908. Tisak? Beograd 1909. Cijena?

NEDELJKOVIĆ TODOR DR.: Vekovi prošlosti srpskoga naroda. Istorijsko-politička studija „Obliti privatorum publica curate". Štamparija Jovana Pulje. Zemun 1908. 8-ina str. 138. Cijena?

TUROMAN JOVAN DR.: Latinske sentencije, poslovice i citati. Skupio i preveo Gl. Barusković. Ocena. (Preštampano iz „Nedeljnog Pregleda".) Štamparija D. Dimitrijevića. Beograd 1908. M. 8-ina str. 25. Cijena ?

BOKA. Veliki ilustrovani kalendar za godinu 1909. Uredio redakcioni odbor. Izdanje knjižare Dušana Vukanovića. Štampano u Bokeškoj štampariji. Kotor 1908. Sred. 4-tina str. XL i 54. Cijena 1 K.

SRBOBRAN. Narodni srpski kalendar za 1909. Godina sedamnaesta. Uredio Svetozar Pribičević. Izdanje i štampa Srpske štamparije. Zagreb 1908. Vel. 8-ina str. L i 140. Cijena 1 K.

SRPSKI MUZIČKI KALENDAR ZA 1909. Godina prva. Urednik Dušan Šambek. Štamparija deoničarskog društva „Branika". Novi Sad 1908. Mala 8-ina str. 50. Cijena 50 fil.

SRBIN. Djački kalendar 1909. I. godina. Izdanje knjižare S. B. Cvijanovića. Štamparija „Dositije Obradović". Beograd 1908. Mala 8-ina str. 152. Cijena tvrdo uvezanom 1 din. 50 para.

RADONIĆ JOVAN: Prilozi za istoriju Srba u Ugarskoj u XVI., XVII. i XVIII. veku. Prva knjiga. (Knjige Matice Srpske br. 25. i 26. — Zbornik istorijskih dokumenata II.) Novi Sad 1908. 8-ina str. 144. Cijena 3 K.

POPOVIĆ K. MILOŠ I RADOJEVIĆ VELJKO: Srpske narodne poslovice i razne izreke. Knjiga I. Primjene, kletve i zakletve u narodnoj frazeologiji. Štampa „Srpske nezavisnosti". Okland Kal 1907. 8-ina str. 233 i LIV. Cijena ?

LEVSTIK VLADIMIR: Obsojenci. Založil L. Schoventner. Ljubljana 1909. Str. 200. Cijena 2 K 50 fil. nevezano; 3 K 50 fil. vezano.

GOVEKAR MINKA: Dobra gospodinja. Ljubljana 1908. Str. 226. Cijena ?

AŠKERC A.: Akropolis in piramide. Poetični sprehodi po orientu. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1909. Cijena 3 K, vez 4 K 50 fil.

MURNIK RADO: Jari junaki. Humoreske. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1909. Cijena 2 K 50 fil., vez. 3 K 50 fil.

SCHIMPFF: Slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček. Založila knjigarna G. Paternolli. V Gorici 1909. 16-ina I. Dio str. 510. II. Dio str. 481. Cijena ?

GUY DE MAUPASSANT: Novele. Iz francoščine preložil dr. Ivo Šorli. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayer in Fed. Bamberg v Ljubljani 1909. Cijena ?

ALJAŽ JAKOB: V. svezek mešanih in mozborov. Katoliška bukvarna. Ljubljana 1909. Str. 16. Cijena 60 fil.

SIPOVSKIJ V.: Puškin. Žizn i tvorčestvo. S. P. B. Str. XXV. i 620. Cijena 3 rub. 50 k.

JARMEK FRANZ: Dichterische Nachlese. Zweite Auflage? Druck von P. Weiser. Agram 1909. 8-ina str. 48. Cijena 2 K 40 fil.

DER WAHRE FRANZ KOSSUTH. Herausgegeben von der Redaktion der „Reichspost". Verlag der Buchandlung Ambr. Opitz Nachfolger, Wien, VIII., Strozzigasse 40. Wien 1909. 16-ina str. 54. Cijena 50 fil.

Sve ovdje nabrojene knjige dobivaju se u „Knjižari i papirnici u korist kluba Ćirilo-Metodskih Zidara" (Šimunić) Zagreb, Preradovićev trg br. 4.

SVAŠTICE.

„Suftragetke".

U engleskoj prijestolnoj besjedi nije bilo spomenuto žensko pravo glasa. To je ponukalo sufragetke, te su izjavile na usta svoje prvakinje Pankhurstove, da će se boriti kod slijedećega zasijedanja proti vladi svim mogućim sredstvima. Da i ovaj put valjda neće paziti na izbor sredstava, to nam svjedoči činjenica, da su tri sufragetke došle prigodom primanja prvom lordu admiraliteta Mc. Kenni, a da se uopće nijesu najavile. Bilo je pozvano tisuću osoba a kako prihodnike nije nitko nadzirao, mogle su lako doći do njega. Oko 11 i pol sati za vrijeme odmora pri koncertu, stade jedna suffragetka na stolicu i započe slijedeći govor: „Gospodine Mc. Kenna, ja sam liberalna gospodja, ali ću štrajkovati. Hoćete li mi kao odgovorni ministar kabineta reći, govori li prijestolna besjeda o ženskom pravu glasa?" Mc. Kenna zapanjen jedva je izustio: „Gospodjo!" Zatim se udalji, po svoj prilici, da nadje koga, tko bi odstranio nezvanoga gosta. Gosti se smijahu tomu dogadjaju, a govornica nastavi: „Gle, gospodin Mc. Kenna je pobjegao, kao i svi drugi ministri, kada ih što pitaju žene, koje nemaju pravo glasa. Mislim, da bi bili mnogo prijazniji, kada bi na direktno pitanje direktno odgovorili." Progovorila je još nekoliko riječi, tada joj se približi muškarac u fraku, pomogne joj sači sa stolice, a zatim ju izvede na pokrajna vrata i izruči detektivu. I druge dvije sufragetke nastojale su provesti svoj „vote for women," no svršile su kao i prva.

predsjedniku peticiju za žensko pravo glasa. Budući da to nijesu nikako mogle izvesti, dosjetiše se, da pošalju poštom dva člana stranke sa porukom u stan gospodinu Asquithu, Downing Street br. 10. U Engleskoj je naime još i danas moguće „žive ljude" kao i životinje slati poštom, samo što se životinje propisano šalju u kavezu, a ljudi ne. Ljudi i životinje mogu se otpremati samo posebnim glasnikom, brzom poštom, trošak otpreme iznaša po „pošiljci" 25 fil. Osoba, koja se otprema poštom, predaje se sa tovarnim listom brzojavnom glasniku, koji ima „pošiljku" otpremiti na valjanu adresu. Gospodja Pankhurstova došla je tako na poštu sa gospodjama Mac Lellan i Salamon i zatraži „tovarni list za žive ljude". Činovnik se nasmiješi i uruči joj formulare, koje ona odma ispuni. Gospodja Pankhurst plati pristojbu od jedne krune, a brzojavni glasnik podje sa „pošiljkama" na odredjenu adresu. Na ulazu u Downing Street zaustavi ga policista, jer je glasnika i njegove pošiljke pratilo veliko mnoštvo svijeta. Poslije dugoga pregovaranja sporazumješe se napokon i policista zadrža obadvije gospodje na ulici, a glasnik otputi se u kuću ministra predsjednika. Glasnik predoči gospodinu Asquithu tovarni list, no ministar ga odbije. Glasnik je morao obje gospodje otpratiti natrag na poštu, da ih pošta uzmogne vratiti odašiljaču sa opaskom „Ne prima se".

Novi nakit.

Mnogim odličnim parizkim zaručnicima je zaručni prsten odviše staromodan — „viex jeu" kako vele parižlije, zato pojedinci gornjih „deset tisuća", nose prsten na — mišici. Taj se novi nakit sastoji od dviju okruglih karika, no ne nose se kao obične narukvice na zapešću, nego na mišici. Svrha im je, da pri dugom izrezanom odijelu, uz koje se nose duge rukavice, što sižu preko lakta, gotovo do ramena, rukavice stežu i tako drže, da se ne pomiču. Izradjene su te narukvice od zlata antiknim načinom, ali zlato gotovo iščezava pod kamenjem, dijamantima, safirima, koji su na izmjence uvajani u zlato. Završava se mišična narukvica velikim briljantnim čvorom, koji se nosi u sredini mišice. Oko briljantnoga čvora vise na svakom prstenu biseri i diamanti, koji ga čine osobito lijepim. Ideja ovoga zaručnoga znaka svoje vrste, niknula je u glavi i bujnoj fantaziji nekoga parizkoga draguljara u Rue de la Paix.

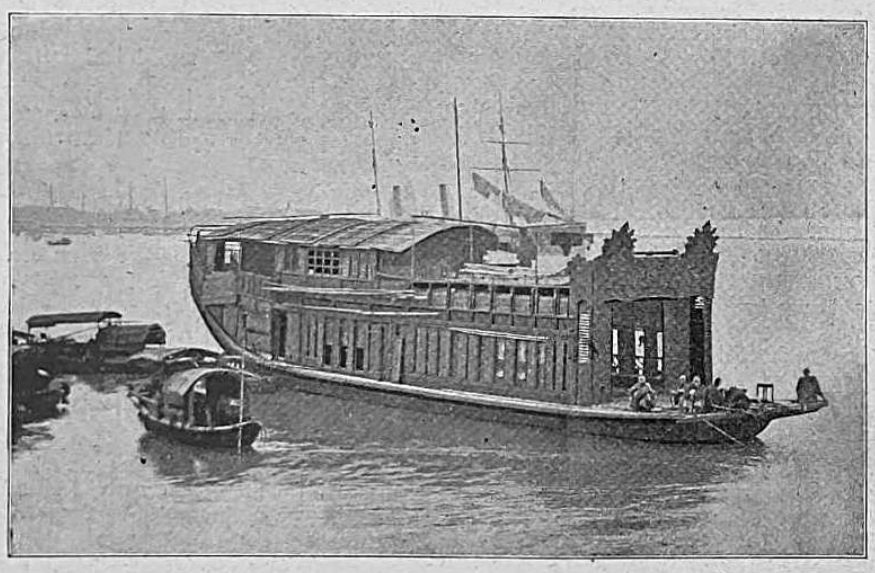

Cvijetna flotila u Kantonu: Jedan cvijetni brod.

Originalnost suffragetka.

Londonska policija ima pune ruke posla sa sufragetkama. Nedavno su pokušale prodrijeti u parlamenat, pa je policija morala uredovati, pri tom je došlo do veoma burnih dogadjaja. Do sada se sufragetke još nijesu mogle približiti ministru predsjedniku, no pokušale su to već mnogo puta na razne načine. Sada su si utuvile u glavu, da uruče ministru

Pokojna Kitajska carica udova.

„Piccolo" donosi iz pera glumice Carl, koja je cijelu godinu proboravila na pekinškom dvoru, neke potankosti o toj izvanrednoj ženi, koje je vrijedno i ovdje zabilježiti. Stara carica, koja se je izvanredno razumjela u sve tajne kitajske toalete, te je još u svojoj sedamdesetipetoj godini izgledala, kao da joj nema više od četrdeset, bila je veoma mušičasta, te je tako mučila svoju okolinu, da je napokon svakome dotešćala. — Kad nije mogla noću spavati, morao se je sav dvor oko nje sabrati, te su ju u svečanoj povorci odnijeli u carski vrt, te tamo nosiljku na zemlju stavili. Njezina je soba bila doduše veoma prostrana i zračna, ali krevet joj se ipak nalazio u nekakovom kutu te sobe, kao u kakovoj škrinji, a sastojao se je samo od nekoliko strunjača na malim i niskim stolčićima. Oko te postelje stajale su prilike kitajskih bogova i 25 satova, koji su bili tako uredjeni, da su svake tri minute odbijali, jer samo kraj takovoga, svakom drugom nesnosga štropota mogla je spavati. Na kitajskom dvoru nije bilo nikakovo vrijeme za ručak i ostale obroke opredijeljeno. Kuhari morali su neprestano stajati kraj ognjišta, da budu svaki čas spremni na zapovijed svoje gospodarice. Osobito je voljela svježe varivo, pila je samo sokove od voća, čaj ili — toplu vodu. Tvrdo je držala, da su voda i sapun škodljivi za kožu i za put, te se je zato prala samo uljem i pomadama. Kako to već kitajski običaj sa sobom donosi, bile su joj noge malene i iznakažene. Ruku je bila vrlo malenih i lijepih. Ali zato su joj nokti bili upravo strahovito dugački, te ih je carica morala nositi u posebnim spremicama od dragocjene kože, nakićenim zlatom i dragim kamenjem. Nikada ih nije rezala i turpijala, a kad je nesreća hotjela, da se koji nokat otrgne, zavladao je strah i trepet na cijelom dvorcu. To se na svu sreću nije često dogadjalo, jer je starica veoma pazila. Znalo se je to samo onda dogoditi, kad je provalila njezina strašna srdžba, koje se je svatko živ bojao.

Rimljanke i vino.

U starome Rimu bilo je u doba kraljeva vino još dosta rijetko. Muškarci, koji nisu još tridesete godine navršili, nisu ga smjeli piti, a ženama je u opće bilo posve zabranjeno. Pripovijeda se, da je Egnatius Mecenius ubio svoju ženu, jer ju je zatekao, kako je iz bačve kušala vina, a kralj Romul ga je posve riješio krivnje, kad su mu ga tužili. Fabius Pictor pripovijeda nam čudnu zgodu. Neka žena je provalila u ormarić u kom su bili ključevi od podruma, a njezina svojta ju je na to prisilila, da se ubije — gladom. Danas su i u Rimu blaži, a veli se, da i u boljim rimskim krugovima imade gdjekad u ženskom društvu i po koje „majmumče".

Da ti prodje vrijeme.

1. Elegija (logogrif).

Franta Burian „Upitnik“.

Gdje ste dani sreće prave, tihe,
gdje ste dani mladih bajnih ljeta?
Vas se duša često, često sjeti
u tom viru hladnog, zlobnog svijeta.

Sretan bijah na krilu s „m“ mile,
divna tek s „b“ bje mi život mladi —
al' mi sudba i tu radost zgazi:
mjesto sreće niknuše mi jadi

2. Homonim.

Franta Burian „Upitnik“.

Ja sam biće staro, staro,
skoro će me smrt;
no još nešto, braćo mila:
jedan važnt rt.

3. Logogrif.

Antun Barac — Sušak.

Sa „d“ mnoge siromahe tlači;
krasan sa „s“ trebaju pjevači.

4. Slagaljka. (lit)

Božo Petrović „Upitnik“.

I.

r	a	k	životinja
D	a	v	otok
n	o	s	dio tijela
s	t	o	broj
t	u	r	životinja
p	o	j	počelo
O	k	a	žensko ime
u	d	o	životinja
E	v	a	žensko ime.

II.

I. — II. = ?

5. Ispuštaljka.

Antun Barac — Sušak.

Tko s „j“ nema, ne vidi po danu;
bez „j“ mjesto na našem Balkanu.

6. Zagonetan napis.

Božo Petrović „Upitnik“.

St! Ravo!
Da si, Tomo, vino, mi la . . .

7. Zagonetno čitanje.

Franjo Rebec — Ljubljana.

m	a	a	p	a	g	o
u	l	k	a	v	k	l
t	e	o	r	i.	o	s
s	s	s	v	e	p	e
a	t	v	a	r	i	N
r	m	o	g	o	l	S

8. Rebus.

B. K. „Upitnik“.

$\frac{2}{e}$ 100' $\frac{a}{2}$ 100 *l* A

9. Logogrif.

B. K. „Upitnik“.

S „e-a“ steče vel'ku zemlju
za ruskoga cara;
s „a-e“ pjesnik novog doba,
kome nema para.

10. Skrivačica (zemlj.).

Josip Smolčić — Sušak.

Svoje mame Rikard više nikad vidjet ne će.

11. Brojčani homonim.

Josip Smolčić — Sušak.

Neka 1234 ondje 1234!

12. Raširivaljka.

Laca Metzger „Upitnik“.

. . mjera
. . . ?
. . . . svakoga čeka
. . . . . boja.

Riješenja iz broja 3.:

1. Jel(o), i, učenjak, ov na š = Je li učen Jakov naš. — 2. Prose tetu Vjeru, Prosvjetu. — 3. Noj, nos. — 4. Sob, soba. — 5. Prosvjeta. — 6. Kruna, krunica. — 7. Šenoa, Tomić, Gaj, Demetar. — 8. Ruma, udav, Mara, Avar. — 9. Tko te nebi ljubio, - u te doći želio, - bio bi iz kamena - srca nesmiljena. A. Nemčić. — 10. Osijek, Sudan, idol, jal, en, k. — 11. Šestine. — 12. Ar, Arko, Arkona. — 13. Malaga, galama, lama. — 14. Puran, Urgan. — 15. 5, 3, 4, 3, 5 — 3, 5, 4, 5, 3 — 4, 4, 4, 4, 4 — 3, 5, 4, 5, 3 — 5, 3, 4, 3, 5.

Riješiše: **Knin**: Ljubičić F. (3. 7. 8. 9. 14. 15.). — **Ljubljana**: Ivanka Rebec (2. 3. 4. 5. 7. 8. 9. 11. 13. 14. 15.). — **Pećі** (Bosna): Nikola Tajić (3. 7. 8. 9. 10. 12. 14. 15.). — **Vukovar**: Gjorgje M. Gruborović (3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10 12. 13. 14.). = **Zagreb**: Gjuro Milković (sve), „Upitnik“ (sve).

Imena onih, koji su zagonetke riješili objelodanit će se samo onda, ako su pretplatnici. Riješenja zagonetke imadu se napisati na posebnom listu, sa naslovom „Riješenja“ te poslati uredniku (Jurjevska ulica 7). Ako onaj, koji je riješio koju zagonetku, imade jošte što priopćiti uredništvu, neka to učini na posebnom papiru. —

P. n. pretplatnicima!

Prvim travnja započeti će novi kvartal **„Prosvjete“**, pa umoljavamo sve naše pretplatnike, da odmah pretplatu obnove, da ne trebamo sa opomenama dosadjivati.

Sve one, koji štogod na pretplati duguju, umoljavamo, da to odmah urede i zaostatak pripošalju, da im ne moramo lista obustavljati.

Pretplata za **„Prosvjetu“** s poštom iznosi:

za cielu godinu	K	14·—
„ pol godine	„	7·—
„ četvrt godine	„	3·50
„ inozemstvo za cielu godinu	„	20·—

Pojedini brojevi 70 fil.

Šaljemo na ogled prvi broj »Prosvjete« svakomu koji to zatraži.

Uprava „Prosvjete“
Zagreb, Nikolićeva ulica br. 16.

Pretplata na „Prosvjetu“.

Molimo sve pretplatnike, da pretplatu šalju samo na našu upravu **Nikolićeva ulica 16.**, jer samo u tom slučaju preuzimamo odgovornost za pravodobnu otpremu.

Uprava „Prosvjete“.

Za obitelji i svakoga

Odmah

Zaslužba

Lahka!

Ugodna!

Bez predznanja!

PLETENJEM ČARAPA

I RAZNOG PLETIVA

može svatko odmah bez razlike spola i starosti, mjesta stanovanja, osigurati sebi ili obitelji neprekidan dohodak — sjajnu nuzzaslužbu kod kuće.

Brzopletačicu „Hrvatska" dobavljamo uz mjesečnu otplatu.

Prvo domaće poduzeće za kućnu industriju čarapa i pletiva, Zagreb

Cijenik, tiskane upute, mjerenje razjašnjenje, daju se besplatno u poslovnici od 11—12 pr. p.

Kućna industrija pletiva u Zagrebu

Nikolićeva ul. 14. I. kat.

najjeftinije

popleta čarape

počamši od

25

novčića jedan par.

Stalno i brzo izradjuje sve vrsti

novih čarapa.

Cijenici badava i franko.

Parna bojadisaona i kemička čistiona odjela

Vilim Ondrušek

Ilica 50 —— ZAGREB, —— Ilica 50

s vlastitoj u tu svrhu novosagradjenoj i moderno uredjenoj radioni preporuča se najtoplije p. n. občinstvu za

kemičko čišćenje odjela

svake vrsti, za gospodje i gospodu,

častničke odore, skupocjene haljine za dame od svile i čipaka, vrpca i veziva, zavjesa za prozore itd.

Umjetno bojadisanje

svih gore navedenih predmeta u svakoj i trajnoj boji.

Vanjske naručbe izvršuje najkulantnije, brzo i točno uz poštarsko pouzeće.

Vrlo umjerene cijene.

Zahtijevajte prospekt!

Braća Faragó

Budimpešta, V. Nádor-utcza 17.

Jeftino česko

perje za krevete!

5 kila: novo čihano K 9·60, bolje K 12.—, bielo poput pahuljica mekano, čihano K 18.—, K 24.—, poput sniega bielo, a kao pahuljice mekano čihano K 30.—, K 36.—. Razašilje se franko pouzećem. Zamienjuje se i natrag prima uz odštetu poštarine.

Benedikt Sachsel,

Lobes br. 191.

kod Pilsena (Češka).

Briketi

„kraljice Louise"

iz rudokopa u Pruskoj Šleskoj. Ove brikete osobito preporučamo, poradi njihove velike gorive snage. Isti su bez mirisa, a pepela skoro nikakova. Sa sandukom u kuću dostavljamo.

50 komada za K 3·30.

Clara-briketi

nalazeći se u cielim vagonima, kao i na malo počam od 100 komada.

Najbolje i najjeftinije goreće gradivo za sobe i kuhinje. Sa sandukom u kuću dostavljamo

100 komada za K 2.—

Obje vrsti briketa šalju se izvanjskim naručiteljima u sanducima pakovano te **franko kolodvor Zagreb.** Upute o loženju daju se kod naručbe.

Svjetli ugljen

najbolje vrsti iz vlastitog rudokopa u Krapini bez mirisa, te izvrstne gorive snage, dostavlja se u kuću po

50 kilograma za K 1.50.

Glavni odpremnici i zastupnici ugljena i briketa

L. Mašek i drug

Trg Franje Josipa 11. Starčevićev dom. Telefon br. 524.

Naručbe se primaju takodjer i u papirnici A. Brusine, Mesnička ulica br. 4, u trgovini M. Sirovatka, Kukovićeva ulica 7, telefon br. 644. i u trafici Sofije Weiss, Jurišićeva ulica br. 9.

Ignjat Franz

kipar i klesar

Telefon 39. ZAGREB Rainerova ul. 2.

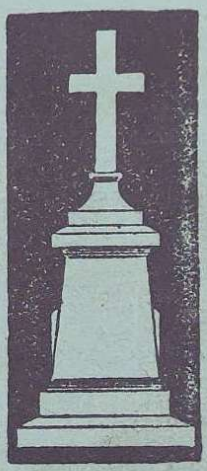

Proizvodnja klesarskih i kiparskih radnja.

Mramorna industrija.

Najveće skladište

nadgrobnih spomenika

iz svih vrsti mramora, granita, syenita, labradora i t. d.

Kiparske radnje za façade.

Veliko skladište svih vrsti mramornih ploča.

Prva i najstarija tvornica tambura

T. Kovačić

Zagreb, Ilica broj 46.

Ksaverska cesta 10.

preporuča svoj vlastiti proizvod

tambura

Kano i skladište violina, gultara, mandolina, harmonika, flauta, okarina, itd. i sve vrsti žica.

Milijune ura za gospodu i gospodje točno reguliranih i iskušanih, sa trogodišnjim jamstvom, šalje **Wiener Uhrenfabrik Henrich Weiss, Wien XIV. Pilliergasse 1.** — Švicarska žepna ura od nikla **K 5.—** izvrstna remontoir gloria srebrna anker ura za gospodu sa tri poklopca **K 8.—** najmodernija remontoir elektro zlatna ura za gospodu ili gospodje **K 10.—** Ista sa dvostrukim poklopcem **K 14.—** k tomu odgovarajući elegantni gospodski ili dugački gospojinski lanac po **K 6.—** ure budilice po **K 2·90,** narukvice iz amerikanskog Doublé zlata **K 5.—** do **K 10.—** Šalje uz pouzeće. Promjena se dozvoljava.

TISAK ANTUNA SCHOLZA.